

**Ρόζα
Λούξεμπουργκ**

**Μαζική
Απεργία,
Κόμμα,
Συνδικάτα**

1200

Ρόζα Λούξεμπουργκ

Μαζική Απεργία, Κόμμα, Συνδικάτα

Επιμέλεια - Μετάφραση: Κώστας Πίπτας

Καλλιτεχνική Επιμέλεια: Μιχάλης Μητσέας

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Μάρτης 1997

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος.....	5
Η ρώσικη επανάσταση, ο αναρχισμός και η γενική απεργία.....	11
Η μαζική απεργία: ένα ιστορικό και όχι τεχνητό προϊόν	17
Η ανάπτυξη του κινήματος της μαζικής απεργίας στη Ρωσία.....	23
Η αλληλεπίδραση του πολιτικού και του οικονομικού αγώνα	49
Η εφαρμογή στη Γερμανία των διδαγμάτων του κινήματος της εργατικής τάξης στη Ρωσία	61
Η συνεργασία των οργανωμένων και ανοργάνωτων εργατών είναι αναγκαία για τη νίκη.....	69
Ο ρόλος της μαζικής απεργίας στην επανάσταση	77
Η ανάγκη για ενωμένη δράση ανάμεσα στα συνδικάτα και τη σοσιαλδημοκρατία.....	87

Πρόλογος

"Τη μια στιγμή γίνεται ένα μεγάλο κύμα που σαρώνει όλη τη χώρα, την άλλη χωρίζεται σε ένα γιγάντιο δίκτυο από αναρίθμητα μικρά ρυάκια. Τώρα αναβλύζει από το έδαφος σαν δροσερή πηγή, μετά χάνεται κάτω από τη γη. Πολιτικές και οικονομικές απεργίες, μαζικές απεργίες και αποσπασματικές απεργίες, συμβολικές απεργίες και μαχητικές απεργίες διαρκείας, γενικές κλαδικές απεργίες και τοπικές απεργίες, ειρηνικοί διεκδικητικοί αγώνες για αυξήσεις και αιματηρές συγκρούσεις στα οδοφράγματα - όλα αυτά διαπερνιούνται, συμβαίνουν παράλληλα, διασταυρώνονται, είναι μια θάλασσα φαινομένων που ακατάπαυστα κινούνται, αλλάζουν".

Η Ρόζα Λούξεμπουργκ, στην οποία ανήκει αυτή η καταπληκτική περιγραφή των μαζικών αγώνων, γεννήθηκε στην Πολωνία τον Μάρτη του 1871, την ώρα της Παρισινής Κομμούνας, της πρώτης εργατικής επανάστασης. Για το μεγαλύτερο μέρος της ζωής της ήταν ηγετικό στέλεχος του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος της Γερμανίας, του SPD, που ήταν η μεγαλύτερη εργατική οργάνωση στον κόσμο στα τέλη του περασμένου αιώνα και στις αρχές του 20ου. Δολοφονήθηκε τον Γενάρη του 1919 μέσα στη φωτιά της γερμανικής επανάστασης. Στην κυβέρνηση που όπλισε τα χέρια των δολοφόνων της βρισκόταν η σοσιαλδημοκρατία, το ίδιο κόμμα που από τις γραμμές του η Ρόζα αγωνίστηκε για δεκαετίες.

Μετά τη δολοφονία της, ο Καρλ Κάουτσκι, ο παλιός ηγέτης του SPD και αντίπαλος της Ρόζας, έγραψε: "Η Ρόζα Λούξεμπουργκ και οι σύντροφοί της

Φωτογραφία εξώφυλλου:

Μαζική περιφρούρηση από απεργούς ναυτεργάτες στο λιμάνι του Πειραιά στη διάρκεια της μεγάλης απεργίας τους τον Δεκέμβριο του 1996.

Στη ένθετη φωτογραφία, η Ρόζα Λούξεμπουργκ

θα έχουν πάντα μια εξέχουσα θέση στην ιστορία του σοσιαλισμού. Όμως οι ιδέες τους εκπροσωπούν μια εποχή που έχει περάσει ανεπιστρεπτή. Δεν θα μπορούσε να κάνει περισσότερο λάθος. Η επαναστατική παράδοση που υπεράσπισε η Ρόζα στην Γερμανία έγινε ακόμα πιο επίκαιρη τα χρόνια που ακολούθησαν το θάνατό της και παραμένει επίκαιρη μέχρι σήμερα.

Από το 1906 που η Ρόζα έγραψε τη "Μαζική Απεργία", η εργατική τάξη έχει κάνει χιλιάδες μεγάλους ή μικρούς απεργιακούς αγώνες. Σήμερα οι εργάτες στην Ελλάδα και σε ολόκληρο τον κόσμο έχουν την εμπειρία τεράστιων κινητοποιήσεων που αγκαλιάζουν εκατομμύρια απεργούς. Και ταυτόχρονα έχουν την εμπειρία του ξεπουλήματος αυτών των μαχητικών αγώνων από τις υψηλές ηγεσίες των συνδικάτων - από τη συνδικαλιστική γραφειοκρατία.

Από την γιγάντια απεργιακή έκρηξη του Δεκέμβρη 1995 στη Γαλλία, μέχρι τις πρόσφατες απεργίες των ναυτεργατών, των λιμενεργατών, των εκπαιδευτικών στην Ελλάδα, η εικόνα είναι κοινή. Μια τεράστια δυναμική του εργατικού κινήματος που σπαταλιέται από τη διστακτικότητα, τους συμβιβασμούς, τις προδοσίες των γραφειοκρατικών ηγεσιών.

Αυτή η κατάσταση ανοίγει πλήθος ερωτήματα στους εργάτες που θέλουν να παλέψουν. Αξίζουν το κόπο οι απεργίες, αφού οι ηγεσίες θα τις ξεπουλήσουν; Αξίζει τον κόπο να συμμετέχουμε στα συνδικάτα; Υπάρχει τρόπος για να ξεπεραστεί η συνδικαλιστική γραφειοκρατία και να εκφραστούν σε όλη τους τη δυναμική οι διαθέσεις της βάσης;

Σε όλα αυτά τα ερωτήματα, δεν υπάρχουν καλύτερες απαντήσεις από αυτές που δίνει αυτό το βιβλίο. Η Ρόζα το έγραψε για να χτυπήσει ακριβώς τις ιδέες που προωθούσε η συνδικαλιστική γραφειοκρατία στη Γερμανία. Χρησιμοποίησε την εμπειρία της επανάστασης του 1905 στη Ρωσία για να συνδέσει τους απεργιακούς αγώνες με τη συνολική προοπτική της εργατικής επανάστασης.

Το Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα Γερμανίας στο οποίο ανήκε, όπως και όλα σχεδόν τα κόμματα της Δεύτερης Διεθνούς, αν και είχε τυπικά στη σημαία του την παράδοση του Μαρξ και του Ενγκελς, στην πραγματικότητα είχε μεταβληθεί σε μια γραφειοκρατική ρεφορμιστική οργάνωση που πίστευε ότι θα μπορούσε να αλλάξει το σύστημα με ένα συνδυασμό κοινοβουλευτικής και συνδικαλιστικής δουλειάς: τα πολιτικά καθήκοντα αυτής της "αλλαγής" ανήκαν στους βουλευτές του SPD, τα οικονομικά στους ηγέτες των συνδικάτων.

Έχοντας μια τέτοια πολιτική, οι συνδικαλιστικές ηγεσίες φοβόντουσαν ό-

τι οι μαζικές μαχητικές απεργίες θα υπονόμευαν "την ηρεμία" και ακόμα περισσότερο ότι αποτελούσαν "κίνδυνο" για την ίδια την συνδικαλιστική οργάνωση. Ακόμα και όσοι σοσιαλδημοκράτες υποστήριζαν την μαζική πολιτική απεργία, την έβλεπαν μόνο σαν ένα αμυντικό όπλο που θα κατέφευγαν σ' αυτό σαν τελευταία λύση για την υπεράσπιση του κοινοβουλευτισμού.

Η Ρόζα Λούξεμπουργκ ήταν η πρώτη που συγκρούστηκε με τις κοινοβουλευτικές αυταπάτες της ηγεσίας της σοσιαλδημοκρατίας και τις απόψεις που έλεγαν ότι η επανάσταση είναι περιττή και ότι ο καπιταλισμός μπορεί να αποκτήσει "ένα ανθρώπινο πρόσωπο". Ήταν η πρώτη που υποστήριξε ότι η επιλογή για την ανθρωπότητα είναι "ή ο σοσιαλισμός ή η βαρβαρότητα". Όταν έδινε αυτές τις συγκρούσεις δεν μπορούσε να ξέρει την φρίκη του Ολοκαυτώματος ή της ισοροπίας του τρόμου των πυρηνικών όπλων, ούτε την κατάντια της σημερινής σοσιαλδημοκρατίας των Σημίτηδων και των Τόνι Μπλερ. Ούτε ότι τα ίδια "επιχειρήματα" ενάντια στις μαχητικές απεργίες που άκουγε η ίδια από τους ηγέτες των συνδικάτων, θα ακούγονταν ξανά στο τέλος του αιώνα.

Η επικαιρότητα και η ζωντάνια της παράδοσης της Ρόζας Λούξεμπουργκ δεν εκφράζεται πουθενά αλλού καλύτερα απ' ότι σε δυο βιβλία της: το "Μεταρρύθμιση ή Επανάσταση;" και το "Μαζική Απεργία, Κόμμα, Συνδικάτα". Με το πρώτο επιτίθεται στις κοινοβουλευτικές αυταπάτες της ρεφορμιστικής ηγεσίας της σοσιαλδημοκρατίας, με το δεύτερο στη συνδικαλιστική γραφειοκρατία. Είναι η μεγαλύτερη συνεισφορά της μεγάλης επαναστάτριας στον αγώνα της εργατικής τάξης για μια καλύτερη κοινωνία, τον σοσιαλισμό.

Η Ρόζα έγραψε τη "Μαζική Απεργία" το 1906, εξόριστη στη Φινλανδία. Λίγους μήνες πριν, το συνέδριο των γερμανικών συνδικάτων στην Κολωνία είχε αποφασίσει ότι "τα συνδικάτα χρειάζονται πάνω απ' όλα ηρεμία και λογική για να προωθήσουν με προσεκτικά βήματα τις εργατικές διεκδικήσεις". Αυτή την πολιτική την εστερνιζόταν το μεγαλύτερο μέρος της ηγεσίας, όχι μόνο των συνδικάτων, αλλά και του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος.

Με τη "Μαζική Απεργία" για πρώτη φορά αναγνωρίζεται ο μοναδικός ρόλος που έχουν να παίξουν οι απεργίες μέσα στην επαναστατική διαδικασία. Καθώς ο καπιταλισμός αναπτύσσεται, υποστήριξε η Ρόζα, η μαζική απεργία γίνεται ολοένα και πιο κεντρική στις μάχες του εργατικού κινήματος. Η σοσιαλιστική επανάσταση δεν είναι απλά μια αλλαγή στην εξωτερική πολιτική μορφή του συστήματος. Η οικονομική εξουσία είναι η καρδιά του καπιταλιστικού συστήματος. Γι' αυτό, στο κέντρο της πάλης των εργατών πρέπει να βρίσκεται ταυτόχρονα και η σύγκρουση με αυτή την οικονομική εξουσία.

Ομως, για τη Ρόζα υπήρχε κι ένας δεύτερος σημαντικότερος λόγος για τη σημασία των μαζικών απεργιών. "Η απελευθέρωση της εργατικής τάξης είναι έργο της ίδιας", έγραφε ο Μάρξ. "Για να μπορέσει να ανατρέψει τον καπιταλισμό", συνέχιζε η Λούξεμπουργκ, "το προλεταριάτο πρέπει να έχει ένα ψηλό βαθμό πολιτικής εκπαίδευσης, ταξικής συνείδησης και οργάνωσης. Όλες αυτές οι προϋποθέσεις δεν μπορούν να αποκτηθούν με βιβλία και προκηρύξεις, αλλά κύρια με το ζωντανό πολιτικό σχολείο, με την πάλη, μέσα στην πάλη, στην ασταμάτητη πορεία της επανάστασης... Η μαζική απεργία εμφανίζεται σαν το πιο φυσιολογικό μέσο για την στράτευση, την οργάνωση και την επαναστατικοποίηση των πιο πλατιών εργατικών στρωμάτων".

Το πόσο αληθινή είναι αυτή η διαπίστωση της Ρόζας, το αισθάνεται κάθε αγωνιστής που βλέπει μέσα στους μαζικούς μαχητικούς αγώνες πώς αλλάζουν ραγδαία οι συνειδήσεις των συναδέλφων του και του ίδιου. Πώς "ξαφνικά" χιλιάδες άνθρωποι συνδέονται με απίστευτη συλλογικότητα, αλληλεγγύη, αποκτούν την αίσθηση της τεράστιας δύναμής τους, πετούν από πάνω τους όγκους προκαταλήψεων, γεμίζουν με την αυτοπεποίθηση ότι μπορούν να κερδίσουν τα πάντα, εκπαιδεύονται στην επανάσταση.

Η Ρόζα γελοιοποιεί το 'επιχείρημα' ότι υπάρχει ένας διαχωρισμός ανάμεσα στον πολιτικό και στον οικονομικό αγώνα - μια ιδέα πολύ αγαπητή και σήμερα στους ρεφορμιστές. Οι απεργίες μπορεί ν' αρχίζουν με "τετριμμένα" οικονομικά αιτήματα, αλλά γρήγορα γενικεύονται και μετατρέπονται σε μια ευρύτερη πολιτική αμφισβήτηση και σύγκρουση - ενάντια στην κυβέρνηση, τους εργοδότες, την αστική δικαιοσύνη, την αστυνομία. Όπως ισχύει και το ανέκδοτο: "Κάθε αφρισμένο κύμα πολιτικής δράσης αφήνει πίσω του ένα γόνιμο λιβάδι από όπου ξεπετιούνται χιλιάδες νέοι οικονομικοί αγώνες. Κι αντίστροφα. Οι ασταμάτητοι οικονομικοί αγώνες που οι εργάτες είναι αναγκασμένοι να δίνουν με τους καπιταλιστές κρατάνε ζωντανή τη μαχητική τους διάθεση και στα μεσοδιαστήματα πολιτικής ηρεμίας. Αποτελούν, ας πούμε, το διαρκώς γεμάτο ρεζερβουάρ της δύναμής τους".

Η Ρόζα Λούξεμπουργκ επιτίθεται στην αντίληψη ότι η μαζική απεργία και η πορεία της μπορούν να καθοριστούν μ' ένα μηχανιστικό τρόπο. Ούτε οι συνδικαλιστικές ηγεσίες, ούτε το κόμμα είναι δυνατόν να προκαθορίσουν πότε και πώς θα υλοποιηθεί μια μαζική απεργία. "Η μαζική απεργία δεν μπορεί να κηρυχθεί ή ν' ανακληθεί ανάλογα με τη διαθέσεις ακόμα και της πιο ισχυρής ηγεσίας". Δεν είναι αποτέλεσμα μια τακτικής που επινοείται στις γεμάτες καπνό αίθουσες των συνεδριάσεων, αλλά ξεπηδά σαν φυσιολογική

συνέπεια της ταξικής πάλης.

Οι μαχητικές μαζικές απεργίες, όχι μόνο δεν απειλούν τα συνδικάτα, όπως φοβούνται οι γραφειοκράτες, αλλά αναζωογονούν τις οργανώσεις της εργατικής τάξης: "Από τον άνεμο και την καταιγίδα, από τη φλόγα και τη λάμψη της μαζικής απεργίας και της σύγκρουσης στους δρόμους, ξεπηδούν όπως η Αφροδίτη από τον αφρό, καινούργια, γεμάτα φρεσκάδα κι ακτινοβολία, ισχυρά συνδικάτα".

Στη "Μαζική Απεργία" διατυπώνεται για πρώτη φορά μια μαρξιστική ανάλυση για τη φύση της συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας. Γιατί οι υψηλόβαθμοι συνδικαλιστές ηγέτες αντιμετωπίζουν πάντα με διστακτικότητα τους μαζικούς μαχητικούς αγώνες από τα κάτω;

Η Ρόζα απαντάει: "Η τεράστια ανάπτυξη του συνδικαλιστικού κινήματος είχε σαν συνέπεια την ανάγκη εξειδίκευσης των μεθόδων πάλης και διεύθυνσης των συνδικάτων. Αυτό το φαινόμενο είναι απολύτως κατανοητό, όμως, αποτελεί ένα ιστορικά αναγκαίο κακό. Η εξειδίκευση των ηγετών σαν επαγγελματίες συνδικαλιστές και ο φυσιολογικά περιορισμένος ορίζοντάς τους που πηγάζει από τους αποσπασματικούς οικονομικούς αγώνες, οδηγεί πολύ εύκολα στη γραφειοκρατικοποίηση και στην κοντόφλη αντιμετώπιση... Η οργάνωση από μέσο μετατρέπεται σε αυτοσκοπό. Από εδώ προέρχεται η συνεχής επίκληση των ηγετών για ηρεμία, ο φόβος τους όταν αναγκάζονται να πάρουν κάποια απόφαση που έχει ρίσκο, ο δισταγμός τους μπροστά σε κάθε αβέβαιη κατάληξη των μαζικών αγώνων... Μονίμως αναλαμβάνουν το καθήκον να εξηγήσουν στη βάση το πόσο ανεκτίμητη είναι η αξία και της ελάχιστης αύξησης του μεροκάματου και καταλήγουν σιγά σιγά να χάνουν την αίσθηση των μεγάλων συνολικών συσχετισμών".

Η πολεμική της Λούξεμπουργκ ενάντια στην γραφειοκρατία της ρεφορμιστικής ηγεσίας του SPD και των συνδικάτων, χρησιμοποιήθηκε μετά το θάνατό της από τον Στάλιν και τα Κομμουνιστικά Κόμματα για να την κατηγορήσουν για "αυθορητισμό", ότι δήθεν δεν κατανοούσε την αναγκαιότητα του κόμματος στους εργατικούς αγώνες. Η αλήθεια είναι ότι μόνο η "σχολή του σταλινισμού" θα μπορούσε να επινοήσει τέτοια διαστρέβλωση.

Για την Ρόζα, ο ρόλος των επαναστατών και του κόμματος είναι αναντικατάστατος στους αγώνες και στην ίδια την επανάσταση: "Η ταξικά συνειδητή πρωτοπορία του προλεταριάτου δεν μπορεί να περιμένει μοιρολατρικά με σταυρωμένα τα χέρια μέχρι να δημιουργηθεί μια 'επαναστατική κατάσταση'. Αντίθετα, έχει καθήκον να προηγείται σε σχέση με τη ροή των γεγονότων,

να επιδιώκει την επιτάχυνσή τους, ξεκαθαρίζοντας στα πιο πλατιά στρώματα του προλεταριάτου ότι ο ερχομός μιας τέτοιας επαναστατικής περιόδου είναι αναπόφευκτος".

Δεν υπάρχει άλλο βιβλίο που να συναρπάζει τόσο τον αναγνώστη με την ενέργεια και την απελευθερωτική δράση των μαζικών επαναστατικών αγώνων, όσο η "Μαζική Απεργία". Εξηγεί ότι η επανάσταση δεν είναι απλώς μάχες στα οδοφράγματα, αλλά μια συνεχής κοινωνική διαδικασία που "η λύση της απαιτεί να έλθουν τα πάνω κάτω, η επιφανειακή 'τάξη' να μετατραπεί σε χάος και το επιφανειακό 'αναρχικό' χάος να μετατραπεί σε μια νέα τάξη".

Η πορεία που ακολούθησαν οι επαναστάσεις στην Ρωσία το 1917 και στην Γερμανία το 1918 επιβεβαίωσαν τις απόψεις της Ρόζας. Δυστυχώς, αν υπήρχε ένα πολιτικό συμπέρασμα που η Λούξεμπουργκ κατανόησε πολύ αργά ήταν το πόσο αναγκαία ήταν η οργανωτική ρήξη με την ισχυρή, αλλά ρεφορμιστική σοσιαλδημοκρατία. Όταν αυτή και οι σύντροφοί της, ο Καρλ Λήμπκνεχτ, η Κλάρα Τσέτκιν, ο Λέο Γιόγκισες και άλλοι αποφάσισαν να ιδρύσουν ένα νέο επαναστατικό κόμμα το 1918, ήταν πολύ αργά. Οι φλόγες της επανάστασης έκαιγαν ήδη στη Γερμανία και χωρίς ένα κόμμα σαν τους Μπολσεβίκους του Λένιν και του Τρότσκι, οι εργάτες έμειναν χωρίς επαναστατική ηγεσία. Το αποτέλεσμα ήταν μια πολιτική, όσο και προσωπική τραγωδία. Η επανάσταση χάθηκε και η Λούξεμπουργκ με τον Λήμπκνεχτ δολοφονήθηκαν.

Η πρώτη έκδοση στα ελληνικά του βιβλίου της Ρόζας "Μαζική Απεργία, Κόμμα, Συνδικάτα" έγινε για πρώτη φορά το 1979 και έχει εξαντληθεί. Δυστυχώς η μετάφραση είχε πολλά προβλήματα με αποτέλεσμα την αλλοίωση τόσο του ύφους, όσο και των πολιτικών νοημάτων της μεγάλης επαναστάτριας. Η σημερινή έκδοση των Εκδόσεων Εργατική Δημοκρατία στηρίχθηκε στην αγγλική μετάφραση του βιβλίου.

Την αφιερώνουμε σε όλους τους εργαζόμενους που βρέθηκαν ή βρίσκονται σε απεργίες και πιστεύουμε ότι όλοι θα βρουν στις σελίδες της ένα κομμάτι της δικής τους εμπειρίας. Αλλά ακόμα σημαντικότερο, θα βρουν τις απαντήσεις στα δεκάδες ερωτήματα που βάζουν οι μαζικοί αγώνες. Απαντήσεις αιχμηρές, δοσμένες από την δυνατή πένα της Ρόζα Λούξεμπουργκ, της "ζωτανής φλόγας και του κοφτερού σπαθιού της επανάστασης".

Κώστας Πίττας

Η ρώσικη επανάσταση, ο αναρχισμός και η γενική απεργία

Ολα σχεδόν τα γραπτά και οι διακηρύξεις του διεθνούς σοσιαλισμού που ασχολούνται με το θέμα της μαζικής απεργίας, χρονολογούνται πριν από τη Ρώσικη Επανάσταση* όπου για πρώτη φορά στην ιστορία δοκιμάστηκε σε μεγάλη κλίμακα αυτό το μέσο πάλης. Είναι προφανές λοιπόν, ότι τα περισσότερα από αυτά τα γραπτά είναι ξεπερασμένα. Η αντίληψη που εκφράζουν είναι αυτή που έκφρασε ο Ενγκελς, όταν το 1873, κάνοντας κριτική στις αδεξιότητες των οπαδών του Μπακούνιν όσον αφορά την επανάσταση στην Ισπανία, έγραφε:

"Στο πρόγραμμα του Μπακούνιν, η γενική απεργία είναι ο μοχλός που βοηθά το ξεκίνημα της κοινωνικής επανάστασης. Ενα ωραίο πρωί όλοι οι εργάτες των επιχειρήσεων μιας χώρας ή ακόμα και ολόκληρου του κόσμου, θα εγκαταλείψουν τη δουλειά, για να υποχρεώσουν έτσι τις κυρίαρχες τάξεις το πολύ σε τέσσερις βδομάδες ή να συνθηκολογήσουν ή να επιτεθούν στους εργάτες, έτσι που αυτοί οι τελευταίοι να χάνουν το δικαίωμα να αμυνθούν και με την ευκαιρία να γκρεμίσουν όλη την παλιά κοινωνία. Η πρόταση αυτή δεν είναι τίποτα το καινούργιο: την πρόβαλλαν οι γάλλοι σοσιαλιστές και μετά απ' αυτούς οι Βέλγοι συχνά από το 1848, όμως η προέλευσή της είναι αγγλική. Μετά από την κρίση του 1837 κατά τη διάρκεια της γοργής και ορμητικής ανάπτυξης του Χαρτισμού ανάμεσα στους άγγλους εργάτες, από το 1832 ή-

* Του 1905

δη προτάθηκε η ιδέα του "Αγίου Μήνα", δηλαδή μια στάση εργασίας σε πανεθνική κλίμακα και η ιδέα αυτή βρήκε τέτοια απήχηση που οι εργάτες της Βόρειας Αγγλίας αποπειράθηκαν να τηβάλουν σε εφαρμογή τον Ιούλη του 1842. Το συνέδριο των Συμμαχιστών** στη Γενεύη τη 1η Σεπτεμβρίου 1873 έβαλε, επίσης στην ημερήσια διάταξη το θέμα της γενικής απεργίας. Βέβαια, όλες οι πλευρές αποδέχθηκαν ότι για να γίνει η γενική απεργία χρειαζόταν η ύπαρξη μιας ολοκληρωμένης οργάνωσης της εργατικής τάξης και ένα γεμάτο ταμείο. Όμως, εκεί βρίσκεται ο κόμπος στο όλο ζήτημα. Γιατί από την μια μεριά, οι κυβερνήσεις, ειδικά όταν ενθαρρύνονται από την αποχή των εργατών από την πολιτική δράση, δεν πρόκειται ν' αφήσουν να φτάσει σε τέτοιο επίπεδο ούτε η οργάνωση ούτε το ταμείο των εργατών. Και από την άλλη, τα πολιτικά γεγονότα και ο σφετερισμός των αγώνων από τις κυρίαρχες τάξεις θα φέρουν σε πέρας την απελευθέρωση των εργαζόμενων, πολύ πριν κατορθώσει το προλεταριάτο να αποκτήσει αυτή την ιδανική οργάνωση και αυτά τα κολοσσιαία αποθέματα. Εξ άλλου, εάν τα είχε στη διάθεσή του, δεν θα είχε ανάγκη το πλάγιο μέσο της γενικής απεργίας για να φτάσει στον σκοπό του".

Αυτό ήταν το επιχείρημα που καθόριζε τη θέση της διεθνούς σοσιαλδημοκρατίας στο ζήτημα της μαζικής απεργίας τις επόμενες δεκαετίες. Αυτή η θέση είναι τέλεια προσαρμοσμένη στη θεωρία των αναρχικών για τη γενική απεργία, προβάλλει δηλαδή τη γενική απεργία σαν μέσο για το ξεκίνημα της κοινωνικής επανάστασης σε αντίθεση με τον καθημερινό πολιτικό αγώνα της εργατικής τάξης και εξαντλείται ολόκληρη στο ακόλουθο απλό δίλημμα: ή το προλεταριάτο στο σύνολό του δεν έχει ακόμη ούτε ισχυρή οργάνωση, ούτε ταμείο, οπότε δεν μπορεί να πραγματοποιήσει τη γενική απεργία ή είναι ήδη αρκετά ισχυρά οργανωμένο ώστε δεν χρειάζεται τη γενική απεργία.

Το επιχείρημα αυτό, βέβαια, με την πρώτη ματιά είναι τόσο απλό και τόσο απρόσβλητο, που για ένα τέταρτο του αιώνα πρόσφερε τεράστιες υπηρεσίες στο σύγχρονο εργατικό κίνημα, είτε σαν λογικό όπλο ενάντια στις χίμαιρες των αναρχικών είτε σαν βοήθημα για τη διάδοση της ιδέας του πολιτικού αγώνα στα πλατύτερα στρώματα της εργατικής τάξης. Η τεράστια πρόοδος του εργατικού κινήματος, σ' όλες τις σύγχρονες χώρες τα τελευταία 25 χρόνια, είναι η πιο λαμπρή απόδειξη για την αξία της τακτικής του πολιτικού α-

* "Άγιο Μήνα" αποκαλούν οι Χαρτιστές την πρότασή τους για γενική απεργία

** Τα τελευταία χρόνια της Α' Διεθνούς, ο Μπακούνιν και οι Αναρχικοί δημιούργησαν την "Συμμαχία για τη Σοσιαλδημοκρατία"

γώνα, για την οποία αγωνίστηκαν ο Μαρξ και ο Ενγκελς, σε αντίθεση με τον Μπακούνιν.

Η γερμανική σοσιαλδημοκρατία, με τη σημερινή της δύναμη και σαν πρωτοπορία στο σύνολο του διεθνούς εργατικού κινήματος είναι σε μεγάλο βαθμό το άμεσο προϊόν της συνεπούς και αυστηρής εφαρμογής αυτής της τακτικής.

Σήμερα η ρώσικη επανάσταση έχει υποβάλλει αυτή τη συλλογιστική σε μια ριζική αναθεώρηση: για πρώτη φορά στην ιστορία των ταξικών αγώνων έχει πετύχει μια μεγαλειώδη πραγματοποίηση της ιδέας της μαζικής απεργίας και μάλιστα -όπως θα εξηγήσουμε παρακάτω με περισσότερες λεπτομέρειες- της γενικής απεργίας, εγκαινιάζοντας έτσι μια καινούργια εποχή στην ανάπτυξη του εργατικού κινήματος. Βέβαια από τα παραπάνω δεν βγαίνει το συμπέρασμα ότι η τακτική του πολιτικού αγώνα που υποστήριζαν ο Μαρξ και ο Ενγκελς καθώς και η κριτική τους για τον αναρχισμό ήταν λαθεμένη. Αντίθετα είναι οι ίδιες οι ιδέες του Μαρξ και του Ενγκελς και οι οι ίδιες μέθοδοι και τακτικές που έβαλαν τα θεμέλια της σημερινής πρακτικής της γερμανικής σοσιαλδημοκρατίας, που τώρα στη ρώσικη επανάσταση δημιούργησαν τελείως καινούργιους παράγοντες και νέες συνθήκες της ταξικής πάλης.

Η ρώσικη επανάσταση, αυτή η επανάσταση που αποτελεί την πρώτη ιστορική εμπειρία της μαζικής απεργίας, όχι μόνο δεν αποτελεί μια επαλήθευση του αναρχισμού, αλλά σημαίνει ακριβώς την ιστορική του διάλυση. Η θλιβερή ύπαρξη στην οποία η τάση αυτή είχε καταδικαστεί από την τεράστια εξέλιξη της σοσιαλδημοκρατίας στη Γερμανία, θα μπορούσε, μέχρι ενός σημείου, να εξηγηθεί με την αποκλειστική κυριαρχία και τη μακρόχρονη διάρκεια της κοινοβουλευτικής περιόδου. Μια τάση που στηρίζεται αποκλειστικά στην "άμεση δράση" και στην "ξαφνική επίθεση" θα μπορούσε εν τούτοις, αφού ατροφήσει μέσα στην άπνοια της κοινοβουλευτικής καθημερινότητας, να ξαναζωντανέψει μια μέρα όταν επιστρέψει μια περίοδος άμεσης ανοιχτής πάλης, για να αποδείξει την εσωτερική της δύναμη. Η Ρωσία ειδικά φαίνεται να έχει γίνει στο παρελθόν πειραματικό πεδίο για τις ηρωικές πράξεις του αναρχισμού. Μια χώρα όπου το προλεταριάτο δεν είχε απολύτως κανένα πολιτικό δικαίωμα και με μια εξαιρετικά αδύνατη οργάνωση, ένα ασυνάρτητο ανακάτωμα διάφορων κομματιών του πληθυσμού με τελείως διαφορετικά και συγκεχυμένα αντιτιθέμενα συμφέροντα, με μια χαμηλή μόρφωση των λαϊκών μαζών, με την πιο ακραία θηριωδία στην άσκηση της εξουσίας από το κυρίαρχο καθεστώς, όλα αυτά φαίνεται ότι συντρέχουν για να ανυψώσουν

τον αναρχισμό σε μια ξαφνική έστω και εφήμερη δύναμη. Η Ρωσία ήταν η ιστορική πατρίδα του αναρχισμού. Παρόλα αυτά η πατρίδα του Μπακούνιν έμελε να γίνει ο τάφος της θεωρίας του.

Στη Ρωσία οι αναρχικοί όχι μονάχα δεν βρέθηκαν ή δεν βρίσκονται επικεφαλής του κινήματος των μαζικών απεργιών. Όχι μονάχα η πολιτική διεύθυνση της επαναστατικής δράσης καθώς και η μαζική απεργία βρίσκονται ολοκληρωτικά στα χέρια των σοσιαλδημοκρατικών οργανώσεων -που με λύσα καταγγέλλονται από τους αναρχικούς σαν "αστικό" κόμμα- ή βρίσκονται στα χέρια οργανώσεων που επηρεάζονται περισσότερο ή λιγότερο από τους σοσιαλδημοκράτες ή που ιδεολογικά βρίσκονται κοντά τους, όπως το τεροριστικό κόμμα των "Σοσιαλ-επαναστατών", αλλά απεναντίας ο αναρχισμός είναι απόλυτα ανύπαρκτος σαν σοβαρή πολιτική τάση στη ρώσικη επανάσταση. Μ' εξαίρεση μονάχα στο Μπιαλιστόκ, μια μικρή πόλη της Λιθουανίας, όπου η κατάσταση ήταν ξεχωριστά δύσκολη, όπου οι εργάτες έχουν τις πιο διαφορετικές εθνικές προελεύσεις, όπου η μικρή βιομηχανία είναι κατ' εξοχήν διασκορπισμένη, όπου το επίπεδο του προλεταριάτου είναι εξαιρετικά χαμηλό κι όπου ανάμεσα σε έξη ή επτά διαφορετικές επαναστατικές ομάδες υπάρχει μια χούφτα "αναρχικών" ή δήθεν τέτοιων και που συντηρούν με όλες τους τις δυνάμεις τη σύγχυση και τα μπερδέματα στις γραμμές της εργατικής τάξης. Μπορεί ίσως και σε δυο ή τρεις άλλες πόλεις να υπάρχουν παρόμοιες μικρές ομάδες αυτού του είδους. Μα πέρα απ' αυτές τις "επαναστατικές" ομάδες, ποιος είναι στην πράξη ο ρόλος που διαδραμάτισε ο αναρχισμός στη ρώσικη επανάσταση; Εγινε το έβλημα κοινών λωποδυτών και ληστών. Κάτω απ' το κοινωνικό όνομα του "αναρχοκομμουνισμού" διαπράχτηκε ένα μεγάλο μέρος απ' αυτές τις αναρίθμητες κλοπές και ληστείες σε βάρος ανθρώπων - πράξεις που σε κάθε περίοδο ύφεσης ή προσωρινής υποχώρησης του κινήματος εμφανίζονται σαν ένα ταραγμένο κύμα ενάντια στην επανάσταση. Ο αναρχισμός, στα πλαίσια της ρώσικης επανάστασης, δεν αποτελεί τη θεωρία του αγωνιζόμενου προλεταριάτου, αλλά το ιδεολογικό έμβλημα του λούμπεν προλεταριάτου που γρυλίζει σαν μια αγέλη από σκυλόψαρα στα απόνερα του πολεμικού πλοίου της επανάστασης.

Απ' την άλλη πλευρά, η μαζική απεργία χρησιμοποιήθηκε στη Ρωσία όχι σαν ένα ξαφνικό κι απότομο άλμα προς την επανάσταση, ούτε σαν ένα θεατρικό πραξικόπημα που θα έδινε τη δυνατότητα να παρακάμψουμε την πολιτική πάλη της εργατικής τάξης - και την κοινοβουλευτική - αλλά σαν το μέσο να δημιουργήσουμε για το προλεταριάτο τους όρους της καθημερινής πολιτι-

κής πάλης και ιδιαίτερα της κοινοβουλευτικής. Στη Ρωσία, ο εργαζόμενος πληθυσμός και επικεφαλής του το προλεταριάτο, διεξάγουν την επαναστατική πάλη χρησιμοποιώντας το αποφασιστικό όπλο των μαζικών απεργιών με την πολύ συγκεκριμένη επιδίωξη να κατακτήσουν ακριβώς αυτά τα πολιτικά δικαιώματα και τους όρους για τους οποίους πρώτοι ο Μαρξ και ο Ενγκελς έδειξαν την αναγκαιότητα και τη σημασία τους στην πάλη για την απελευθέρωση της εργατικής τάξης. Αρχές για τις οποίες πάλεψαν με όλη τους τη δύναμη στις γραμμές της Διεθνούς σε αντιπαράθεση με τον αναρχισμό. Η διαλεκτική της ιστορίας, το στέρεο θεμέλιο πάνω στο οποίο στηρίζεται ολόκληρη η θεωρία του Μαρξιστικού σοσιαλισμού, τα έφερε έτσι ώστε ο σύγχρονος αναρχισμός, με τον οποίο η ιδέα της μαζικής απεργίας ήταν αναπόσπαστα συνδεμένη, να έρθει στην πράξη σε σύγκρουση με την ίδια τη μαζική απεργία. Αντίθετα, η μαζική απεργία που είχε στο παρελθόν καταπολεμηθεί σαν ασυμβίβαστη με την πολιτική δράση του προλεταριάτου, εμφανίζεται σήμερα σαν το ισχυρότερο όπλο της πολιτικής πάλης για την κατάκτηση των πολιτικών δικαιωμάτων. Κι αν είναι αλήθεια ότι η ρώσικη επανάσταση μάς υποχρεώνει ν' αναθεωρήσουμε ριζικά την παλιά Μαρξιστική θέση σχετικά με τη μαζική απεργία, είναι το ίδιο αλήθεια ότι για μια ακόμα φορά θα αποδειχθεί ότι μόνο ο Μαρξισμός, οι μέθοδοί του και οι γενικές του απόψεις, με μian άλλη μορφή, θα κερδίσουν την τελική νίκη. "Η αγαπημένη σύζυγος του Μαυριτανού δε μπορεί να πεθάνει παρά μονάχα απ' το χέρι του Μαυριτανού". *

* Φράση από το θεατρικό έργο του Σαίξπηρ, "Οθέλος"

Η Ρόζα Λούξεμπουργκ μιλά σε μια συγκέντρωση του
Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος Γερμανίας το 1907

Η μαζική απεργία: ένα ιστορικό και όχι τεχνητό προϊόν

Στο ζήτημα της γενικής απεργίας, τα γεγονότα στη Ρωσία μας υποχρεώνουν να αναθεωρήσουμε πρώτα απ' όλα τη γενική αντίληψη του προβλήματος. Μέχρι τώρα, τόσο αυτοί που ήταν οπαδοί "της γενικής απεργίας" στη Γερμανία όπως ο Μπερνστάιν, ο Αϊσνερ κλπ, όσο και οι πιο δυναμικοί αντίπαλοι μιας τέτοιας απόπειρας, που αντιπροσωπεύονταν πχ στα συνδικάτα από τον Μπέμελμπουργκ, στην ουσία βασιζόνταν και οι δύο στην ίδια αντίληψη, δηλαδή στην αντίληψη των αναρχικών. Οι δυο φαινομενικά αντίθετοι πόλοι, όχι μόνο δεν αποκλείουν ο ένας τον άλλο αλλά αντίθετα τον προϋποθέτουν και τον συμπληρώνουν. Σύμφωνα με τον αναρχικό τρόπο σκέψης, τη θεωρία για τη "μεγάλη αναστάτωση" η μ αζική απεργία δεν είναι για την κοινωνική επανάσταση, παρά ένα εξωτερικό και επουσιώδες γνώρισμα. Αυτό που έχει σημασία είναι η τελείως αφηρημένη και ανιστορική εξέταση της μαζικής απεργίας, όπως και όλων των άλλων συνθηκών της προλεταριακής πάλης, γενικά.

Για τον αναρχισμό υπάρχουν μόνο δυο πράγματα που ισχύουν σαν υλικές προϋποθέσεις για τις "επαναστατικές του" θεωρίες: πρώτα απ' όλα η "φαντασία" και κατόπιν η καλή θέληση και το θάρρος που χρειάζονται για να σωθεί η ανθρωπότητα από τη σημερινή καπιταλιστική κοιλάδα των δακρύων.

Αυτή η φαντασιόπληκτη συλλογιστική, εδώ και 60 χρόνια καταλήγει στο

συμπέρασμα ότι η μαζική απεργία είναι ο συντομότερος, ο πιο ασφαλής και ο πιο εύκολος δρόμος για την πραγματοποίηση του άλματος σε ένα καλύτερο κοινωνικό μέλλον. Αυτή η ίδια όμως συλλογιστική πιο πρόσφατα γέννησε την αντίληψη ότι ο συνδικαλιστικός αγώνας, είναι η μοναδική πραγματική άμεση δράση των μαζών και σήμερα αποτελεί πια γνωστό τροπάριο των γάλλων και ιταλών συνδικαλιστών.

Το κακό πάντα με τον αναρχισμό ήταν ότι οι μέθοδοι πάλης του που αυτοσχεδιάζονται στο κενό, όχι μόνο λογαριάζουν χωρίς τον ξενοδόχο, αποδεικνύονται δηλαδή πάντα καθαρές ουτοπίες, αλλά τις πιο πολλές φορές, επειδή δεν παίρνουν υπόψη τους τις θλιβερές πραγματικές συνθήκες, καταλήγουν να μετατρέπονται μέσα στη στυγνή πραγματικότητα σε πρακτικά στηρίγματα της αντίδρασης, εκεί που προηγουμένως ήταν μόνο επαναστατικές εικασίες. Επομένως, στο ίδιο γήπεδο του αφηρημένου τρόπου εξέτασης, τοποθετούνται από τη μια μεριά εκείνοι που θάθελαν να ξεσπάσει προσεχώς στη Γερμανία η μαζική απεργία μια μέρα προκαθορισμένη στο ημερολόγιο σύμφωνα με την απόφαση της ηγεσίας και από την άλλη μεριά, εκείνοι, που όπως οι εκπρόσωποι στο συνδικαλιστικό συνέδριο της Κολωνίας θα ήθελαν να βγάλουν από τη μέση οριστικά το πρόβλημα της μαζικής απεργίας απαγορεύοντας την "προπαγάνδισή" του.

Και η μια και η άλλη τάση ξεκινάνε από την κοινή και καθαρά αναρχική ιδέα, ότι η μαζική απεργία είναι ένα καθαρά τεχνικό όπλο που θα μπορούσε με τη θέλησή μας και συνειδητά, να "αποφασισθεί" ή αντίστροφα να απαγορευτεί, όπως με ένα σουγιά που μπορεί κανείς να τον έχει κλειστό για κάθε ενδεχόμενο στην τσέπη του ή αντίθετα ανοικτό να τον χρησιμοποιήσει όποτε το αποφασίσει. Σίγουρα οι αντίπαλοι της μαζικής απεργίας, διεκδικούν δικαία το πλεονέκτημα ότι παίρνουν υπόψη τους τον ιστορικό χώρο και τις υλικές συνθήκες της σημερινής κατάστασης στη Γερμανία, σ' αντίθεση με τους "ρομαντικούς της επανάστασης" που πετάνε στα σύννεφα και δεν θέλουν να λάβουν υπόψη τους τη σκληρή πραγματικότητα, τις δυνατότητες και τις αδυναμίες της.

"Γεγονότα και νούμερα, νούμερα και γεγονότα", φωνάζουν οι πρώτοι, όπως ο κύριος Γκράντγκριντ στους "Δύσκολους Καιρούς" του Ντίκενς. Αυτό που οι συνδικαλιστές αντίπαλοι της μαζικής απεργίας, εννοούν με τις εκφράσεις "ιστορικός χώρος" και "υλικές συνθήκες", είναι δυο πράγματα - από τη μια μεριά, η αδυναμία του προλεταριάτου και από την άλλη η δύναμη του πρωσο-γερμανικού милитарισμού.

Η ανεπάρκεια των εργατικών οργανώσεων και των ταμείων τους και οι πανίσχυρες πρωσικές λόγχες, αυτά είναι τα "γεγονότα και οι αριθμοί" πάνω στα οποία αυτοί οι συνδικαλιστές ηγέτες βασίζουν την πρακτική πολιτική τους. Βέβαια, τα ταμεία των συνδικάτων όπως και οι πρωσικές λόγχες είναι αναμφισβήτητα υλικά και ιστορικά φαινόμενα, μόνο που η πολιτική εκτίμηση που βασίζεται πάνω τους, δεν είναι ιστορικός υλισμός σύμφωνα με τη Μαρξιστική έννοια, αλλά αστυνομικίστικος υλισμός σύμφωνα με την έννοια του Πούτκαμμερ*.

Οι αντιπρόσωποι του αστυνομικού καπιταλιστικού κράτους υπολογίζουν την δύναμη του οργανωμένου προλεταριάτου μια δοσμένη στιγμή και την υλική δύναμη που πηγάζει από τις λόγχες και απ' τον συγκριτικό πίνακα των δυο αριθμών βγάλουν πάντα το καθυστερημένο συμπέρασμα, ότι το επαναστατικό εργατικό κίνημα δημιουργείται από μερικούς υποκινητές και ταραξίες. Με τις φυλακές και τις λόγχες έχουμε ένα ικανοποιητικό μέσο για να επιβληθούμε σε αυτό το "δυσάρεστο και περαστικό φαινόμενο".

Η ταξικά συνειδητή εργατική τάξη της Γερμανίας έχει από καιρό καταλάβει το γελοίο αυτής της αστυνομικής θεωρίας, ότι δηλαδή ολόκληρο το σύγχρονο εργατικό κίνημα είναι τεχνητό και αυθαίρετο προϊόν μιας χούφτας ασυνειδητών "υποκινητών και ταραξιών".

Ομως, είναι η ίδια αντίληψη που διατυπώνεται από δυο-τρεις άξιους σύντροφους που συγκροτούν φάλαγγα εθελοντών νυχτοφυλάκων για να προφυλαξουν τη γερμανική εργατική τάξη από τις παρακινήσεις ορισμένων "ρομαντικών της επανάστασης" και την "προπαγάνδα τους για τη μαζική απεργία". 'Η ακόμα, όταν απ' την αντίπαλη πλευρά, γινόμαστε μάρτυρες μιας αγαναχτισμένης και δακρύβρεχτης εκστρατείας από εκείνους που, απογοητευμένοι μέσα στην αναμονή τους να εκραγεί μια μαζική απεργία στη Γερμανία, θεωρούν τους εαυτούς τους υπονομευμένους από δεν ξέρω ποιες "μυστικές" συμφωνίες της ηγεσίας του Κόμματος και της Γενικής Επιτροπής των συνδικάτων.

Εαν το ξέσπασμα των απεργιών, εξαρτιόταν από την πύρινη "προπαγάνδα" των "ρομαντικών της επανάστασης" ή τις μυστικές ή δημόσιες αποφάσεις της καθοδήγησης του Κόμματος, τότε μέχρι τώρα δεν θάχαμε καμιά αξιολογή μαζική απεργία στη Ρωσία. Σε καμιά χώρα -όπως έχω ήδη τονίσει από τον Μάρτη του 1905 στην Εργατική Εφημερίδα της Σαξωνίας- η μαζική απεργία

* Πρώσος υπουργός Εσωτερικών, 1881-1888. Το πιο αντιδραστικό μέλος της κυβέρνησης του Βίσμαρκ

γία δεν υπήρξε λιγότερο θέμα προπαγάνδας ή ακόμα και συζήτησης απ' ό,τι στη Ρωσία. Τα μεμονωμένα παραδείγματα αποφάσεων και συμφωνιών της ηγεσίας του ρωσικού κόμματος με τις οποίες επιχείρησε να οικειοποιηθεί τη μαζική απεργία -όπως η τελευταία απόπειρα τον Αύγουστο του 1905 μετά τη διάλυση της Δούμας- είναι σχεδόν χωρίς καμιά αξία. Εάν μας μαθαίνει κάτι η ρώσικη επανάσταση, αυτό είναι πάνω απ' όλα ότι η μαζική απεργία δεν φτιάχνεται "τεχνητά", ούτε αποφασίζεται "μυστικά", ούτε "προπαγανδίζεται" γενικά, αλλά είναι ένα ιστορικό φαινόμενο, που προκύπτει μια ορισμένη στιγμή της κοινωνικής κατάστασης από ιστορική αναγκαιότητα.

Και δεν θα δοθεί βέβαια απάντηση στο ζήτημα με αφηρημένες θεωρητικολογίες για τη δυνατότητα ή όχι, τη χρησιμότητα ή τη βλαβερότητα της μαζικής απεργίας, αλλά με τη διερεύνηση εκείνων των παραγόντων και εκείνων των κοινωνικών καταστάσεων, που προκαλούν τη μαζική απεργία στη σημερινή φάση της πάλης των τάξεων.

Με άλλα λόγια, δεν μπορούμε να κατανοήσουμε το πρόβλημα αυτό, ούτε να το συζητήσουμε, εκτιμώντας τη μαζική απεργία υποκειμενικά, από τη σκοπιά, εάν είναι επιθυμητή ή όχι, αλλά εξετάζοντας αντικειμενικά τα αίτια της μαζικής απεργίας, από της σκοπιά της ιστορικής αναγκαιότητας.

Στην εξωπραγματική σφαίρα της αφηρημένης λογικής ανάλυσης μπορούν να αποδειχθούν με το ίδιο κύρος τόσο η απόλυτη αδυναμία και η ήττα όσο και η πλήρης δυνατότητα και η αναμφισβήτητη νικηφόρα έκβαση της μαζικής απεργίας. Ετσι η αξία της απόδειξης είναι και στις δυο περιπτώσεις η ίδια, δηλαδή καμιά. Επομένως, ο φόβος από την "προπαγάνδισή" της μαζικής απεργίας, που οδήγησε ακόμα και στο τυπικό ανάθεμα των θεωρούμενων ενόχων του εγκλήματος, δεν είναι παρά το προϊόν μιας διασκεδαστικής παρεξήγησης.

Είναι ακριβώς τόσο αδύνατο να "προπαγανδίζει" κανείς τη μαζική απεργία σαν αφηρημένο μέσο ταξικής πάλης, όσο αδύνατο είναι να προπαγανδίζει την "επανάσταση". Η "επανάσταση", όπως και η μαζική απεργία, είναι έννοιες που από μόνες τους υποδηλώνουν μόνο μια εξωτερική μορφή της πάλης των τάξεων και που έχουν νόημα και περιεχόμενο μόνο σε σχέση με συγκεκριμένες πολιτικές καταστάσεις.

Το να επιχειρήσει κάποιος να κάνει θέμα κανονικής προπαγάνδας τη μαζική απεργία γενικά σα μια μορφή δράσης του προλεταριάτου, να πηγαίνει πόρτα πόρτα και να διαλαλεί αυτή την "ιδέα" θέλοντας να κερδίσει σιγά-σιγά την εργατική τάξη, θάταν μια τόσο άσκοπη και ανιαρή και ανούσια απασχό-

ληση, όσο και το να επιχειρήσει κανείς να κάνει θέμα μιας ιδιαίτερης προπαγανδιστικής παρέμβασης της ιδέα της επανάστασης ή της μάχης στα οδοφράγματα. Η μαζική απεργία έχει βρεθεί τώρα στο κέντρο του ζωηρού ενδιαφέροντος της γερμανικής και της διεθνούς εργατικής τάξης, γιατί αντιπροσωπεύει μια καινούργια μορφή πάλης και σαν τέτοια αποτελεί ένα προφανές σύμπτωμα βαθιών εσωτερικών επαναστατικών μεταβολών στις σχέσεις των τάξεων και στις συνθήκες της πάλης των τάξεων. Το γεγονός ότι η μάχη των γερμανών προλεταρίων -παρά την πεισματική αντίδραση των συνδικαλιστικών ηγεσιών- εκδηλώνει τόσο ζωηρό ενδιαφέρον γι' αυτό το ζήτημα μαρτυρά το υγιές επαναστατικό της ένστικτο και την οξυδερκεία της. Αλλά δεν ανταποκρίνεται κανείς σ' αυτό το ενδιαφέρον, σ' αυτή τη δίψα για ιδέες και την επαναστατική ορμή για δράση, αντιμετωπίζοντας σαν αφηρημένη νοητική άσκηση τη δυνατότητα ή όχι της μαζικής απεργίας. Ανταποκρίνεται εξηγώντας την εξέλιξη της ρώσικης επανάστασης, τη διεθνή σημασία της, την όξυνση των ταξικών αντιθέσεων στη Δυτική Ευρώπη, τις ευρύτερες πολιτικές προοπτικές της πάλης των τάξεων στη Γερμανία, το ρόλο και τα καθήκοντα των μαζών στους επερχόμενους αγώνες.

Μόνο με αυτή τη μορφή θα οδηγήσει η συζήτηση για τη μαζική απεργία, στο πλάτεμα του διανοητικού ορίζοντα του προλεταριάτου, στην όξυνση της ταξικής του συνείδησης, στο βάθεμα του τρόπου σκέψης του και στο δύναμωμα της δράσης του. Από αυτή την σκοπιά πάλι, φαίνεται σε όλη της τη γελοιότητα η κριτική που έκαναν οι αντίπαλοι του "επαναστατικού ρομαντισμού", κατηγορώντας τους οπαδούς του ότι κατά το χειρισμό του ζητήματος δεν τήρησαν κατά γράμμα της αποφάσεις της Ιένας*. Οι οπαδοί αυτής της "ρεαλιστικής πολιτικής" είναι ικανοποιημένοι με μια τέτοια απόφαση γιατί συνδέει κυρίως τη μαζική απεργία με τη μοίρα της γενίκευσης του δικαιώματος ψήφου στις βουλευτικές εκλογές.

Από αυτό συμπεραίνεται ότι σχετικά με τη μαζική απεργία η άποψή τους περιορίζεται σε δυο πράγματα: πρώτον, ότι η μαζική απεργία έχει μόνο ένα καθαρά αμυντικό χαρακτήρα. Δεύτερον, ότι η ίδια υποτάσσεται στον κοινοβουλευτισμό και έχει μετατραπεί σε απλό υποστήριγμα του κοινοβουλευτισμού. Η πραγματική ουσία της απόφασης της Ιένας, βρίσκεται στην άποψη ότι με τη σημερινή κατάσταση στην Γερμανία μια επίθεση της αντίδρασης στο εκλογικό δικαίωμα για το γερμανικό κοινοβούλιο, θα μπορούσε κατά πάσα πι-

* Στο Συνέδριο της Ιένας το 1905, το Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα της Γερμανίας ψήφισε υπέρ της μαζικής απεργίας, σαν πολιτικό όπλο, αλλά με ένα τρόπο τόσο αφηρημένο που πρακτικά ήταν χωρίς καμιά αξία.

θανότητα νάναι ο παράγοντας που θάδινε το σύνθημα για μια περίοδο θυελλωδών πολιτικών αγώνων, οπότε για πρώτη φορά θα μπορούσε να εφαρμοστεί στη Γερμανία η μαζική απεργία σαν μέσο πάλης.

Εν τούτοις το να θέλει κανείς να περιορίσει και να οριοθετήσει τεχνητά με το κείμενο ενός συνέδριου την κοινωνική βαρύτητα και το ιστορικό πεδίο της μαζικής απεργίας, σαν φαινόμενο και σαν πρόβλημα της πάλης των τάξεων, είναι η απόδειξη ότι συναγωνίζεται σε στενοκεφαλιά την απόφαση για απαγόρευση της συζήτησης περί μαζικής απεργίας στο συνδικαλιστικό συνέδριο της Κολωνίας. Με την απόφαση της Ιένας, η γερμανική σοσιαλδημοκρατία επίσηςμα πήρε υπόψη της βαθιές μεταβολές που έγιναν με τη ρώσικη επανάσταση στις διεθνείς συνθήκες της πάλης των τάξεων και εκδήλωσε την ικανότητά της για προσαρμογή στις καινούργιες απαιτήσεις της νέας φάσης της ταξικής πάλης. Αυτή είναι η σημασία του συνεδρίου της Ιένας. Σ' ότι αφορά την πρακτική εφαρμογή της μαζικής απεργίας στη Γερμανία, θα αποφασίσει η ιστορία, για την οποία η σοσιαλδημοκρατία με τις αποφάσεις της αποτελεί σημαντικό παράγοντα, μόνο ένα παράγοντα όμως ανάμεσα στους άλλους.

Η ανάπτυξη του κινήματος της μαζικής απεργίας στη Ρωσία

Η μαζική απεργία, όπως τη συζητάμε σήμερα στη Γερμανία, μοιάζει σαν ένα απομονωμένο φαινόμενο, ιδιαίτερα απλό στη σύλληψή του, με ακριβείς τις οριοθετήσεις του. Μιλάμε δηλαδή αποκλειστικά για τη μαζική πολιτική απεργία. Μ' αυτήν εννοούμε έναν μαζικό και μοναδικό στο είδος του ξεσηκωμό του βιομηχανικού προλεταριάτου, που ξεπηδά απ' αφορμή κάποιο πολιτικό γεγονός ξεχωριστής σημασίας και προωθείται πάνω στη βάση μιας αμοιβαίας συμφωνίας που πραγματοποιείται, γι' αυτό τον σκοπό, ανάμεσα στα ηγετικά όργανα του κόμματος και των συνδικάτων, που καθοδηγείται με μια τάξη απόλυτα τέλεια και ένα πνεύμα πειθαρχίας, που σταματά με μια τάξη ακόμα τελειότερη ύστερα από ένα σύνθημα που δίνεται την κατάλληλη στιγμή από τα καθοδηγητικά γραφεία και που όλα αυτά γίνονται με την προϋπόθεση ότι έχει προκαθοριστεί με ακρίβεια η διευθέτηση των χρηματικών βοηθημάτων, των εξόδων, των θυσιών, με μια λέξη όλος ο υλικός προϋπολογισμός της απεργίας.

Συγκρίνοντας, όμως, αυτό το θεωρητικό σχήμα με τις μαζικές απεργίες έτσι όπως εκδηλώνονται εδώ και πέντε χρόνια στη Ρωσία, είμαστε υποχρεωμένοι να διαπιστώσουμε ότι μια τέτοια σύλληψη γύρω από την οποία περιστρέφονται όλες οι γερμανικές συζητήσεις δεν ανταποκρίνεται καθόλου σε οποιαδήποτε απ' τις πολυάριθμες μαζικές απεργίες που διεξήχθησαν ως τα

τώρα. Κι απ' την άλλη, ότι οι μαζικές απεργίες στη Ρωσία εμφανίζονται με μια τέτοια ποικιλία μορφών που είναι απόλυτα αδύνατο να γίνεται λόγος για τη μαζική απεργία, σχηματοποιημένη σε μια γενική μορφή.

Ετσι, κατά την πορεία της επανάστασης, πολλές φορές τροποποιήθηκε όχι μονάχα καθένα από τα στοιχεία της μαζικής απεργίας καθώς και ο διαφορετικός της χαρακτήρας ανάλογα με τις πόλεις και τις περιοχές, αλλά κυρίως ο ίδιος ο γενικός της χαρακτήρας. Οι μαζικές απεργίες στη Ρωσία γνώρισαν μια ορισμένη ιστορική ανάπτυξη και τη συνεχίζουν ακόμα. Ετσι, οποιοσδήποτε θελήσει να μιλήσει για τη μαζική απεργία στη Ρωσία πρέπει να έχει μπροστά στα μάτια του την ιστορία της.

Δικαιολογημένα οι ερευνητές αρχίζουν τη σύγχρονη περίοδο, μπορούμε να πούμε την επίσημη, της ρώσικης επανάστασης με την εξέγερση του προλεταριάτου της Πετρούπολης της 22 Ιανουαρίου 1905, μ' αυτή τη διαδήλωση των διακοσίων χιλιάδων εργατών μπροστά στο παλάτι του Τσάρου που τερματίστηκε με ένα αιματοκύλισμα. Η αιματηρή σφαγή της Πετρούπολης αποτέλεσε, όπως είναι γνωστό, το σύνθημα για το ξέσπασμα της πρώτης γιγαντιαίας σειράς των μαζικών απεργιών. Οι τελευταίες ξαπλώθηκαν μέσα σε μερικές μέρες σ' όλη τη Ρωσία και είχαν σαν συνέπεια ν' αντηχήσει το κάλεσμα της επανάστασης σ' όλες τις γωνιές της Αυτοκρατορίας, κερδίζοντας με το μέρος τους όλα τα στρώματα του προλεταριάτου.

Αυτή, όμως, η εξέγερση της Πετρούπολης, στις 22 του Γενάρη, δεν ήταν παρά η κορυφαία στιγμή μιας μαζικής απεργίας που έβαλε σε κίνηση ολόκληρο το προλεταριάτο της πρωτεύουσας του Τσάρου, τον Γενάρη του 1905. Η απεργία του Γενάρη ήταν το άμεσο επακόλουθο μιας άλλης γιγάντιας γενικής απεργίας που έκραγεί λίγο πριν, τον Δεκέμβρη του 1904, στον Καύκασο, στο Μπακού και κράτησε για καιρό σ' αναστάτωση ολόκληρη τη Ρωσία. Ομως και τα ίδια τα γεγονότα του Δεκέμβρη στο Μπακού δεν ήταν παρά ένας τελευταίος και ισχυρός απόηχος των μεγάλων απεργιών, στα 1903 και στα 1904, που σαν αλληπάλληλοι σεισμοί, συγκλόνισαν ολόκληρο το ρώσικο νότο και που πρόλογός τους υπήρξε η απεργία του Μπατούμ στον Καύκασο τον Μάρτη του 1902. Αλλά και η πρώτη αυτή σειρά των απεργιών, στη συνέχεια αλυσίδα των σύγχρονων επαναστατικών εκρήξεων, απέχει η ίδια πέντε ή έξι χρόνια απ' τη μεγάλη γενική απεργία των εργατών της υφαντουργίας στην Πετρούπολη στα 1896 και 1897. Θα μπορούσε να πει κανείς ότι τα χρόνια της φαινομενικής γαλήνης και της σκληρής αντίδρασης χωρίζουν εκείνο το κίνημα απ' τη σημερινή επανάσταση. Αν, όμως, εξετάσουμε σε κάποιο

βαθμό την εσωτερική πολιτική εξέλιξη του ρώσικου προλεταριάτου ως το σύγχρονο στάδιο της ταξικής του συνείδησης και της επαναστατικής του ενεργητικότητας, θα χρειαστεί ν' αναγάγουμε την ιστορία της σύγχρονης περιόδου των μαζικών αγώνων στις γενικές απεργίες της Πετρούπολης. Οι τελευταίες είναι σημαντικές για τη μελέτη του προβλήματος της μαζικής απεργίας, γιατί περιέχουν το σπέρμα όλων των κύριων στοιχείων των μαζικών απεργιών που ακολούθησαν. Στην πρώτη εξέτασή της, η γενική απεργία του 1896 στην Πετρούπολη εμφανίζεται σαν ένας διεκδικητικός αγώνας με καθαρά οικονομικές επιδιώξεις. Προκλήθηκε απ' τις αφόρητες συνθήκες εργασίας των νηματοργών και των υφαντών της Πετρούπολης: 13ωρη, 14ωρη και 15ωρη εργάσιμη μέρα, άθλιο μεροκάματο με το κομμάτι και κάθε μορφής εργοδοτική καταπίεση. Ωστόσο για ένα μακρύ χρονικό διάστημα οι υφαντουργοί υπόφεραν αυτή την κατάσταση ως τη στιγμή που ένα ασήμαντο φαινομενικά επεισόδιο την έκανε να ξεχειλίσει. Τον Μάη του 1896 έγινε η στέψη του σημερινού τσάρου, του Νικόλαου του 2ου, που την είχαν αναβάλει για δυο χρόνια απ' το φόβο μήπως θα πρόσφερε στους επαναστάτες τη δυνατότητα μιας απόπειρας κατά της ζωής του. Με την ευκαιρία λοιπόν αυτής της στέψης οι εργοδότες της Πετρούπολης θέλησαν να εκδηλώσουν τον πατριωτικό τους ζήλο επιβάλλοντας στους εργάτες τους τρεις μέρες αναγκαστικής αργίας, ενώ απ' την άλλη αρνιόνταν να πληρώσουν τα μεροκάματα γι' αυτές τις μέρες. Αγανακτισμένοι οι εργάτες υφαντουργοί άρχισαν να κινούνται. Οργανώθηκε μια σύσκεψη στο πάρκο Αικατερίνοφ, στην οποία πήραν μέρος περίπου 300 εργάτες από τους πιο ώριμους πολιτικά που αποφάσισαν να απεργήσουν και να διατυπώσουν τις ακόλουθες διεκδικήσεις: 1ο Να τους πληρωθούν οι μέρες της στέψης που δεν εργάστηκαν. 2ο Η εργάσιμη μέρα να περιοριστεί σε δέκα ώρες. 3ο Αύξηση της αμοιβής στη δουλειά με το κομμάτι. Τα παραπάνω γεγονότα εξελίσσονται στις 24 του Μάη. Μια βδομάδα αργότερα όλα τα κλωστήρια και υφαντουργεία έκλεισαν και σαράντα χιλιάδες εργάτες κατέβηκαν σε απεργία. Σήμερα αυτό το συμβάν, αν το συγκρίνουμε με τις μαζικές απεργίες της επανάστασης, μπορεί να φανεί ασήμαντο. Στο κλίμα, όμως, της πολιτικής αποτελμάτωσης της Ρωσίας εκείνης της εποχής, μια γενική απεργία ήταν κάτι το αδιανόητο: ήταν σε μικρογραφία μια ολόκληρη επανάσταση. Φυσικά ακολούθησε η πιο βάρβαρη καταστολή. Πιάστηκαν χίλιοι περίπου εργάτες που εξορίστηκαν και η γενική απεργία καταπνίγηκε.

Ηδη εδώ βλέπουμε να διαγράφονται όλα τα χαρακτηριστικά της μελλοντι-

κής μαζικής απεργίας: πρώτα απ' όλα η αφορμή που προκάλεσε το κίνημα ήταν τυχαία, ίσως και επουσιώδης. Η έκρηξη έγινε για στοιχειώδη ζητήματα. Ο τρόπος, όμως, που ξετυλίχτηκε το κίνημα αποκάλυψε τους καρπούς της προπαγάνδας που για πολλά χρόνια είχε διεξαχθεί από τη σοσιαλδημοκρατία. Κατά το διάστημα της γενικής απεργίας οι σοσιαλδημοκράτες προπαγανδιστές στάθηκαν επί κεφαλής του κινήματος, το κατεύθυναν και το μετέτρεψαν σε πεδίο μιας ζωντανής επαναστατικής ζύμωσης. Απ' την άλλη αν και οι απεργίες φαίνονταν, εξωτερικά, ότι περιορίζονταν σε καθαρά οικονομικές διεκδικήσεις που αφορούσαν τα μεροκάματα, η στάση της κυβέρνησης καθώς και η σοσιαλιστική ζύμωση τις μετέτρεψαν σε πολιτικό γεγονός πρώτης κατηγορίας. Στο τέλος η απεργία καταπνίγηκε και οι εργάτες υπέστησαν μια "ήττα". Όμως απ' τον Γενάρη κιόλας του επόμενου χρόνου (1897), οι υφαντουργοί της Πετρούπολης ξανάρχισαν τη γενική απεργία, κερδίζοντας αυτή τη φορά μια λαμπρή νίκη, την εγκαθίδρυση της εντεκάωρης εργάσιμης μέρας σ' όλη τη Ρωσία. Κι ένα ακόμα σημαντικότερο αποτέλεσμα: ύστερα απ' την πρώτη γενική απεργία του 1896 που ξεκίνησε χωρίς σκιά εργατικής οργάνωσης και χωρίς απεργιακό ταμείο, οργανώθηκε σιγά-σιγά στη Ρωσία ένας έντονος συνδικαλιστικός αγώνας που σε λίγο ξαπλώθηκε απ' την Πετρούπολη στην υπόλοιπη χώρα, ανοίγοντας για την προπαγάνδα και την οργάνωση της σοσιαλδημοκρατίας ολότελα νέες προοπτικές. Μ' αυτόν τον τρόπο μέσα στη φαινομενική ηρεμία του νεκροταφείου των χρόνων που ακολούθησαν, η αόρατη και συστηματική δουλειά προετοίμαζε την προλεταριακή επανάσταση. Η απεργία του Καυκάσου τον Μάρτη του 1902 ξέσπασε το ίδιο τυχαία όπως εκείνη του 1896 και φαινόταν και αυτή ότι ήταν συνέπεια καθαρά οικονομικών παραγόντων, ότι συνδεόταν με οικονομικές διεκδικήσεις. Ήταν συνδεδεμένη με την βαθειά βιομηχανική και εμπορική κρίση στη Ρωσία που προηγήθηκε του ρωσοϊαπωνικού πολέμου και συντέλεσε κατά τρόπο σοβαρό στη δημιουργία επαναστατικής ζύμωσης.

Η κρίση προκάλεσε τεράστια ανεργία που τροφοδότησε τη δυσαρέσκεια στις μάζες των προλετάρων. Έτσι η κυβέρνηση αποφάσισε, για να ηρεμήσει την εργατική τάξη, να κάνει μια "μεταφορά των εργατών που περίσσευαν" στους τόπους καταγωγής τους. Αυτό το μέτρο που έθιγε τετρακόσιους περίπου εργάτες των πετρελαιοπηγών προκάλεσε ακριβώς στο Μπατούμ μια μαζική διαμαρτυρία. Οργανώθηκαν διαδηλώσεις, έγιναν συλλήψεις, ξέσπασε μια αιματηρή κατατολή και τελικά, οργανώθηκε μια πολιτική δίκη. Κατά τη διεξαγωγή της, η πάλη για τις καθαρά οικονομικές διεκδικήσεις μεταμορφώ-

θηκε σ' ένα πολιτικό και επαναστατικό γεγονός. Αυτή η ίδια η απεργία στο Μπατούμ που δεν στέφθηκε μ' επιτυχία και που κατέληξε σε ήττα, προκάλεσε μια σειρά μαζικών επαναστατικών εκδηλώσεων στο Νίζγι-Νόβογκορόντ, στο Σαράτοφ, σ' άλλες πόλεις. Εδωσε λοιπόν κι αυτή, μια δυνατή ώθηση στο γενικό επαναστατικό κύμα. Κι απ' το Νοέμβρη του 1902 διακρίνουμε την πρώτη του αληθινή αντανάκλαση με τη μορφή μιας γενικής απεργίας στο Ροστόφ στον ποταμό Ντον.

Το κίνημα αυτό ξέσπασε με μια σύγκρουση απ' αφορμή το ύψος των μεροκάματων των συνεργείων του σιδηρόδρομου του Βλαντικαυκάς. Επειδή η διοίκηση θέλησε να κατεβάσει τα ημερομίσθια, η Σοσιαλδημοκρατική Επιτροπή του Ντον εξέδωσε ένα μανιφέστο με το οποίο κάλεσε τους εργάτες ν' απεργήσουν, ενώ σύγχρονα διατύπωνε τις ακόλουθες διεκδικήσεις: εννιάωρη εργάσιμη ημέρα, αύξηση των μεροκάματων, κατάργηση των ποινών, απόλυση των μηχανικών που ήταν αντιλαϊκοί κλπ. Απήργησαν όλα τα συνεργεία του σιδηρόδρομου. Όλοι οι άλλοι κλάδοι συνενώθηκαν με τους απεργούς και το Ροστόφ γνώρισε ξαφνικά μια κατάσταση χωρίς προηγούμενο: στη βιομηχανία είχε σταματήσει κάθε εργασία, καθημερινά γίνονταν γιγάντιες συγκεντρώσεις στις οποίες συμμετείχαν 15 με 20.000 εργάτες, ενώ οι διαδηλωτές συχνά ήταν κυκλωμένοι από Κοζάκους. Για πρώτη φορά σοσιαλδημοκράτες ομιλητές έπαιρναν δημόσια το λόγο. Οι φλογερές ομιλίες για το σοσιαλισμό και τις πολιτικές ελευθερίες γίνονταν δεκτές μ' έναν ακράτητο ενθουσιασμό. Μοιράζονταν επαναστατικές προκηρύξεις σε δεκάδες χιλιάδες αντίτυπα. Στο κέντρο μιας απολυταρχικής Ρωσίας το προλεταριάτο του Ροστόφ καταχτά για πρώτη φορά μέσα στη φωτιά της δράσης, το δικαίωμα της συγκέντρωσης, την ελευθερία λόγου. Φυσικά δεν άργησε η αιματηρή καταστολή. Σε μερικές μέρες, οι μισθολογικές διεκδικήσεις στα συνεργεία του σιδηρόδρομου του Βλαντικαυκάς πήραν τις διαστάσεις μιας γενικής πολιτικής απεργίας και μιας επαναστατικής σύγκρουσης στους δρόμους. Μια δεύτερη γενική απεργία ακολούθησε αμέσως την πρώτη, αυτή τη φορά στον σταθμό της Τιχορέτσκια, στην ίδια σιδηροδρομική γραμμή. Κι εκεί επαναλήφθηκε μια αιματηρή καταστολή και μετά από μια δίκη και η Τιχορέτσκια πήρε με τη σειρά της τη θέση στην αδιάκοπη αλυσίδα των επαναστατικών επεισοδίων.

Η άνοιξη του 1903 έφερε μαζί της την απάντηση στις ήττες των απεργών του Ροστόφ και της Τιχορέτσκια: το Μάη, Ιούνη, Ιούλη ολόκληρος ο ρώσικος νότος έχει βυθιστεί στις φλόγες. Κυριολεκτικά η γενική απεργία σάρωνε στο Μπακού, στην Τυφλίδα, στο Μπατούμ, στην Ελισάμπετγκραντ, στην

Οδησσό, στο Κίεβο, στο Νικολάγεφ, στο Εκατερίνοσλαβ. Κι εδώ το κίνημα δεν ξεπήδησε προσχεδιασμένα από κάποιο κέντρο. Ξεσπά σε διάφορα σημεία, για διάφορους λόγους και με διαφορετικές μορφές και στη συνέχεια συντονίζεται. Το Μπακού ανοίγει την πορεία. Πολλές επιμέρους διεκδικήσεις γύρω από τα μεροκάματα σε διάφορα εργοστάσια και διάφορους κλάδους καταλήγουν σε μια γενική απεργία. Στην Τυφλίδα την απεργία την αρχίζουν δυο χιλιάδες εμποροϋπάλληλοι που η εργάσιμη μέρα τους άρχιζε στις 6 το πρωί και τελείωνε στις έντεκα το βράδυ. Στις 4 του Ιούλη εγκαταλείπουν όλοι τα μαγαζιά και διασχίζουν με πορεία την πόλη για να υποχρεώσουν τους μαγαζάτορες να κλείσουν τα καταστήματά τους. Η νίκη είναι πλήρης. Οι εμποροϋπάλληλοι καταχτούν εργάσιμη μέρα που αρχίζει στις οκτώ το πρωί και τελειώνει στις οκτώ και μισή το βράδυ. Το κίνημα ξαπλώνεται αμέσως στα εργοστάσια, στα συνεργεία, στα γραφεία. Σταματούν να εκδίδονται οι εφημερίδες, τα τραμ κυκλοφορούν μόνο με την προστασία του στρατού. Στο Ελισαμπέτγκραντ η απεργία ξεσπά στις 10 Ιούλη σ' όλα τα εργοστάσια, με καθαρά οικονομικά αιτήματα που γίνονται αποδεκτά στην πλειοψηφία τους και η απεργία σταματά στις 14 του Ιούλη. Όμως δυο βδομάδες αργότερα ξαναξεσπά. Αυτή τη φορά είναι οι αρτεργάτες που δίνουν το σύνθημα και ακολουθιούνται απ' τους λατόμους, τους ξυλουργούς, τους μπογιατζήδες, τους μυλεργάτες και τελικά από όλους τους εργοστασιακούς εργάτες.

Στην Οδυσσό το κίνημα ξεκινά από μια μισθολογική διεκδίκηση, όπου συμμετέχει και η "νόμιμη" εργατική ένωση που έχει ιδρυθεί από πράκτορες της κυβέρνησης σύμφωνα με το πρόγραμμα του περιβόητου αστυνομικού διευθυντή Ζουμπάτοφ*. Κι εδώ έχουμε να κάνουμε μ' ένα απ' τα ωραιότερα παιχνιδίσματα της διαλεκτικής της ιστορίας. Οι οικονομικοί αγώνες της προγενέστερης περιόδου (ανάμεσα στους οποίους και η μεγαλύτερη γενική απεργία της Πετρούπολης στα 1896) είχαν οδηγήσει τη ρώσικη σοσιαλδημοκρατία να υπερβάλλει στη σημασία των αποκαλούμενων αποκλειστικά "οικονομικών αιτημάτων" προετοιμάζοντας μ' αυτόν τον τρόπο στις γραμμές της εργατικής τάξης το έδαφος για τις δημαγωγικές ραδιουργίες του Ζουμπάτοφ. Λίγο, όμως, αργότερα το μεγάλο επαναστατικό ρεύμα πέταξε στη θάλασσα τη βαρκούλα με τις ψεύτικες σημαιούλες και την ανάγκασε να πλέει επικεφαλής του επαναστατικού στόλου. Οι ενώσεις του Ζουμπάτοφ είναι ε-

* Διευθυντής της μυστικής αστυνομίας. Οργάνωσε "συνδικάτα" διασπαστικά ή ψεύτικα για να μην αφήσει έδαφος για παρέμβαση της ρώσικης σοσιαλδημοκρατίας. Μερικές φορές, όμως, από αυτά τα συνδικάτα ξεκίνησαν πραγματικές μαζικές απεργίες.

κείνες που δώσαν την άνοιξη του 1904 το σύνθημα για τη μεγάλη γενική απεργία της Οδυσσού, όπως και τον Γενάρη του 1905 για τη γενική απεργία της Πετρούπολης. Οι εργάτες της Οδυσσού που τους είχαν ως τότε βαυκαλίζει με την αυταπάτη ότι η κυβέρνηση είναι ευνοϊκά διατεθειμένη απέναντί τους και γι' αυτό θα αντιμετώπιζε με συμπάθεια έναν αγώνα καθαρά οικονομικό, θέλησαν ξαφνικά να ελέγξουν κατά πόσο θα τηρηθούν αυτές οι υποσχέσεις: εξανάγκασαν την "Εργατική ένωση" του Ζουμπάτοφ σ' ένα εργοστάσιο να κηρύξει απεργία με μετριοπαθή αιτήματα. Σ' απάντηση το αφεντικό τους πέταξε απλούστατα στο δρόμο κι όταν απαίτησαν απ' την ηγεσία της Ένωσης να τους εξασφαλίσει την κυβερνητική υποστήριξη που τους είχε υποσχεθεί, οι μάσκες έπεσαν γεγονός που έφερε οργή στους εργάτες. Οι σοσιαλδημοκράτες ηγήθηκαν αμέσως του επαναστατικού κινήματος που εξαπλώθηκε και σ' άλλα εργοστάσια. Την 1η Ιούλη κηρύσσεται απεργία 2.500 εργατών των σιδηροδρόμων. Στις 4 του Ιούλη κηρύσσουν απεργία οι εργάτες του λιμανιού, απαιτώντας μια αύξηση των μεροκάματων απ' τα 80 καπίκια στα δυο ρούβλια και περιορισμό της εργάσιμης μέρας κατά μισή ώρα. Στις 6 Ιούλη προστίθενται στο κίνημα οι ναυτεργάτες. Στις 13 του Ιούλη κατεβαίνει στην απεργία και το προσωπικό των τραμ. Οργανώνεται μια συγκέντρωση όλων των απεργών, 7 ως 8.000 άτομα. Σχηματίζεται πορεία που προχωρά από εργοστάσιο σ' εργοστάσιο, μεγαλώνει σα χιονοστιβάδα ώπου φτάνει να αριθμεί μια μάζα από 40 ως 50.000 άτομα και φτάνει στο λιμάνι για να οργανώσει το κλείσιμο κάθε αποβάθρας. Σε λίγο σε όλη την πόλη βασιλεύει η γενική απεργία.

Στο Κίεβο η απεργία άρχισε στις 21 Ιούλη στα συνεργεία των σιδηροδρόμων. Κι εκεί επίσης εκείνο που προκαλεί την κήρυξη των απεργιών είναι οι άθλιες συνθήκες δουλειάς και οι μισθολογικές διεκδικήσεις. Την επόμενη ακολουθούν τα χυτήρια. Στις 23 Ιούλη συμβαίνει ένα επεισόδιο που δίνει το σύνθημα της γενικής απεργίας. Κατά το διάστημα της νύχτας συλλαμβάνονται δυο αντιπρόσωποι των σιδηροδρομικών. Οι απεργοί απαιτούν την άμεση απελευθέρωσή τους. Μπροστά στην άρνηση των αρχών, αποφασίζουν να εμποδίσουν τις αμαξοστοιχίες να βγουν από την πόλη. Στον σταθμό, όλοι οι απεργοί με τις γυναίκες τους και τα παιδιά τους ξαπλώνουν πάνω στις γραμμές, αληθινή πλημμύρα από ανθρώπινα σώματα. Απειλούν ότι θα τους πυροβολήσουν. Οι εργάτες ξεσκεπάζουν τα στήθια τους και φωνάζουν: "Πυροβολήστε". Πυροβολούν στο πλήθος και μετριώνται 30 με 40 νεκροί ανάμεσα στους οποίους παιδιά και γυναίκες. Αυτό το νέο ξεσηκώνει ολόκληρο το Κίε-

βο σ' απεργία. Τα σώματα των θυμάτων σηκώνονται στα χέρια από μια επιβλητική διαδήλωση. Συγκεντρώσεις, ομιλίες, συλλαλητήρια, απομονωμένες μάχες στους δρόμους. Το Κίεβο φλέγεται απ' την επανάσταση. Το κίνημα γρήγορα σταματά. Όμως οι τυπογράφοι κερδίζουν μια μείωση κατά μια ώρα στην εργάσιμη μέρα, καθώς και μια αύξηση του μεροκάματου κατά ένα ρούβλι. Σ' ένα εργοστάσιο πορσελάνης παραχωρείται το οκτάωρο. Με υπουργική απόφαση κλείνουν τα συνεργεία των σιδηρόδρομων. Άλλοι κλάδοι συνεχίζουν μια επιμέρους απεργία γύρω από τις διεκδικήσεις τους. Σα μεταδοτική αρρώστεια, η γενική απεργία καταχτά το Νικολάγιεφ, κάτω απ' την άμεση επίδραση των ειδήσεων από την Οδυσσό, το Μπακού, το Μπατούμ και την Τυφλίδα. Η γενική απεργία γίνεται παρά τις αντιρρήσεις της σοσιαλδημοκρατικής επιτροπής πόλης που ήθελε την αναβολή της απεργίας, ως την στιγμή που οι εκεί στρατιωτικές δυνάμεις θα εγκατέλειπαν την πόλη για γυμνάσια. Δεν μπόρεσε ωστόσο να επιβραδύνει το εργατικό κίνημα. Οι απεργοί γύριζαν το ένα συνεργείο ύστερα απ' το άλλο και η επέμβαση του στρατού είχε σαν αποτέλεσμα να ρίξει λάδι στη φωτιά. Σε λίγο σχηματίζονταν τεράστιες διαδηλώσεις που παράσερναν μ' επαναστατικά τραγούδια όλους τους εργάτες, τους υπάλληλους, το προσωπικό των τραμ, άντρες και γυναίκες. Η εγκατάλειψη των τόπων δουλειάς από το προσωπικό τους είναι ολοκληρωτική. Στο Αικατερίνοσλαβι οι αρτεργάτες αρχίζουν την απεργία στις 5 του Αυγούστου. Στις 7 είναι οι εργάτες των συνεργείων των σιδηρόδρομων που απεργούν. Επειτα ακολουθούν όλα τα άλλα εργοστάσια. Στις 8 Αυγούστου σταματά η κυκλοφορία των τραμ και η έκδοση των εφημερίδων.

Ετσι σχηματίστηκε η μεγαλειώδης γενική απεργία του ρώσικου νότου το καλοκαίρι του 1903. Χίλιες αποσπασματικές οικονομικές συγκρούσεις, χίλια τυχαία επεισόδια συνδυάστηκαν και δημιούργησαν ένα ταραγμένο χειμάρρ. Σε λίγες βδομάδες ολόκληρος ο νότος της τσαρικής αυτοκρατορίας μεταμορφώθηκε σε μια ιδιόμορφη εργατική επαναστατική δημοκρατία.

"Αδελφικά αγκαλιάσματα, κραυγές χαράς και ενθουσιασμού, τραγούδια της λευτεριάς, γέλια ευτυχίας, ευθυμία και ξεσπάσματα χαράς. Μια ολόκληρη συναυλία που αντηχούσε απ' αυτό το πλήθος των χιλιάδων ανθρώπων που διάσχιζαν πάνω κάτω την πόλη απ' το πρωί ως το βράδυ. Βασίλευε ατμόσφαιρα γενικής ευφορίας. Όλοι πίστευαν ότι άρχιζε πάνω στη γη μια νέα καλύτερη ζωή. Θέαμα βαθύτατα συγκλονιστικό και σύγχρονα ειδυλλιακό και συγκινητικό". Ετσι έγραφε ο ανταποκριτής της Οσβομποζνένιε, όργανου του φιλελεύθερου κ. Πέτερ Στρούβε.

Το 1904 αρχίζει ο ρωσοϊαπωνικός πόλεμος, που για ένα χρονικό διάστημα διακόπτει το κίνημα της γενικής απεργίας. Στην αρχή παρατηρείται κάποιο κύμα από πατριωτικές διαδηλώσεις που οργανώνονται απ' την αστυνομία. Η φιλελεύθερη αστική τάξη προσγειώνεται απότομα από τον επίσημο τσαρικό σοβινισμό. Γρήγορα, όμως, η σοσιαλδημοκρατία ξανακατακτά το πεδίο της μάχης. Στα οργανωμένα από την αστυνομία συλλαλητήρια του πατριωτικού συρφετού αντιπαρατάσσονται εργατικές επαναστατικές διαδηλώσεις. Στο τέλος, οι ταπεινωτικές ήττες του τσαρικού στρατού ξυπνούν απ' τον ύπνο της τη "φιλελεύθερη" κοινωνία. Αρχινά η περίοδος των συνεδρίων, των συμποσίων, των λόγων, των εκκλήσεων και των φιλελεύθερων και δημοκρατικών διακηρύξεων. Στιγμιαία υποβιβασμένος από την ντροπή της ήττας, ο απολυταρχισμός, στον πανικό του, αφήνει αυτούς τους κύριους ελεύθερους να δράσουν. Κι αυτοί, βλέπουν να ξανανοίγεται κιάλας μπροστά τους ο φιλελεύθερος παράδεισος. Ο φιλελευθερισμός καταχτά τα προπύλαια της πολιτικής σκηνής, ενώ το προλεταριάτο ξαναπερνά στη σκιά. Μονάχα που ύστερα από μια κάπως μακρόχρονη υποχώρηση, ο απολυταρχισμός ανασυντάσσεται, η τσαρική καμαρίλλα συγκεντρώνει τις δυνάμεις της. Αρκεί ν' ακουστεί στο λιθόστρωτο ο ήχος απ' τις μπότες των κοζάκων για να μπου οι φιλελεύθεροι ξανά στην τρύπα τους κι αυτό πραγματοποιείται απ' τον Δεκέμβρη κιάλας. Οι ομιλίες, τα συνέδρια χαρακτηρίζονται σαν "αναιδής απαίτηση που απαγορεύεται", για να βρεθεί μ' αυτόν τον τρόπο ο φιλελευθερισμός στο τέλος της πολιτικής του δραστηριότητας. Την ίδια όμως στιγμή που ο φιλελευθερισμός αποπροσανατολίζεται, αρχίζει η δράση του προλεταριάτου. Τον Δεκέμβρη του 1904 ξεσπά, παρά την ανεργία, η γιγάντια γενική απεργία του Μπακού. Γι' άλλη μια φορά η εργατική τάξη καταχτά το πεδίο της μάχης. Ξαναρχίζει η δράση. Στο Μπακού, για πολλές βδομάδες, σε συνθήκες μιας γενικής απεργίας η σοσιαλδημοκρατία παίρνει ολοκληρωτικά στα χέρια της την κατάσταση. Η ιδιαιτερότητα των γεγονότων του Δεκέμβρη στον Καύκασο θα προκαλούσε μια ξεχωριστή συγκίνηση αν γρήγορα αυτά τα γεγονότα δεν προσπερνιόντουσαν απ' το ανερχόμενο κύμα της επανάστασης, για την οποία τα ίδια αποτελούσαν το ξεκίνημά της. Οι εξαιρετικά συγκεχυμένες ειδήσεις από την απεργία στο Μπακού δεν είχαν ακόμα φτάσει σ' όλες τις άκρες της Αυτοκρατορίας, όταν τον Γενάρη του 1905 ξεσπά η γενική απεργία της Πετρούπολης. Κι εκεί επίσης, η αφορμή που προκάλεσε το ξέσπασμα του κινήματος υπήρξε, όπως είναι γνωστό, ασήμαντη. Είχαν απολυθεί δυο εργάτες των χαλυβουργιών του Πουτίλοφ γιατί ανήκαν στη νόμι-

μη συνδικαλιστική οργάνωση του Ζουμπάτοφ. Αυτό το αυστηρό μέτρο προκάλεσε στις 16 Γενάρη μια απεργία αλληλεγγύης όλων των εργατών, που ανέρχονταν σε 12.000. Η απεργία αποτέλεσε ευκαιρία για τους σοσιαλδημοκράτες να ξεκινήσουν μια δραστήρια προπαγάνδα για περισσότερες διεκδικήσεις. Απαιτούσαν οκτάωρο, το δικαίωμα της οργάνωσης, την ελευθερία του τύπου και του λόγου. Η εργατική αναταραχή στα εργοστάσια του Πουτίλοφ ξαπλώθηκε και στα άλλα εργοστάσια και λίγες μέρες αργότερα απεργούσαν 140.000 εργάτες. Επειτα από διαπραγματεύσεις και θυελλώδεις συζητήσεις συντάχθηκε η προλεταριακή χάρτα των πολιτικών ελευθεριών που έβαζε σαν πρώτη διεκδίκηση το οκτάωρο. Με την χάρτα στα χέρια, στις 22 του Γενάρη, 200.000 εργάτες έχοντας επικεφαλής τον παπα-Γκαπόν* εργάτες διαδήλωσαν μπροστά σ' ανάκτορα του τσάρου. Μέσα σε μια βδομάδα, η σύγκρουση που προκλήθηκε απ' την απόλυση των δυο εργατών του Πουτίλοφ γινόταν ο πρόλογος της ισχυρότερης επανάστασης της σύγχρονης εποχής.

Τα γεγονότα που ακολούθησαν είναι γνωστά: Η αιματηρή καταστολή της Πετρούπολης έγινε αφορμή για να ξεσπάσουν γιγάντιες μαζικές απεργίες και γενική απεργία τον Γενάρη και τον Φλεβάρη σ' όλα τα βιομηχανικά κέντρα και τις πόλεις της Ρωσίας, της Πολωνίας, της Λιθουανίας, των Βαλτικών επαρχιών, του Καυκάσου, της Σιβηρίας, απ' το Βορρά ως το Νότο κι από την Ανατολή ως τη Δύση. Αν, όμως, εξετάσουμε από κοντύτερα τα πράγματα, οι μαζικές απεργίες παίρνουν διαφορετικές μορφές από εκείνες της προηγούμενης περιόδου: αυτή τη φορά, είναι εμφανής η παρουσία και οι διακηρύξεις των σοσιαλδημοκρατών και η επαναστατική αλληλεγγύη με το προλεταριato της Πετρούπολης είναι παντού η αιτία και ο σκοπός της γενικής απεργίας. Παντού, υπήρχαν διαδηλώσεις, επαναστατικοί λόγοι και αναμετρήσεις με τον στρατό. Ωστόσο και εδώ, δεν μπορούμε να κάνουμε λόγο για προσχεδιασμένη και οργανωμένη από τα πριν δράση, γιατί οι εκκλήσεις των κομμάτων δύσκολα κατάφερναν να παρακολουθήσουν την αυθόρμητη εξέγερση των μαζών. Οι ηγεσίες μόλις που προλάβαιναν να διατυπώσουν τα συνθήματα, ενώ η μάζα των προλετάρων προχωρούσε στην έφοδο.

Άλλη διαφορά ήταν η εξής: οι μαζικές απεργίες και οι κατοπινές γενικές απεργίες είχαν την προέλευσή τους στη σύμπτωση των επιμέρους μισθολογικών διεκδικήσεων. Οι τελευταίες, μέσα στη γενική ατμόσφαιρα της επανα-

* Ρώσος ιερέας, που αργότερα έγινε γνωστό ότι ήταν πράκτορας της τσαρικής αστυνομίας. Κρεμάστηκε από μέλη του κόμματος των Σοσιαλεπαναστατών τον Απρίλη του 1906.

στατικής κατάστασης και χάρη στην προώθησή τους απ' τη σοσιαλδημοκρατική προπαγάνδα, γρήγορα μετατρέπονταν σε πολιτικές εκδηλώσεις. Το οικονομικό στοιχείο και ο συνδικαλιστικός κατακερματισμός ήταν το σημείο εκκίνησης, η συντονισμένη ταξική δράση και η πολιτική κατεύθυνση ήταν το τελικό αποτέλεσμα. Τώρα η κίνηση είναι αντίστροφη. Οι γενικές απεργίες του Γενάρη - Φλεβάρη ξέσπασαν στην αρχή με τη μορφή μιας συντονισμένης επαναστατικής δράσης κάτω από την καθοδήγηση της σοσιαλδημοκρατίας. Ομως, αυτή η δράση διασκορπίστηκε σε λίγο σε μια αναρίθμητη σειρά απεργιών τοπικών, μερικών, οικονομικών, σε διάφορες περιοχές, πόλεις, κλάδους, εργοστάσια.

Σ' ολόκληρη την άνοιξη του 1905 κι ως τα μέσα του καλοκαιριού βλέπουμε σ' αυτή τη τεράστια αυτοκρατορία να αναβλύζει μια αδιάκοπη ισχυρή πολιτική πάλη ολόκληρου του προλεταριάτου ενάντια στο κεφάλαιο. Η αναταραχή παρασέρνει τα ελεύθερα και μικροαστικά επαγγέλματα, τους υπάλληλους του εμπόριου, των τραπεζών, τους μηχανικούς, τους ηθοποιούς, τους καλλιτέχνες και διεισδύει προς τα κάτω ως τους υπηρέτες, τους κατώτερους αστυνομικούς ως ακόμα τα στρώματα του υπο-προλεταριάτου, με ταυτόχρονη εξάπλωση στις αγροτικές περιοχές κι ως ακόμα τις πύλες των στρατώνων. Αυτή ήταν η τεράστια και πολύχρωμη τοιχογραφία της γενικευμένης μάχης της εργασίας ενάντια στο κεφάλαιο. Σ' αυτή βλέπουμε ν' αντανάκλαται όλο το φάσμα των συγκρούσεων, από τη συντονισμένη και σύμφωνη μ' όλους τους κανόνες συνδικαλιστική πάλη που διεξάγεται απ' τον καλά εκπαιδευμένο επίλεκτο στρατό του βιομηχανικού προλεταριάτου ως την αναρχική επαναστατική έκρηξη μιας χούφτας αγρεργατών και την γεμάτη σύγχυση εξέγερση μιας στρατιωτικής φρουράς. Από τη "διακριτική" εξέγερση των μορφωμένων λογιστών μιας τράπεζας ως τις άτολμες διαμαρτυρίες μιας ομάδας δυσσαρεστημένων αστυνομικών που μυστικά συγκεντρώθηκαν σ' έναν καπνισμένο σταθμό, σκοτεινό και βρόμικο.

Οι οπαδοί της θεωρίας των "συντεταγμένων και πειθαρχημένων μαχών που διεξάγονται μόνο σύμφωνα μ' ένα σχέδιο κι ένα σχήμα", εκείνοι κυρίως που θέλουν να ξέρουν επακριβώς κι από πριν "πώς θα έπρεπε να εξελιχθούν τα πράγματα", αυτοί θεωρούν ότι υπήρξε μέγα λάθος που η μεγάλη γενική πολιτική απεργία του Γενάρη του 1905 κατακερματίστηκε σε ένα τεράστιο αριθμό οικονομικών αγώνων, γιατί στα μάτια τους αυτό οδήγησε στην παράλυση αυτής της δράσης και τη μετέτρεψε "σε μια αχυρένια φωτιά που σβήνει γρήγορα". Ακόμα και το ρώσικο σοσιαλδημοκρατικό κόμμα, που χωρίς ταλά-

ντευση πήρε μέρος στην επανάσταση, μα δεν υπήρξε ο δημιουργός της και που ήταν αναγκασμένο να μάθει τους νόμους της την ίδια ώρα που αυτή ξετυλιγόταν, βρέθηκε για κάποιο χρονικό διάστημα λίγο αποπροσανατολισμένο με τη φαινομενικά άκαρπη άμπωτη που ακολούθησε το αρχικό παλιρροϊκό κύμα των γενικών απεργιών. Η ιστορία, όμως, που είχε διαπράξει αυτό το "μεγάλο σφάλμα", πραγματοποιούσε μ' αυτόν τον τρόπο ένα γιγάντιο επαναστατικό έργο, τόσο αναπόφευκτο όσο και ανυπολόγιστο στις συνέπειές του, χωρίς να ενδιαφέρεται για τα διδάγματα που προσπαθούσαν να βγάλουν εκείνοι που αυτοανακηρύσσονταν από καθέδρας δάσκαλοι.

Η απότομη γενική εξέγερση του προλεταριάτου που ξεπήδησε απ' τα γεγονότα της Πετρούπολης τον Γενάρη, ήταν στην εξωτερική της εκδήλωση μια επαναστατική πολιτική ενέργεια, μια κήρυξη πολέμου ενάντια στην απολυταρχία. Όμως η πρώτη αυτή γενική και άμεση δράση προκάλεσε μίαν εσωτερική αντίδραση, όμοια με μια ηλεκτρική εκκένωση, που για πρώτη φορά ξεσήκωνε το ταξικό αίσθημα και τη συνείδηση σ' εκατομμύρια και εκατομμύρια ανθρώπους. Αυτό το ξύπνημα της ταξικής συνείδησης εκδηλώνεται άμεσα κατά τον ακόλουθο τρόπο: μια μάζα από εκατομμύρια προλετάρους ανακαλύπτει ξαφνικά μ' ένα αφόρητο αίσθημα πίκρας τον ανυπόφορο χαρακτήρα της κοινωνικής και οικονομικής της ύπαρξης, μιας υποδούλωσης που την υφίσταται εδώ και δεκαετίες κάτω από το ζυγό του καπιταλισμού. Αμέσως ξέσπασε μια γενική και αυθόρμητη κίνηση για ν' αποτινάξει αυτό το ζυγό, να συντρίψει αυτές τις αλυσίδες. Κάτω από χίλιες μορφές τα βάσανα του σύγχρονου προλεταριάτου ξαναζωντανεύουν την ανάμνηση αυτών των παλιών πληγών που αδιάκοπα αιμορούν. Εδώ αγωνίζονται για το οκτώωρο, εκεί ενάντια στη δουλειά με το κομμάτι, εδώ πετάνε έξω από το εργοστάσιο πάνω σε χειροκίνητα καροτσάκια τους βάρβαρους επιστάτες δεμένους μέσα σε σάκκους, αλλού η σύγκρουση γίνεται για το ατιμωτικό σύστημα των προστίμων, παντού αγωνίζονται για καλύτερα μεροκάματα, εδώ κι εκεί για την κατάργηση της δουλειάς στο σπίτι. Τ' αναχρονιστικά και ξεπεσμένα επαγγέλματα στις μεγάλες πόλεις που ήταν βυθισμένες ως τότε σ' ένα ειδυλλιακό ύπνο, το χωριό με το κληρονομημένο απ' τη δουλοπαροικία σύστημα της ιδιοκτησίας του - όλα αυτά ξυπνούν απ' τη βροντή του Γενάρη, συνειδητοποιούν τα δικαιώματά τους και πυρετώδεις αναζητούν να κερδίσουν τον χαμένο χρόνο.

Εδώ λοιπόν ο οικονομικός αγώνας δεν υπήρξε στην πραγματικότητα ένα κομμάτισμα, ένας διασκορπισμός της δράσης, αλλά μια αλλαγή της κατεύ-

θυνσης του μετώπου: η πρώτη γενική μάχη κατά του απολυταρχισμού μετατράπηκε ξαφνικά και πολύ φυσικά σε μια γενική εκκαθάριση λογαριασμών με τον καπιταλισμό κι αυτή η εκκαθάριση ανάλογα με τη φύση της, πήρε τη μορφή των μερικών αγώνων για τα μεροκάματα. Δεν είναι ορθό να λέγεται ότι η ταξική πολιτική πάλη του Γενάρη συντρίφτηκε γιατί η γενική απεργία κατακερματίστηκε σε οικονομικές απεργίες. Η αλήθεια είναι ακριβώς η αντίθετη: αφού εξαντλήθηκε το δυνατό περιεχόμενο της πολιτικής δράσης, παίρνοντας υπ' όψη μας τη δοσμένη κατάσταση και τη φάση που διέτρεχε η επανάσταση, η τελευταία έσπασε -ή ακριβέστερα- μεταμορφώθηκε σε οικονομική δράση.

Πραγματικά τι περισσότερο μπορούσε να κερδίσει η γενική απεργία του Γενάρη; Μόνο ένας άμυαλος θα περίμενε ότι ο απολυταρχισμός θα μπορούσε να συντρίβει μ' ένα χτύπημα, από μια μονάχα "παρατεταμένη" γενική απεργία σύμφωνα με το αναρχικό υπόδειγμα. Ο απολυταρχισμός στη Ρωσία πρέπει να ανατραπεί απ' το προλεταριάτο. Μα για να φέρει σε πέρας αυτό το έργο το προλεταριάτο έχει ανάγκη να διαθέτει ένα υψηλό βαθμό πολιτικής διαπαιδαγώγησης, ταξικής συνείδησης και οργάνωσης. Όλα αυτά δεν μπορεί να τα μάθει από τις μπροσούρες και τις προκηρύξεις, αλλά θα αποκτήσει αυτή τη διαπαιδαγώγηση στο ζωντανό πολιτικό σχολείο, μέσα στην πάλη που βαδίζει το δρόμο της επανάστασης. Ο απολυταρχισμός, άλλωστε, δεν μπορεί να ανατραπεί οποτεδήποτε απλώς από μια επαρκή δόση "προσπαθειών" και "επιμονής". Η ανατροπή του απολυταρχισμού αποτελεί εξωτερική εκδήλωση της εσωτερικής κοινωνικής και ταξικής ανάπτυξης στη ρώσικη κοινωνία.

Προηγούμενα, για να μπορέσει ν' ανατραπεί ο απολυταρχισμός, επιβάλεται να έχει συγκροτηθεί εσωτερικά η αστική Ρωσία με τις σύγχρονες ταξικές διαιρέσεις της κι ακόμα τη συγκρότηση, όχι μονάχα του επαναστατικού προλεταριακού κόμματος αλλά ακόμα και διάφορων άλλων κομμάτων: του φιλελεύθερου, του μικροαστικού, του συντηρητικού και του αντιδραστικού. Αυτό απαιτεί την απόκτηση ταξικής συνείδησης όχι μονάχα απ' τα λαϊκά στρώματα μα ακόμα και απ' τα αστικά στρώματα. Όμως, όλα αυτά δεν μπορούν να συγκροτηθούν και να ωριμάσουν παρά μονάχα μέσα στην διαδικασία της ίδιας της επανάστασης, μέσα στο ζωντανό σχολείο της εμπειρίας, στην αναμέτρηση με το προλεταριάτο και σε μια συνεχή και αμοιβαία προστριβή ανάμεσά τους. Αυτή η ωρίμανση των ταξικών διαιρέσεων στην αστική κοινωνία καθώς και η δράση κατά του απολυταρχισμού, απ' τη μια μεριά γίνεται περισσότερο

δύσκολη και απ' την άλλη υποκινείται και επιταχύνεται απ' τον ηγετικό και ιδιαίτερο ρόλο του προλεταριάτου και απ' την ταξική του δραστηριότητα. Τα διάφορα υπόγεια ρεύματα της επαναστατικής πορείας αλληλοδιασταυρώνονται, αλληλοεμποδίζονται, ζωντανεύουν τις εσωτερικές αντιθέσεις της επανάστασης, γεγονός που ωστόσο έχει σαν αποτέλεσμα να επιταχύνει και να δυναμώνει την ισχυρή έκρηξη.

Ετσι αυτό το πρόβλημα το φαινομενικά τόσο απλό, το τόσο λίγο πολύπλοκο, το καθαρά μηχανικό, μπορεί να διατυπωθεί ως εξής: η ανατροπή του απολυταρχισμού, απαιτεί μια ολόκληρη ξεχωριστή μακρόχρονη πορεία, χρειάζεται το κοινωνικό πεδίο ν' ανασκαφτεί εκ βάθρων, ό,τι βρίσκεται κάτω να προβληθεί στην επιφάνεια κι ό,τι βρίσκεται επάνω να βυθιστεί βαθιά, η φαινομενική "τάξη" να μετατραπεί σε χάος και το φαινομενικά "αναρχικό" χάος να μεταβληθεί σε μια νέα τάξη. Σ' αυτήν λοιπόν την πορεία της αναστάτωσης των κοινωνικών συγκροτήσεων της παλιάς Ρωσίας, διαδραμάτισαν ρόλο ανεπανάληπτο όχι μονάχα η βροντή της γενικής απεργίας του Γενάρη, μα ακόμα περισσότερο η μεγάλη θύελλα της άνοιξης και του καλοκαιριού και οι οικονομικές απεργίες. Η γενική και λυσσαλέα μάχη της μισθωτής εργασίας ενάντια στο κεφάλαιο συνετέλεσε τόσο στη συσπείρωση και διαφοροποίηση των λαϊκών στρωμάτων, όσο και των στρωμάτων της αστικής τάξης. Στη διαμόρφωση ταξικής συνείδησης τόσο στο επαναστατικό προλεταριάτο, όσο και στη φιλελεύθερη και συντηρητική αστική τάξη. Αν στις πόλεις οι μισθολογικές διεκδικήσεις των εργατών συνετέλεσαν στη δημιουργία του μεγάλου μοναρχικού κόμματος των βιομήχανων της Μόσχας, η μεγάλη αγροτική εξέγερση της Λιβονίας είχε σα συνέπεια τη γρήγορη αποσύνθεση του φημισμένου αριστοκρατικού-αγροτικού φιλελευθερισμού των Ζέμτβος.

Ταυτόχρονα, όμως, η περίοδος των οικονομικών αγώνων της άνοιξης και του καλοκαιριού του 1905, επέτρεψε στο προλεταριάτο των πόλεων, χάρη στην έντονη προπαγάνδα της σοσιαλδημοκρατίας και χάρη στην πολιτική της καθοδήγηση, να βγάλει έπειτα απ' την αναμέτρηση τα διδάγματα απ' τον πρόλογο του Γενάρη και να συνειδητοποιήσει τα μελλοντικά καθήκοντα της επανάστασης. Σ' αυτό το πρώτο αποτέλεσμα προστίθεται και ένα άλλο, μόνιμου κοινωνικού χαρακτήρα: το γενικό ανέβασμα του επιπέδου ζωής του προλεταριάτου στο οικονομικό, στο κοινωνικό και στο πνευματικό επίπεδο. Όλες σχεδόν οι απεργίες της άνοιξης του 1905 είχαν μια νικηφόρα έκβαση. Αναφέρουμε μονάχα, σαν παράδειγμα, που το διαλέγουμε από ένα τεράστιο κατάλογο γεγονότων που ακόμα δεν μπορούμε να μετρήσουμε την έκτασή

τους, έναν ορισμένο αριθμό δεδομένων σχετικών με μερικές σημαντικές απεργίες που όλες ξετυλίχτηκαν στη Βαρσοβία κάτω από την καθοδήγηση της πολωνικής και λιθουανικής σοσιαλδημοκρατίας. Στις μεγαλύτερες μεταλλουργικές επιχειρήσεις της Βαρσοβίας: Ανώνυμη εταιρεία Λίλποπ, Ράου και Λέννεσταϊν, Ρούντζκι και Σία, Μπόρμαν, Σβέντε και Σία, Χάντκε, Γκερλχ και Πουλστ, Αδελφοί Γκάιλσερ, Εμπερχαρντ, Βόλσκι και Σία, Ανώνυμη Εταιρεία Κόνραντ και Γιαρμουσκιέσσεζ, Βέμπερ και Ντάεχμ, Κβίζντζίνσκι και Σία, Συρματοποιεία Βολανόσκι, Ανώνυμη εταιρεία Γκοτίνσκι και Σία, Μπρουν και υιός, Φραζέτ Νορμπλίν, Βέρνερμ Μπουχ, Αδελφοί Κένεμπεργκ, Λάμπορ, εργοστάσιο λαμπτήρων Μτίμαρ, Σερκόφσκι, Βεσζίνσκι, συνολικά σε 22 επιχειρήσεις, οι εργάτες πέτυχαν την εννιάωρη ημέρα δουλειάς καθώς και μια αύξηση του μεροκάματου από 15 ως 25% καθώς και διάφορες άλλες βελτιώσεις μικρότερης σημασίας, ύστερα από μια απεργία 4 ως 5 βδομάδων που άρχισε στις 25 και 26 του Γενάρη. Στα μεγαλύτερα ξυλουργεία της Βαρσοβίας, συγκεκριμένα στο Καρμάνσκι, Νταμιέσκι, Γκρόμελ, Σζερμπίνσκι, Τρενερόβσκι, Χορν, Μπέβενζέε, Τβαρκόφσκι, Νταμπ και Μάρτενς, συνολικά σε δέκα επιχειρήσεις, οι απεργιοί πέτυχαν από τις 23 του Φλεβάρη, την εννιάωρη ημέρα εργασίας. Όμως δεν αρκέστηκαν σ' αυτή τους την επιτυχία και διατήρησαν την απαίτησή τους για οκτάωρη μέρα δουλειάς που κατόρθωσαν να την κερδίσουν μια βδομάδα αργότερα μαζί με μια αύξηση των μεροκάματων. Ολόκληρη η βιομηχανία που ασχολείται με τις οικοδομές απεργεί στις 27 του Φλεβάρη, απαιτώντας, σύμφωνα με το σύνθημα που δόθηκε απ' τη σοσιαλδημοκρατία, το οκτάωρο. Στις 11 του Μάρτη αυτή η απεργία καταχτούσε την εννιάωρη μέρα, την αύξηση των μεροκάματων σε όλες τις κατηγορίες των εργατών, την κανονική καταβολή του μεροκάματου κάθε βδομάδα κλπ. Οι σοβατζήδες, οι αμαξουργοί, οι σελλοποιοί και οι σιδηρουργοί όλοι μαζί κατάχτησαν το οκτάωρο χωρίς μείωση του μεροκάματου. Τα συνεργεία των τηλεφώνων απήργησαν για ένα δεκαήμερο και κατάχτησαν το οκτάωρο και καθώς και μια αύξηση του μεροκάματου από 10% ως 15%. Το μεγάλο υφαντουργικό εργοστάσιο του Χίλι και Ντίτριχ με 10.000 εργάτες κατέχτησε ύστερα από μια απεργία που κράτησε εννιά βδομάδες μια μείωση κατά μια ώρα της εργάσιμης μέρας και αυξήσεις μεροκάματων που κυμαίνονταν από 5 ως 10%. Και ανάλογα αποτελέσματα διαπιστώνουμε με ατέλειωτες παραλλαγές σε όλες τις άλλες βιομηχανίες της Βαρσοβίας, του Λοντζί, του Σοσνόβιτς.

Στην ίδια τη Ρωσία το οκτάωρο κατακτήθηκε:

Το Δεκέμβρη του 1904 από πολλές κατηγορίες των εργατών πετρελαίου

στο Μπακού. Το Μάη του 1905 από τους εργάτες των εργοστασίων της ζάχαρης του Κίεβου. Τον Γενάρη, απ' το σύνολο των τυπογραφείων της πόλης Σαμάρα (μαζί με μια αύξηση των μεροκάματων με το κομμάτι και την κατάργηση των προστίμων). Τον Φλεβάρη, στο εργοστάσιο παραγωγής εργαλείων ιατρικής του στρατού, σ' ένα επιπλοποιείο και στο εργοστάσιο φυσιγγίων της Πετρούπολης. Ακόμα καθιερώθηκε στα μεταλλεία του Βλαδιβοστόκ ένα σύστημα βάρδιας με οχτάωρη εργασία. Τον Μάρτη, επιβάλλεται η οχτάωρη εργάσιμη μέρα στο τεχνικό συνεργείο στο κρατικό τυπογραφείο. Τον Απρίλη, στους σιδηράδες της πόλης Μπονρούζσκ. Τον Μάη, στους υπάλληλους των ηλεκτρικών τραμ στην Τιφλίδα. Επίσης τον Μάη επεβλήθη η μέρα εργασίας οκτώ και μισής ωρών στην τεράστια υφαντουργική επιχείρηση μάλλινων υφασμάτων του Μοροσόφ, ενώ ταυτόχρονα καταργήθηκε η νυχτερινή δουλειά και μεγάλωσαν τα μεροκάματα κατά 8%. Τον Ιούνη, επιβλήθηκε το οκτάωρο σε πολλά ελαιοτριβεία της Πετρούπολης και της Μόσχας. Η εργάσιμη μέρα των οκτώμιση ωρών επιβάλλεται από τους σιδηρουργούς του λιμανιού της Πετρούπολης. Το ίδιο γίνεται τον Νοέμβρη, επιβάλλεται η δουλειά των οκτώμιση ωρών σ' όλα τα ιδιωτικά τυπογραφεία της πόλης Ορέλ, καθώς και μια αύξηση 20% στα μεροκάματα με την ώρα και 100% στα μεροκάματα με το κομμάτι, ακόμα θεσμοθετήθηκε μια διαιτητική επιτροπή που συγκροτιόταν από ίσον αριθμό αφεντικών και εργατών.

Τον Φλεβάρη επιβάλλεται το εννιάωρο σ' όλα τα συνεργεία των σιδηροδρόμων, σε πολλούς πολεμικούς ναυστάθμους και ναυτικά συνεργεία, στα περισσότερα εργοστάσια του Μπερντζάνσκ, σ' όλα τα τυπογραφεία της Πολτάβας και του Μινσκ, η εργάσιμη μέρα των εννιάμιση ωρών στα ναυπηγεία, τα συνεργεία και το μηχανικό χυτήριο του Νικολάεφ. Το ίδιο ωράριο επιβλήθηκε τον Ιούνιο, ύστερα από μια γενική απεργία των γκαρσονιών της Βαρσοβίας μαζί με μια αύξηση των μεροκάματων κατά 20 με 40% και μια δεκαπενθήμερη άδεια το χρόνο.

Η μέρα των 10 ωρών σ' όλα σχεδόν τα εργοστάσια του Λοντζ, του Σοσνόβιτς, της Ρίγας, του Κόβνο, του Ρεβάλ, του Ντόρπατ, του Μινσκ, του Χαρκόφ, στους φουρνάρηδες της Οδυσσού, στα βιοτεχνικά συνεργεία του Κισινέφ, σε πολλά εργοστάσια της Πετρούπολης, στα εργοστάσια σπέρτων στο Κόβνο με ταυτόχρονη αύξηση των μισθών κατά 10%, σ' όλα τα κρατικά ναυτικά συνεργεία και σ' όλους τους λιμενεργάτες.

Το ποσοστό των αυξήσεων στα μεροκάματα είναι γενικά μικρότερο απ' ό,τι η πολύ μεγάλη μείωση του χρόνου δουλειάς, είναι ωστόσο σημαντικό: έτσι

στη Βαρσοβία, κατά το διάστημα του Μάρτη του 1905, τα δημοτικά συνεργεία αποδέχτηκαν μιαν αύξηση στα μεροκάματα κατά 15%, στο Ιβάνοβνο-Βοζνεσέσκ, κέντρο της υφαντουργικής βιομηχανίας οι αυξήσεις στα μεροκάματα ανήλθαν από 7 ως 15%. Στο Κόβνο, τα 75% του συνολικού εργατικού πληθυσμού κέρδισαν αυξήσεις στα μεροκάματα. Επέβαλαν ένα ελάχιστο σταθερό μεροκάματο σ' ένα ορισμένο αριθμό φούρνων της Οδυσσού, στα ναυπηγεία του Νέβα στην Πετρούπολη κλπ.

Είναι αλήθεια, ότι αυτές οι κατακτήσεις πολλές φορές καταργήθηκαν είτε στη μια περίπτωση και τότε στην άλλη. Το αποτέλεσμα που είχε, όμως, κάθε απόπειρα καταστρατήγησής τους ήταν νέοι σκληρότεροι αγώνες. Ετσι η περίοδος των απεργιών της άνοιξης του 1905 προκάλεσε η ίδια μιαν ατελείωτη σειρά από οικονομικές συγκρούσεις όλο και πιο εκτεταμένες και πιο περίπλοκες και που συνεχίζονται ακόμα και τώρα. Στις περιόδους εξωτερικής νηνεμίας της επανάστασης, όταν τα τηλεγραφήματα δε μεταδίδουν κανένα εντυπωσιακό νέο από το ρώσικο μέτωπο, όταν ο δυτικοευρωπαίος αναγνώστης αφήνει την καθημερινή του εφημερίδα με την απογοητευτική διαπίστωση ότι δεν υπάρχει τίποτα το νέο απ' τη Ρωσία, στην πραγματικότητα η επανάσταση συνεχίζει ακατάπαυστα, μέρα με τη μέρα, ώρα με την ώρα την τεράστια υπόγεια εργασία της, υπονομεύοντας τα άδυτα ολόκληρης της αυτοκρατορίας. Ο έντονος οικονομικός αγώνας προκαλεί γρήγορα το πέρασμα του καπιταλισμού απ' το στάδιο της πρωταρχικής συσσώρευσης και του χωρίς καμιά μέθοδο πατριαρχικού μοντέλου εργασίας, σ' ένα στάδιο πιο σύγχρονο, πολιτισμένο. Αυτή την στιγμή η πραγματική διάρκεια της εργάσιμης στη Ρωσία έχει μειωθεί περισσότερο, όχι μονάχα απ' όσο επιβάλει η ρώσικη νομοθεσία που προβλέπει μιαν εργάσιμη μέρα εντεκάμισυ ωρών, αλλά είναι πιο βελτιωμένη από τις πραγματικές συνθήκες εργασίας στη Γερμανία. Στους περισσότερους κλάδους της μεγάλης κλίμακας ρώσικης βιομηχανίας εφαρμόζεται σήμερα το οκτάωρο, που για την ίδια τη γερμανική σοσιαλδημοκρατία αποτελεί μιαν απρόσιτη επιδίωξη. Ακόμα περισσότερο, αυτοί οι "βιομηχανικοί κανονισμοί" που τόσο επιθυμούμε στη Γερμανία και που για χάρη τους οι οπαδοί μιας οπορτουνιστικής ταχτικής προσπαθούν να αποφύγουν κάθε τι που θα τάραζε τα λιμνάζοντα νερά του ταλαιπωρημένου κοινοβουλευτισμού τους, αυτές οι κατακτήσεις κερδήθηκαν ήδη στη Ρωσία μαζί με την "συνταγματικότητα", μέσα στην επαναστατική θύελλα και την ίδια την επανάσταση. Στην πραγματικότητα εκείνο που συντελέστηκε, δεν υπήρξε μονάχα μια γενική άνοδος του επίπεδου ζωής της εργατικής τάξης, ούτε μόνο

του πολιτιστικού επιπέδου. Το επίπεδο ζωής με τη μορφή διαρκούς υλικής ευμάρειας, δεν έχει θέση στην επανάσταση. Η τελευταία είναι γεμάτη από αντιθέσεις και αντιφάσεις, επισύρει αλλοτε καταπληκτικές οικονομικές νίκες κι άλλοτε τις πιο βάρβαρες καπιταλιστικές αντεκδικήσεις: σήμερα την οκτάωρη μέρα εργασίας, αύριο τα μαζικά λοκ-αουτ και την ολοκληρωτική πείνα για δεκάδες χιλιάδες ανθρώπους.

Το πολυτιμότερο και σταθερότερο αποτέλεσμα της απότομης διαδοχικής άμπωτης και παλίρροιας της επανάστασης είναι η ανάπτυξη με άλματα του προλεταριάτου στο πνευματικό και πολιτιστικό πεδίο που προσφέρει μιαν απόλυτη εγγύηση για το μελλοντικό ακατανίκητο προχώρημά του τόσο στην οικονομική όσο και στην πολιτική του πάλη.

Ομως, υπάρχει και κάτι παραπάνω. Οι ίδιες οι σχέσεις ανάμεσα στ' αφεντικά και τους εργάτες έχουν αναστατωθεί. Ανάμεσα στη γενική απεργία του Γενάρη και στις επόμενες απεργίες του 1905, καταργήθηκε πρακτικά η αρχή του καπιταλιστή να είναι αφεντικό στην επιχείρησή του. Είδαμε να συγκροτούνται αυτόματα στα μεγαλύτερα εργοστάσια, σ' όλα τα σημαντικότερα βιομηχανικά κέντρα Εργατικές Επιτροπές με τις οποίες το αφεντικό είναι υποχρεωμένο να διαπραγματεύεται και που κρίνουν κάθε τι που αφορά τις εργασιακές διαφορές. Και τέλος ακόμα περισσότερο: οι απεργίες, οι φαινομενικά χαώδεις και η "ανοργάνωτη" επαναστατική δράση που ακολούθησε τη γενική απεργία του Γενάρη, γίνονται σημείο εκκίνησης μιας πολύτιμης οργανωτικής δουλειάς. Η κυρία Ιστορία, από μακριά περιπαίζει τους γραφειοκράτες πούναι ερωτευμένοι με τα προκατασκευασμένα σχήματά τους, τους ζηλότυπους θεματοφύλακες της μοίρας των γερμανικών συνδικάτων. Ομως, οι ισχυρές οργανώσεις που πρέπει να οχυρώσουμε σαν απόρθητα φρούρια πριν από το τελικό ξέσπασμα της μαζικής απεργίας, οι οργανώσεις αυτές αντίθετα ξεπετάχτηκαν από την ίδια την μαζική απεργία. Κι ενώ οι ζηλόφθονοι φύλακες των γερμανικών συνδικάτων φοβούνται πάνω απ' όλα μήπως τα δούν να συντρίβονται σε χίλια κομμάτια σα πολύτιμη πορσελάνη μέσα στην επαναστατική δίνη, η ρωσική επανάσταση μας εμφανίζει μια ολότελα διαφορετική εικόνα: εκείνο που επιπλέει από τους στροβίλους και την τρικυμία, απ τις φλόγες και τη λάμψη των μαζικών απεργιών, όπως η Αφροδίτη που ξεπετιέται απ τους αφρούς της θάλασσας, είναι καινούργια, ρωμαλαία και φλογερά συνδικάτα.

Για μια ακόμη φορά ας αναφέρουμε ένα μικρό μα τυπικό παράδειγμα για ολόκληρη την Αυτοκρατορία. Κατά το διάστημα της δεύτερης συνδιάσκεψης

των ρωσικών συνδικάτων που έγινε στην Πετρούπολη στα τέλη του Φλεβάρη του 1906, ο αντιπρόσωπος των συνδικάτων της Πετρούπολης παρουσίασε μια έκθεση σχετική με την ανάπτυξη των συνδικαλιστικών οργανώσεων στην πρωτεύουσα των τσάρων, έκθεση στην οποία έλεγε:

"Η 22 του Γενάρη 1905, που σάρωσε το "Συνδικάτο" του Γκαπόν, αποτέλεσε έναν σταθμό. Η μάζα των εργαζομένων έμαθε απ' αυτή την ίδια τη δύναμη των γεγονότων να εκτιμά τη σημασία της οργάνωσης και κατάλαβαν ότι μόνο οι ίδιοι μπορούσαν να δημιουργήσουν αυτήν την οργάνωση. Σε άμεση σύνδεση με το κίνημα του Γενάρη συγκροτείται στην Πετρούπολη το πρώτο συνδικάτο, εκείνο των τυπογράφων. Η επιτροπή που εκλέχτηκε για τη μελέτη των διατιμήσεων επεξεργάστηκε το καταστατικό και η 19 του Ιούνη ήταν η πρώτη μέρα ζωής του συνδικάτου. Τα συνδικάτα των λογιστών και εκείνων που κρατούσαν τα βιβλία είδαν το φώς περίπου την ίδια περίοδο. Δίπλα σ' αυτές τις οργανώσεις που η ύπαρξή τους ήταν σχεδόν ανοιχτή και νόμιμη είδαμε ανάμεσα στο Γενάρη και τον Οκτώβρη μισο-παράνομα και παράνομα συνδικάτα. Ανάμεσα στα πρώτα αναφέρουμε το συνδικάτο των βοηθών φαρμακοποιών και εκείνο των εμποροπαλλήλων. Ανάμεσα στα παράνομα συνδικάτα πρέπει να αναφέρουμε την Ένωση των ωρολογοποιών που η πρώτη τους μυστική συνεδρίαση έγινε στις 24 του Απρίλη. Όλες οι προσπάθειες για να συγκληθεί μια γενική συνέλευση απότυχαν εξαιτίας της επίμονης παρέμβασης της αστυνομίας και των εργοδοτών που τους εκπροσωπούσε το Εμπορικό Επιμελητήριο. Αυτή η αποτυχία δεν εμπόδισε το συνδικάτο να υπάρξει. Συγκάλεσε μυστικές συνελεύσεις των μελών του στις 9 του Ιούνη και στις 14 Αυγούστου, χωρίς να λογαριάζουμε τις συνεδριάσεις του γραφείου του συνδικάτου. Το συνδικάτο των ραφτάδων και των μοδιστρών ιδρύθηκε την άνοιξη του 1905 από μια μυστική συνεδρίαση που έγινε στην καρδιά ενός δάσους και στην οποία πήραν μέρος 70 ραφτάδες. Αφού συζητήθηκε το θέμα της ίδρυσης εκλέχτηκε μια Επιτροπή που της ανατέθηκε το καθήκον να επεξεργαστεί το καταστατικό. Όλες οι απόπειρες της Επιτροπής για να εξασφαλιστεί στο συνδικάτο μια νόμιμη ύπαρξη μείναν ατελέσφορες. Η δράση της περιορίστηκε στην προπαγάνδα ή στην στρατολογία στα διάφορα εργαστήρια ραπτικής. Παρόμοια τύχη περίμενε και το συνδικάτο των τσαγκαράδων. Τον Ιούλη κλήθηκε τη νύχτα μια μυστική συνεδρίαση σ' ένα δάσος έξω από την πόλη.

Συγκεντρώθηκαν περισσότεροι από εκατό τσαγκαράδες. Εγινε μια έκθεση σχετική με την σημασία των συνδικάτων, την ιστορία τους στην Δυτική

Ευρώπη και την αποστολή τους στη Ρωσία. Πάνω σ' αυτή την βάση αποφάσισαν να ιδρύσουν ένα συνδικάτο. Εκλέχτηκε μια 12μελής επιτροπή στην οποία χαράχτηκε το καθήκον να συντάξει ένα καταστατικό και να συγκαλέσει μια γενική συνέλευση των τσαγκαράδων. Το καταστατικό συντάχτηκε, όμως ως τα σήμερα δεν έγινε δυνατό ούτε να τυπωθεί ούτε να συκληθεί γενική συνέλευση".

Τέτοιες υπήρξαν οι δύσκολες αρχές των συνδικάτων. Επειτα ήρθαν οι μέρες του Οκτώβρη, η δεύτερη γενική απεργία, το μανιφέστο του Τσάρου στις 30 του Οκτώβρη και η σύντομη "συνταγματική περίοδος". Οι εργαζόμενοι ρίχτηκαν με ενθουσιασμό στα κύματα της πολιτικής ελευθερίας, με σκοπό να την χρησιμοποιήσουν για να προωθήσουν την οργανωτική δουλειά. Δίπλα στις καθημερινές πολιτικές δραστηριότητες - συγκεντρώσεις, συζητήσεις, συγκρότηση ομάδων - καταπιάστηκαν αμέσως με την οργανωτική δουλειά στα συνδικάτα. Τον Οκτώβρη και τον Νοέμβρη σαράντα νέα συνδικάτα οργανώθηκαν στην Πετρούπολη. Κι αμέσως ίδρυσαν ένα κεντρικό γραφείο δηλαδή μια Ένωση των συνδικάτων. Εκδίδονται πολλές συνδικαλιστικές εφημερίδες κι από το Νοέμβρη ένα κεντρικό όργανο "Το Συνδικάτο".

Η περιγραφή για ότι συνέβει στη Πετρούπολη ισχύει για τη Μόσχα και την Οδησό, για το Κίεβο και το Νικολάγιεφ, για το Σαράτοφ και το Βορονέτς, για τη Σαμάρα και το Νίζνι-Νόβγκοροντ, για όλες τις μεγάλες πόλεις της Ρωσίας κι ακόμα πιο πολύ για την Πολωνία. Τα συνδικάτα σε όλες αυτές τις πόλεις καταβάλουν προσπάθειες να συνδεθούν μεταξύ τους. Οργανώνουν συνδιασκέψεις. Το τέρμα της "συνταγματικής περιόδου" και η επάνοδος στην αντίδραση του Δεκέμβρη του 1905 θέτουν προσωρινά τέρμα στην πλατιά δημόσια δραστηριότητα των συνδικάτων, χωρίς ωστόσο να πετύχουν τον μαρασμό τους. Σαν οργανώσεις διατηρούνται παράνομα και συγχρόνως συνεχίζουν να προβάλλουν επίσημα τις μισθολογικές διεκδικήσεις. Είναι ένα πρωτότυπο μίγμα συνδικαλιστικής δραστηριότητας, ταυτόχρονα νόμιμης και παράνομης, που ανταποκρίνεται στις αντιφάσεις της επαναστατικής κατάστασης.

Ενώ, όμως, συνεχίζεται ο αγώνας, συνεχίζεται επίσης η οργανωτική δουλειά επίμονα, με σχολαστικισμό ακόμα. Έτσι, πχ τα συνδικάτα της πολωνικής και λιθουανικής σοσιαλδημοκρατίας, που στο τελευταίο συνέδριο του Κόμματος, τον Ιούλη του 1906 αντιπροσωπεύονταν από πέντε σύνεδρους και αριθμούσαν δέκα χιλιάδες μέλη που είχαν πληρώσει τις συνδρομές τους, έχουν τα κανονικά τους καταστατικά, τις τυπωμένες κάρτες μέλους, κινητά

ένσημα κλπ. Κι οι ίδιοι αυτοί αρτεργάτες και τσαγκαράδες, μεταλλουργοί και τυπογράφοι της Βαρσοβίας και του Λοτζ που τον Ιούνιο του 1905 βρίσκονταν στα χαρακώματα και τον Δεκέμβρη περίμεναν ένα μονάχα σύνθημα απ' την Πετρούπολη για να κατέβουν στο δρόμο, βρίσκουν τον καιρό ανάμεσα σε δυο απεργίες, ανάμεσα στη φυλακή και σ' ένα λοκ-αουτ, κάτω απ' το καθεστώς του στρατιωτικού νόμου, να καταπιάνονται σοβαρά και να συζητούν σε βάθος και προσεκτικά τα καταστατικά των συνδικάτων τους. Κι ακόμα πιο πολύ, αυτοί που χτες πολεμούσαν και που θα πολεμήσουν αύριο στα οδοφράγματα καταδίκασαν αυστηρά, περισσότερο από μια φορά, κατά τη διάρκεια συγκεντρώσεων τους ηγέτες τους κι απείλησαν να εγκαταλείψουν το Κόμμα γιατί δεν είχε κατορθώσει να τυπώσει αρκετά γρήγορα τις συνδικαλιστικές κάρτες σε παράνομα τυπογραφεία και κάτω απ' τη μόνιμη απειλή αστυνομικών διώξεων. Αυτός ο ενθουσιασμός κι αυτή η σοβαρή αντιμετώπιση του ζητήματος διαρκούν ακόμα και σήμερα. Κατά τις δυο πρώτες βδομάδες του Ιούλη του 1906 δημιουργήθηκαν, για να αναφέρουμε ένα μονάχα παράδειγμα, δεκαπέντε νέα συνδικάτα στο Αικατερίνοσλαβ, έξι στην Κοστρόμα, άλλα στο Κίεβο, την Ολτάβα, στο Σμολένσκ, στο Τσερκάσι, στο Προσκούροφ κι ως τους πιο μικρούς οικισμούς των επαρχιακών περιφερειών.

Κατά τη συνεδρίαση που έγινε στις 5 Ιούνιο 1906 απ' την Ένωση των Συνδικάτων της Μόσχας, αποφασίστηκε, σύμφωνα με τα συμπεράσματα απ' τις εκθέσεις των αντιπροσώπων κάθε συνδικάτου, ότι θα έπρεπε να συνδικάτα να επιβλέπουν το θέμα της πειθαρχίας των μελών τους και να εμποδίζουν τη συμμετοχή σε οδομαχίες γιατί η μαζική απεργία θεωρείται αυτή την στιγμή άκαιρη. Παίρνοντας υπ' όψη τους τις ενδεχόμενες προβοκάτσιες της κυβέρνησης πρέπει να φροντίσουν έτσι ώστε οι μάζες να μην κατέβουν στο δρόμο. Τέλος, η Ένωση αποφάσισε ότι σ' όλο το διάστημα που ένα συνδικάτο απεργούσε τ' άλλα θα έπρεπε να απόσχουν από το να θέσουν διεκδικήσεις μισθοδοτικού χαρακτήρα. Από τώρα και στη συνέχεια οι οικονομικοί αγώνες καθοδηγούνται από τα συνδικάτα.

Έτσι ο μεγάλος οικονομικός αγώνας που σημείο του ξεκινήματός του ήταν η γενική απεργία του Γενάρη και που συνεχίζεται ως τα σήμερα, αποτελεί την εφεδρεία της επανάστασης, απ' όπου βλέπουμε να ξεπετάγονται άλλοτε απομονωμένες εκρήξεις, άλλοτε να ξεσπούν τεράστιες μάχες ολόκληρου του προλεταριάτου κάτω απ' τη συντονισμένη και εναλλασσόμενη επίδραση της πολιτικής προπαγάνδας και των εξωτερικών γεγονότων. Θ' αναφέρουμε μερικές απ' αυτές τις διαδοχικές εκρήξεις: Στη Βαρσοβία την Πρω-

τομαγιά του 1905 μια καθολική απεργία χωρίς προηγούμενο, που συνοδευόταν από μια μαζική διαδήλωση, τερματίστηκε με μια αιματηρή αναμέτρηση του άοπλου πλήθους με τον στρατό. Στο Λοντζ, τον Ιούνη, η διάλυση απ' τον στρατό μιας μαζικής συγκέντρωσης έδωσε την αφορμή για τη συγκρότηση μιας διαδήλωσης από εκατό χιλιάδες εργάτες στην κηδεία μερικών απ' τα θύματα, σε μια νέα αναμέτρηση με τον στρατό και τελικά στη γενική απεργία που κατέληξε στις 23, 24 και 25 του Μάη σε μια μάχη οδοφραγμάτων, την πρώτη στην ιστορία της Αυτοκρατορίας των τσάρων. Τον Ιούνη επίσης ξέσπασε στο λιμάνι της Οδυσσού απ' αφορμή ένα μικρό επεισόδιο στο Θωρηκτό Ποτέμκιν η πρώτη μεγάλη εξέγερση των ναυτών του στόλου της Μαύρης Θάλασσας που σαν αντίκτυπο είχε μια τεράστια μαζική απεργία στην Οδυσσό και στο Νικολάγιεφ. Και αυτή η έκρηξη είχε μια σειρά συνέπειες: απεργία και στάσεις των ναυτών στη Κρονστάνδη, το Λιμπαίου και το Βλαδιβοστόκ.

Σε πολλές πόλεις σ' αυτήν την περίοδο η απεργία επεκτάθηκε συγχρόνως σ' όλα σχεδόν τα επαγγέλματα. Π.χ. Στο Σαράσοφ, στο Αρχάγκελσκ, στο Κέρεσκ, στο Κρέμεντσουνγκ. Στο Μπακχμούτ έγινε γενική απεργία των μεταλλωρύχων σ' όλη την έκταση της λεκάνης. Σ' άλλες πόλεις το διεκδικητικό κίνημα αγκάλιασε στο διάστημα αυτών των δύο εβδομάδων διαδοχικά όλα τα επαγγέλματα. Στην Πετρούπολη, στη Βαρσοβία, στη Μόσχα, σ' όλη την επαρχία του Ιβάνοβο.

Παντού η απεργία είχε για επιδιωξή της τον περιορισμό στις ώρες εργασίας, τη βδομαδιατική ανάπαυση, διεκδικήσεις σχετικές με τα μεροκάματα. Οι περισσότερες από τις απεργίες ήτανε νικηφόρες. Οι τοπικές εκθέσεις δείχνουν ότι αγκάλιασαν σ' ένα βαθμό κατηγορίες εργατών που για πρώτη φορά συμμετείχαν σε διεκδικητικό αγώνα.

Τον Οκτώβρη πραγματοποιείται στην Πετρούπολη το μεγάλο πείραμα της επιβολής του οκτάωρου. Το συμβούλιο των εργατών αντιπροσώπων αποφασίζει να επιβάλλει μ' επαναστατικές μεθόδους την εργάσιμη μέρα των 8 ωρών. Έτσι σε μια ορισμένη ημερομηνία όλοι οι εργάτες της Πετρούπολης θα δήλωναν στα αφεντικά τους ότι αρνούνται να εργαστούν πάνω από οκτώ ώρες και θα εγκατέλειπαν την καθορισμένη ώρα τον τόπο της δουλειάς τους. Αυτή η ιδέα αποτέλεσε ευκαιρία για μια έντονη προπαγανδιστική δουλειά κι έγινε δεκτή κι εκτελέστηκε απ' το προλεταριάτο μ' ενθουσιασμό παρά τις μεγάλες θυσίες που απαιτήσε. Έτσι π.χ. για τους εργάτες της υφαντουργίας, που ως τότε πληρώνονταν με το κομμάτι και που η μέρα της δουλειάς τους

ήταν 11 ώρες, το οκτάωρο αντιπροσώπευε μια μεγάλη απώλεια μεροκάματου που ωστόσο την αποδέχτηκαν χωρίς δισταγμό. Μέσα σε μια βδομάδα σ' όλα τα εργοστάσια της Πετρούπολης είχε λειτουργήσει το οκτάωρο και η χαρά της εργατικής τάξης δεν γνώριζε όρια. Σύντομα ωστόσο, η εργοδοσία που στην αρχή είχε παραλύσει, ετοιμάστηκε για αντεπίθεση: παντού απειλήσε ότι θα κλείσει τα εργοστάσια. Ένας αριθμός εργατών δέχθηκαν να διαπραγματευτούν με τελική κατάληξη το δεκάωρο ή το εννιάωρο.

Ωστόσο το επίλεκτο κομμάτι του προλεταριάτου της Πετρούπολης, οι εργάτες των μεγάλων κρατικών βιομηχανιών της μεταλλουργίας, παρέμειναν ακλόνητοι: ακολούθησε ένα λοκ-αουτ και 50.000 εργάτες πετάχτηκαν στο δρόμο για ένα μήνα. Απ' αφορμή αυτό το γεγονός, συνεχίστηκε το κίνημα για την οκτάωρη μέρα δουλειάς με τη γενική απεργία του Δεκέμβρη που σε μεγάλο βαθμό προκλήθηκε από το λοκ-αουτ. Στο ενδιάμεσο ωστόσο και σαν απάντηση στο σχέδιο της Δούμας του Μπουλίνγκιν* ξέσπασε η δεύτερη και πιο ισχυρή γενική απεργία έπειτα από απόφαση των σιδηροδρομικών, που εξαπλώθηκε σε ολόκληρη την Αυτοκρατορία. Αυτή η δεύτερη μεγάλη επαναστατική ενέργεια του προλεταριάτου παρουσιάζει ένα αισθητά διαφορετικό χαρακτήρα από εκείνον την πρώτης απεργίας τον Γενάρη. Η πολιτική συνείδηση διαδραματίζει ένα πολύ πιο σημαντικό ρόλο. Ασφαλώς η αφορμή που και σ' αυτή την περίπτωση προκάλεσε τη μαζική απεργία ήταν δευτερεύουσα και φαινομενικά τυχαία: πρόκειται για τη σύγκρουση ανάμεσα στους σιδηροδρομικούς και τη διεύθυνση σε σχέση με το Ταμείο Συντάξεων. Η γενική όμως εξέγερση του βιομηχανικού προλεταριάτου που ακολούθησε προχώρησε με καθαρές πολιτικές ιδέες. Ο πρόλογος της απεργίας του Γενάρη ήταν μια έκκληση που απευθυνόταν στο τσάρο για να παραχωρηθεί η πολιτική ελευθερία. Το σύνθημα της απεργίας του Οκτώβρη ήταν "Ας τελειώνουμε με τη συνταγματική κωμωδία του τσάρου". Και χάρη στην άμεση επιτυχία της γενικής απεργίας που εκφράστηκε με την τσαρική διακήρυξη στις 30 Οκτώβρη, το κίνημα δεν αναδιπλώθηκε στον εαυτό του όπως τον Γενάρη για να επιστρέψει στην αρχή της οικονομικής πάλης, αλλά ξεχείλισε προς τα έξω, ασκώντας με πύρινο τρόπο την πολιτική ελευθερία που πρόσφατα καταχτήθηκε. Διαδηλώσεις, συγκεντρώσεις, καινούργια έντυπα, δημόσιες συζητήσεις

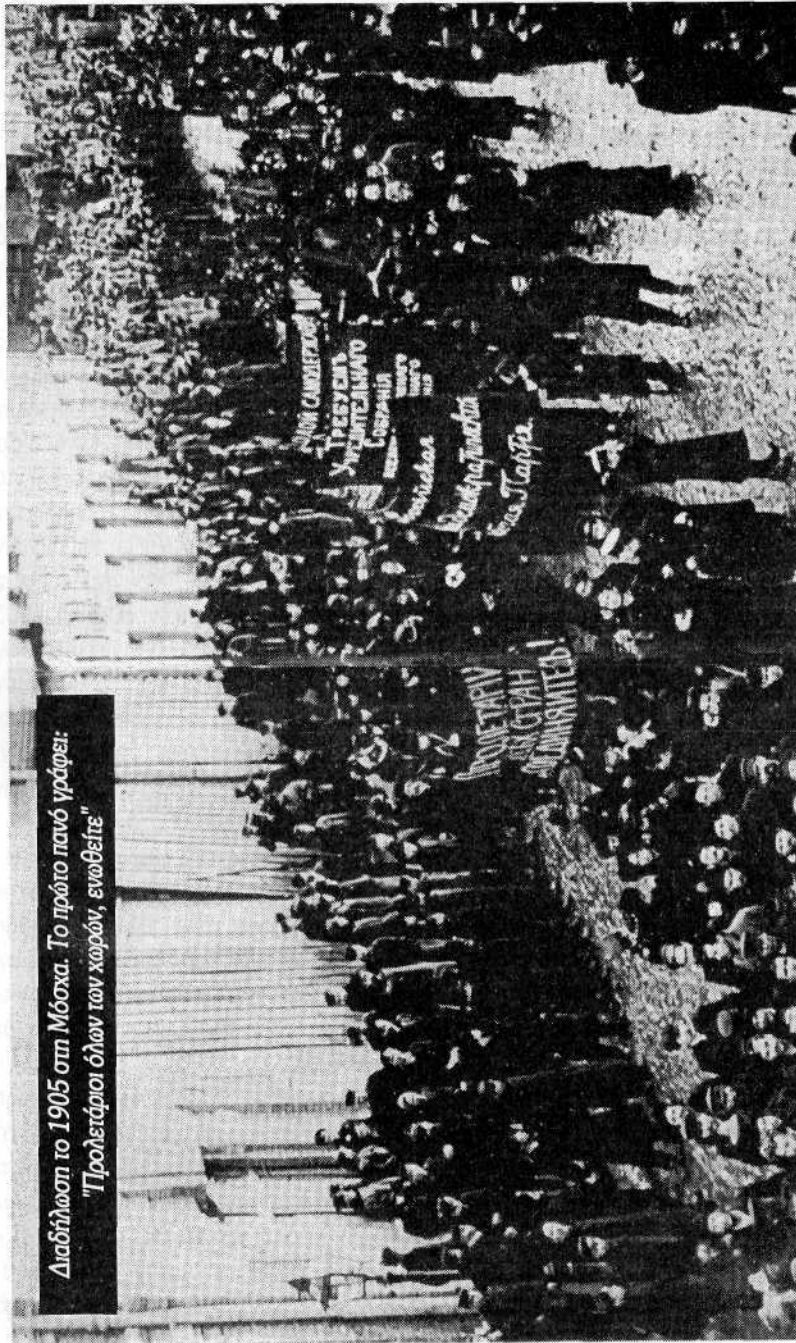
* Η πρώτη ρώσικη "Βουλή" που είχε συμβουλευτικό χαρακτήρα και θα ξεκινούσε τις εργασίες της τον Αύγουστο του 1905. Μετά λίγους μήνες, τον Ιούνη του 1906, αυτή η "συνταγματική περίοδος" τέλειωσε με την εγκαθίδρυση της αντιδραστικής κυβέρνησης του Στολίπιν.

που είχαν κατάληξη την αιματηρή σφαγή, που ακολουθιόταν από νέες μαζικές απεργίες και νέες διαδηλώσεις τέτοια είναι η ταραγμένη εικόνα κατά τις νοεμβριανές και δεκεμβριανές μέρες. Τον Νοέμβρη, ύστερα απ' την έκκληση της σοσιαλδημοκρατίας, οργανώνεται στην Πετρούπολη η πρώτη απεργία διαμαρτυρίας και συμβολικής επίδειξης δύναμης ενάντια στην αιματηρή καταστολή και την κήρυξη του στρατιωτικού νόμου στη Λιβονία και την Πολωνία. Το όνειρο της "συνταγματικής περιόδου" ακολουθείται από ένα βάρβαρο ξύπνημα. Και η αναταραχή καταλήγει στην κήρυξη της τρίτης γενικής μαζικής απεργίας τον Δεκέμβρη που ξεδιπλώνεται σ' όλη την Αυτοκρατορία. Αυτή τη φορά, η πορεία και η έκβαση είναι εντελώς διαφορετικές σε σχέση με τις δυο προηγούμενες περιπτώσεις. Η πολιτική δράση δεν παραχωρεί τη θέση της στην οικονομική δράση όπως κατά τον Γενάρη, όμως δεν κερδίζει γρήγορα τη νίκη όπως τον Οκτώβρη. Η τσαρική καμαρίλλα δεν επαναλαμβάνει τις απόπειρες να εγκαθιδρύσει αληθινή πολιτική ελευθερία και για πρώτη φορά η επαναστατική δράση προσκρούει σ' αυτόν τον ισχυρό τοίχο: την υλική δύναμη του απολυταρχισμού. Χάρη στην ίδια την εσωτερική λογική των γεγονότων που ξετυλίγονται, η μαζική απεργία μετατρέπεται σε ανοιχτή εξέγερση, σ' ένοπλη πάλη, σε οδομαχίες και οδοφράγματα στη Μόσχα. Οι δεκεμβριανές μέρες στη Μόσχα αποτελούν το κορυφαίο σημείο της πολιτικής δράσης και του κινήματος της μαζικής απεργίας, που μ' αυτό τον τρόπο κλείνει τον πρώτο πλήρη χρόνο της επανάστασης.

Τα γεγονότα της Μόσχας δείχνουν μια περιορισμένη εικόνα της λογικής εξέλιξης του επαναστατικού κινήματος στο συνολό του: την αναπόφευκτη κατάληξή του σε μια ανοιχτή γενική εξέγερση. Όμως η τελευταία μπορεί να πραγματοποιηθεί ύστερα από την εμπειρία που αποχτιέται μέσα από το σχολείο των μερικών προπαρασκευαστικών εξεγέρσεων, που προσωρινά καταλήγουν σε εξωτερικές και μερικές "ήττες" που, αν θεωρηθούν αποσπασματικά, η κάθε μια απ' αυτές τις μάχες μπορεί να φαίνεται σαν "πρόωρη".

Το 1906 είναι ο χρόνος των εκλογών και του επεισόδιου της Δούμας. Το προλεταριάτο, που εμπνέεται από ένα ισχυρό επαναστατικό ένστικτο που του επιτρέπει να έχει μια καθαρή αντίληψη της κατάστασης, μπουκοτάρει την τσαρική συνταγματική φάρσα. Ο φιλελευθερισμός ξανακαταχτά για μερικούς μήνες το προσκήνιο της πολιτικής σκηνής. Φαίνεται σα να επανέρχεται η κατάσταση του 1904: η δράση παραχωρεί τη θέση στο λόγο και το προλεταριάτο εισέρχεται για κάποιο χρόνο στη σκιά, για να αφιερωθεί με περισσότερη ακόμα φλόγα στο συνδικαλιστικό αγώνα και την οργανωτική δουλειά.

Σταματούν οι μαζικές απεργίες, ενώ μέρα με τη μέρα οι φιλελεύθεροι προβάλλουν τους μύδρους του ρητορισμού τους. Τέλος, το σιδηρό παραπέτασμα πέφτει απότομα, διασκορπίζονται οι ηθοποιοί κι απ' τους φιλελεύθερους μύδρους του ρητορισμού απομένει μονάχα ο καπνός και η σκόνη. Πέφτει στο κενό μια προσπάθεια της σοσιαλδημοκρατίας που καλούσε σε μια τέταρτη γενική απεργία για να διαδηλωθεί η απαίτηση για νέα Δούμα και αποκατάσταση της ελευθερίας του λόγου. Η μαζική πολιτική απεργία σαν τέτοια εξάντλησε το ρόλο της και δεν έχει ακόμα ωριμάσει το πέρασμα από την απεργία στη γενική εξέγερση του λαού και τους αγώνες των δρόμων. Το επεισόδιο του φιλελευθερισμού τερματίστηκε και το προλεταριακό επεισόδιο ακόμα δεν άρχισε. Προσωρινά η σκηνή μένει άδεια.

Διαδήλωση το 1905 στη Μόσχα. Το πρώτο πανό γράφει: "Προλετάριοι όλων των χωρών, ενωθείτε"

Η αλληλεπίδραση του πολιτικού και του οικονομικού αγώνα

Στις σελίδες που προηγήθηκαν προσπαθήσαμε να σκιαγραφήσουμε με μερικά γενικά χαρακτηριστικά την ιστορία της μαζικής απεργίας στη Ρωσία. Ακόμα και αυτή η γρήγορη ματιά πάνω στο το θέμα, μας δίνει μια εικόνα που σε τίποτα δεν μοιάζει μ' εκείνη που συνήθως έχουμε διαμορφώσει στη Γερμανία, στις σχετικές συζητήσεις για ότι αφορά τη μαζική απεργία. Στη θέση ενός άκαμπτου και κενού σχήματος, μιας στεγνής πολιτικής "δράσης" που εκτελείται σύμφωνα μ' ένα σχέδιο αποφασισμένο από τις ανώτερες συνδικαλιστικές ηγεσίες, στη Ρωσία βλέπουμε την γεμάτη παλμό ζωντανή πραγματικότητα, φτιαγμένη από σάρκα και αίμα, που είναι αδύνατο να την αποσπασουμε απ' το επαναστατικό της πλαίσιο, που συνδέει με χιλιάδες αρτηρίες όλες τις πλευρές της επανάστασης.

Η μαζική απεργία, έτσι όπως μας τη δείχνει η ρώσικη επανάσταση είναι ένα τόσο μεταβαλλόμενο φαινόμενο, που αντανακλά στο εσωτερικό του όλες τις φάσεις της οικονομικής και πολιτικής πάλης, όλα τα στάδια και όλες τις στιγμές της επανάστασης. Το πεδίο της εφαρμογής της, η προσαρμοστικότητα, η δύναμη της δράσης της, οι παράγοντες που την προκαλούν, μεταμορφώνονται αδιάκοπα. Ξαφνικά, ανοίγει στην επανάσταση νέες ευρύτερες

προοπτικές, την στιγμή που φαινόταν ότι αυτή είχε μπλεχτεί σ' ένα αδιέξοδο. Και, αντίθετα, αρνείται να λειτουργήσει την στιγμή που όλοι είναι σίγουροι ότι μπορούν να βασίζονται σ' αυτήν. Άλλοτε κατακλύζει σαν κύμα ολόκληρη την αυτοκρατορία, άλλοτε πάλι κατατεμαχίζεται σ' ένα ατελείωτο δίκτυο από ρυάκια, άλλοτε αναβλύζει μέσα από το έδαφος σαν ζωντανή πηγή κι άλλοτε χάνεται μέσα στη γη. Οικονομικές και πολιτικές απεργίες, μαζικές απεργίες και απεργίες για επιμέρους αιτήματα, απεργίες συμβολικές ή μαχητικές γενικές απεργίες που θίγουν ιδιαίτερους τομείς ή ολόκληρες πόλεις, ειρηνικές διεκδικητικές απεργίες ή συγκρούσεις και μάχες οδοφραγμάτων - όλες αυτές οι μορφές πάλης διασταυρώνονται, συμβαδίζουν, υπερακαλύπτουν η μια την άλλη, αποτελούν ένα ωκεανό φαινομένων νέων που κινούνται ακατάπαυστα. Κι ολοκάθαρα εμφανίζεται ο νόμος της κίνησης αυτών των φαινομένων: δεν βρίσκεται στα πλαίσια της ίδιας της μαζικής απεργίας, στις ίδιες τις τεχνικές της ιδιομορφίες, αλλά στο συσχετισμό των πολιτικών και κοινωνικών δυνάμεων της επανάστασης.

Η μαζική απεργία, με απλά λόγια, είναι η μορφή που παίρνει η επαναστατική πάλη. Κάθε μετατροπή στο συσχετισμό των δυνάμεων που αναμετριοούνται - στην ανάπτυξη του κόμματος και στους ταξικούς διαχωρισμούς, στην κατάσταση της αντεπανάστασης - όλα αυτά επιδρούν άμεσα πάνω στην απεργιακή δράση με χίλιους αόρατους και ανεξέλεγκτους τρόπους. Ωστόσο η ίδια η απεργιακή δράση δεν σταματά ούτε για μια στιγμή. Απλά αλλάζει τη μορφή της, τις διαστάσεις, τις συνέπειές της. Είναι ο ζωντανός παλμός της επανάστασης και ταυτόχρονα ο ισχυρότερος κινητήρας της. Με μια λέξη: η μαζική απεργία, όπως μας την δείχνει η ρώσικη επανάσταση, δεν είναι μέσο που εφευρέθηκε για να κάνει πιο αποτελεσματική την προλεταριακή πάλη, αλλά αποτελεί τη μέθοδο της κίνησης της προλεταριακής πάλης κατά το διάστημα της επανάστασης. Ξεκινώντας απ' αυτή τη διαπίστωση μπορούμε να βγάλουμε μερικά γενικά συμπεράσματα που θα μας επιτρέψουν να αξιολογήσουμε το ζήτημα της μαζικής απεργίας.

1ο. Είναι ανόητο να φανταστούμε τη μαζική απεργία σαν μια απομονωμένη πράξη. Η μαζική απεργία είναι πολύ περισσότερο μια ένδειξη της ταξικής πάλης, είναι η ιδέα που διατρέχει μια ολόκληρη περίοδο της πάλης των τάξεων που εκτείνεται σε πολλά χρόνια και καμιά φορά σε δεκαετίες. Αν θεωρήσουμε τις αναρίθμητες και διαφορετικές μαζικές απεργίες που διεξήχθησαν στη Ρωσία εδώ και τέσσερα χρόνια, θα δούμε ότι μια μονάχα παραλλαγή, μάλλον δευτερεύουσας σημασίας ανταποκρίνεται στον ορισμό της μαζικής

απεργίας, σαν αυτοτελούς και βραχυχρόνιας πράξης καθαρά πολιτικού χαρακτήρα, που κυρύσσεται και σταματά κατά βούληση σύμφωνα με ένα προκαθορισμένο σχέδιο - μια συμβολική δηλαδή απεργία διαμαρτυρίας ή επίδειξης δύναμης. Σ' όλο το διάστημα της πεντάχρονης περιόδου δε βλέπουμε παρά πολύ λίγες απεργίες αυτού του είδους που είναι αξιοσημείωτο ότι περιορίζονται συνήθως στα όρια μιας πόλης. Ανάμεσα σ' άλλες ας αναφέρουμε την γενική απεργία της Πρωτομαγιάς στη Βαρσοβία και το Λοντζ, σημειώνοντας όμως ότι στην ίδια την Ρωσία δεν υπήρξαν Πρωτομαγιάτικες απεργίες. αφού δεν είναι διαδεδομένο να γιορτάζεται η 1η Μάη με απεργία. Εχουμε ακόμα τη μαζική απεργία της Βαρσοβίας της 11 του Σεπτεμβρίου του 1905 κατά την ταφή του εκτελεσμένου Μαρτίνου Κασπρζάκ. Τη μαζική απεργία του Νοέμβρη του 1906 στη Βαρσοβία, στο Λοντζ, στο Κζένστοχάου και στη λεκάνη των ορυχείων της Ντομπρόβα, όπως και σε μερικές ρώσικες πόλεις στην επέτειο της Ματωμένης Κυριακής της Πετρούπολης, μια γενική απεργία στην Τυφλίδα σε ένδειξη αλληλεγγύης απέναντι σε στρατιώτες που είχαν καταδικαστεί για ανταρσία και τέλος άλλη μια για τον ίδιο λόγο τον Σεπτέμβρη αυτού του χρόνου κατά τη δίκη στο στρατοδικείο του Ρεβάλ. Όμως και όλες οι παραπάνω μαζικές απεργίες, μερικές ή γενικές, δεν υπήρξαν απεργίες συμβολικές, αλλά απεργίες πάλης. Σαν τέτοιες γεννήθηκαν αυθόρμητα μ' αφορμή ιδιαίτερα τοπικά και τυχαία γεγονότα κι όχι έπειτα από ένα προκαθορισμένο και συζητημένο σχέδιο. Συγκεντρώνοντας τα ξεχωριστά στοιχεία που αποτελούν τη δύναμή τους, πήραν τις διαστάσεις ενός κινήματος μεγάλης έκτασης. Δεν τελείωναν με μια συνταγμένη οπισθοχώρηση, αλλά μετασχηματίζονταν, άλλοτε σε οικονομικούς αγώνες, άλλοτε σε οδομαχίες κι άλλοτε έφταναν από μόνες τους στην κατάρρευση.

Σ' αυτή τη συνολική εικόνα οι καθαρά πολιτικές απεργίες διαδραμάτισαν ένα δευτερεύοντα ρόλο - ήταν μικροσκοπικές κουκίδες στο μέσο μιας μεγάλης επιφάνειας. Είναι ενδιαφέρον το παρακάτω χαρακτηριστικό: οι συμβολικές απεργίες διαμαρτυρίας που, σε διάκριση με τις απεργίες πάλης, απαιτούν ένα υψηλό επίπεδο κομματικής πειθαρχίας, μια συνειδητή πολιτική ευθύνη και μια συνειδητή πολιτική ιδεολογία και που κατά συνέπεια εμφανίζονται σύμφωνα με μια σχηματοποιημένη αντίληψη σαν η υψηλότερη και ωριμότερη μορφή της μαζικής απεργίας, είναι κυρίως σημαντικές στην αρχή του κινήματος. Έτσι η καθολική εγκατάλειψη της εργασίας την 1η του Μάη στη Βαρσοβία, πρώτο παράδειγμα λαμπρής εφαρμογής μιας κομματικής απόφασης, υπήρξε ένα γεγονός με μεγάλο αντίκτυπο για το προλεταριακό κίνη-

μα στην Πολωνία. Εντύπωση επίσης προκάλεσε η απεργία αλληλεγγύης τον Νοέμβριο του 1905 στην Πετρούπολη, πρώτο παράδειγμα μιας συντονισμένης μαζικής δράσης. Επίσης η "δοκιμαστική απεργία" των συντρόφων του Αμβούργου στις 17 Γενάρη του 1906 θα κρατήσει μια ξεχωριστή θέση στη μελλοντική ιστορία της μαζικής απεργίας στη Γερμανία: αποτελεί την πρώτη ζωντανή προσπάθεια να χρησιμοποιηθεί αυτό το τόσο συζητημένο όπλο, που αποδειχνει τη μαχητικότητα και τη διάθεση για σύγκρουση των εργατών του Αμβούργου. Και είναι σίγουρο ότι η περίοδος της μαζικής απεργίας στη Γερμανία, όταν ωριμάσει, θα καταλήξει κατά τρόπο ασφαλή στην καθιέρωση της γιορτής της Πρωτομαγιάς σε συνδυασμό με μια γενική απεργία. Ένας τέτοιος γιορτασμός της 1ης του Μάη θα μπορούσε να πανηγυριστεί μόνο σαν η πρώτη εκδήλωση του κινήματος κάτω απ' τη σημαία της μαζικής πάλης. Μ' αυτή την έννοια αυτό το "γέρικο άλογο του πολέμου", όπως ονόμασαν την 1η του Μάη στο Συνδικαλιστικό Συνέδριο της Κολωνίας, έχει ακόμα μπροστά του ένα μεγάλο μέλλον και καλείται να διαδραματίσει ένα σημαντικό ρόλο στην προλεταριακή ταξική πάλη της Γερμανίας.

Με την ανάπτυξη ωστόσο των επαναστατικών αγώνων, περιορίζεται γρήγορα η σημασία τέτοιων εκδηλώσεων. Οι ίδιοι οι παράγοντες που δημιουργούσαν τις αντικειμενικές προϋποθέσεις για την οργάνωση συμβολικών απεργιών σύμφωνα με ένα σχέδιο καταρτισμένο εκ προοιμίου και σύμφωνα με τα συνθήματα του κόμματος, που στηρίζονταν δηλαδή αποκλειστικά στο επίπεδο ανάπτυξης της πολιτικής συνείδησης και της εκπαίδευσης του προλεταριάτου, αυτοί οι ίδιοι παράγοντες καθιστούν πια αδύνατο αυτό το είδος της απεργίας. Σήμερα το ρώσικο προλεταριάτο κι ακριβέστερα το πιο δραστήριο κομμάτι των μαζών, δεν θέλει να ξέρει το παραμικρό για τις συμβολικές απεργίες. Οι εργάτες δεν ανέχονται πια τους αστεϊσμούς και θέλουν μονάχα σοβαρούς αγώνες με όλες τις συνέπειες. Κι αν είναι αλήθεια πως στο διάστημα της πρώτης μεγάλης μαζικής απεργίας τον Γενάρη του 1905 το συμβολικό στοιχείο έπαιζε ακόμα ένα μεγάλο ρόλο - με μια μορφή που δεν είχε συζητηθεί κι προαποφασισθεί, αλλά που ήταν ενστικτώδης και αυθόρμητη - είναι εξίσου αλήθεια ότι η απόπειρα της Κεντρικής Επιτροπής του ρώσικου σοσιαλδημοκρατικού κόμματος να καλέσει το μήνα Αύγουστο σε μαζική απεργία υπέρ της Δούμας απότυχε, ανάμεσα σ' άλλους λόγους κι εξαιτίας της αποστροφής του συνειδητού προλεταριάτου απέναντι σε χλιαρές ενέργειες καθαρά συμβολικού χαρακτήρα.

2ο. Αν όμως εξετάσουμε την λιγότερο σημαντική "απεργία συμβολικής

διαμαρτυρίας" σε σύγκριση με τη μαχητική απεργία έτσι όπως αυτή η τελευταία συγκροτεί σήμερα στη Ρωσία το πραγματικό υπόβαθρο της προλεταριακής δράσης, μπορούμε να δούμε ξεκάθαρα το γεγονός ότι το οικονομικό και το πολιτικό στοιχείο είναι αδιάσπαστα ενωμένα. Κι εδώ επίσης η πραγματικότητα αποκλίνει απ' το θεωρητικό σχήμα. Η σχολαστική αντίληψη σύμφωνα με την οποία η "καθαρή μαζική απεργία" αποτελεί λογική συνέχεια της συνδικαλιστικής οικονομικής απεργίας σαν το πιο ώριμο και το υψηλότερο στάδιό της, αλλά που την ίδια στιγμή είναι απολύτως ξεχωριστή απ' αυτήν, διαψεύδεται απ' την πείρα της ρώσικης επανάστασης. Κι αυτό δεν αποδειχεται μονάχα ιστορικά απ' το γεγονός ότι οι μαζικές απεργίες - από την πρώτη μεγάλη διεκδικητική απεργία των υφαντουργών της Πετρούπολης στα 1896-97 ως την τελευταία μεγάλη απεργία του Δεκέμβρη 1905 - πηδούσαν μ' έναν ανεπαίσθητο τρόπο απ' το πεδίο των οικονομικών διεκδικήσεων στο πεδίο της πολιτικής πάλης σε τέτοιο βαθμό που είναι αδύνατο να χαραχτούν διακριτικά σύνορα ανάμεσα τους.

Κάθε μια απ' τις μεγάλες μαζικές απεργίες, ξαναγράφει μπορούμε να πούμε σε μικρογραφία τη γενική ιστορία των απεργιών στην Ρωσία, που αρχίζουν από μια καθαρά συνδικαλιστική διεκδίκηση ή τουλάχιστον από μια επιμέρους οικονομική σύγκρουση, η οποία, όμως στη συνέχεια διατρέχει όλες τις βαθμίδες και κλιμακώνεται μέχρι την καθαρά πολιτική εκδήλωση. Η τρικυμία που συγκλόνισε το νότο της Ρωσίας στα 1902 και 1903 άρχισε στο Μπακού, όπως είδαμε με μια διαμαρτυρία για να σταματήσουν τα μέτρα κατά των ανέργων, στο Ροστόφ με μισθολογικές διεκδικήσεις, στην Τυφλίδα μ' έναν αγώνα εμποροϋπαλλήλων για να τους αναγνωριστεί η μείωση του ωράριου, στην Οδυσσό με μια διεκδίκηση γι' αυξήσεις σ' ένα μικρό απομονωμένο εργοστάσιο. Η μαζική απεργία του Γενάρη του 1905 ξεκίνησε από μια σύγκρουση στο εσωτερικό των εργοστασίων Πουτίλοφ, η απεργία του Οχτώβρη απ' τις διεκδικήσεις των σιδηροδρομικών σχετικά με το Ταμείο Συντάξεών τους, τέλος η απεργία του Δεκέμβρη απ' την πάλη των ταχυδρομικών και τηλεγραφικών υπαλλήλων για να τους αναγνωριστεί το δικαίωμα της συνδικαλιστικής οργάνωσης. Η πρόοδος του κινήματος σαν σύνολο δεν κρίνεται, λοιπόν, από το αν σε κάποιες περιπτώσεις "προσπερνιέται" το αρχικό οικονομικό στάδιο, αλλά πολύ περισσότερο κρίνεται από την ταχύτητα με την οποία διατρέχονται όλα τα σκαλοπάτια μέχρι να φτάσει η απεργία στο πολιτικό στάδιο και από το πόσο προχωρημένος είναι ο στόχος προς τον οποίο κινείται και κατορθώνει να φτάσει η απεργία.

Ωστόσο το κίνημα, στο σύνολό του, δεν προχωράει αποκλειστικά με το πέρασμα από τον οικονομικό στον πολιτικό αγώνα. Κάθε μια απ' τις μεγάλες μαζικές πολιτικές κινητοποιήσεις σπάει σ' ένα πλήθος οικονομικών απεργιών, αφού φτάνει στην κορυφή της. Κι αυτό δεν ισχύει μονάχα για κάθε μια απ' τις μεγάλες απεργίες, αλλά ακόμα και για την επανάσταση στο σύνολό της. Με την εξάπλωσή της πολιτικής πάλης, με το ξεκαθάρισμα και την κλιμάκωσή της, ο οικονομικός αγώνας όχι μονάχα δεν εξαφανίζεται, αλλά εξαπλώνεται, οργανώνεται και κλιμακώνεται παράλληλα. Υπάρχει μια πλήρης αλληλοεπίδραση ανάμεσα στα δύο.

Κάθε νέα έξαρση και κάθε νέα νίκη της πολιτικής πάλης μετατρέπεται σε μια ισχυρή ώθηση για την οικονομική πάλη, επεκτείνει τις δυνατότητες της εξωστρεφούς της δράσης και γίνεται σκαλοπάτι για τους εργάτες για να βελτιώσουν τη θέση τους και να αναπτύξουν την αγωνιστικότητά τους. Κάθε κύμα πολιτικής πάλης αφήνει πίσω του ένα γόνιμο λιβάδι απ' όπου αμέσως ξεπετιούνται χίλιοι νέοι οικονομικοί αγώνες. Και αντίστροφα, η ακατάπαυστη οικονομική πάλη που οι εργάτες διεξάγουν ενάντια στο κεφάλαιο, τούς κρατά σ' εγρήγορση και μαχητική ενεργητικότητα ακόμα και στο μεσοδιάστημα της πολιτικής ηρεμίας. Δημιουργεί, κατά κάποιο τρόπο, ένα μόνιμο ρεζερβουάρ ενεργητικότητας του προλεταριάτου απ' όπου η πολιτική πάλη ανανεώνεται συνεχώς με φρέσκιες δυνάμεις. Ταυτόχρονα, η ακατάπαυστη διεκδικητική οικονομική πάλη προκαλεί, άλλοτε εδώ κι άλλοτε εκεί, οξείες συγκρούσεις απ' όπου ξεσπούν ξαφνικές πολιτικές μάχες.

Με μια λέξη η οικονομική πάλη εξασφαλίζει μια συνέχεια, είναι ο αναμεταδότης που στέλνει τα σήματα από το ένα κέντρο πολιτικής δράσης στο άλλο. Ο πολιτικός αγώνας γίνεται το λίπασμα που εμπλουτίζει το έδαφος για τους οικονομικούς αγώνες. Αιτία και αποτέλεσμα αλληλοδιαχέονται και εναλλάσσονται ακατάπαυστα. Και μ' αυτό τον τρόπο, ο οικονομικός παράγοντας και ο πολιτικός παράγοντας, μακριά από το να αποτελούν δυο απολύτως ξεχωριστά πράγματα ή ακόμα και ν' αποκλείονται αμοιβαία, όπως ισχυρίζεται το σχολαστικό θεωρητικό σχήμα, συνιστούν σε μια περίοδο μαζικών απεργιών δυο συμπληρωματικές όψεις της προλεταριακής ταξικής πάλης στη Ρωσία. Η ενότητά τους βρίσκεται ακριβώς στη μαζική απεργία. Η λεπτολόγα θεωρία, με την τεχνική των λογικών τεχνασμάτων, τεμαχίζει την μαζική απεργία μέχρι να φτάσει ν' ανακαλύψει την "καθαρή πολιτική απεργία". Όμως, ένας τέτοιος ανατομικός τεμαχισμός - όπως όλοι οι ανατομικοί τεμαχισμοί - δεν μας επιτρέπουν να δούμε το φαινόμενο ζωντανό, απλά μάς παραδίνουν

ένα πτώμα.

3ο. Τέλος, τα γεγονότα της Ρωσίας μας δείχνουν ότι η μαζική απεργία είναι αδιάσπαστα συνδεδεμένη με την επανάσταση. Η ιστορία της μαζικής απεργίας στη Ρωσία, αποτελεί την ιστορία της επανάστασης. Χωρίς άλλο, όταν οι πρόμαχοι του καιροσκοπισμού στη Γερμανία ακούν να γίνεται λόγος για "επανάσταση", έρχονται στο μυαλό τους αμέσως αιματοκυλίσματα, οδομαχίες, τ' μπαρούτι και το μολύβι και βγάζουν το συμπέρασμα ότι πρέπει ν' απέχουν από τέτοια πράγματα. Και είναι πραγματικότητα, όπως διαπιστώνουμε στη Ρωσία ότι σχεδόν κάθε μαχητική απεργία καταλήγει σε μια αιματηρή αναμέτρηση με τις ένοπλες δυνάμεις του τσαρικού κατεστημένου. Αυτό είναι στον ίδιο βαθμό αληθινό, τόσο για τις επιλεγόμενες πολιτικές απεργίες, όσο και για τις οικονομικές μάχες. Η επανάσταση, όμως, είναι ένα άλλο πράγμα, είναι κάτι παραπάνω από ένα λουτρό αίματος. Σε διάκριση με την αστυνομική ερμηνεία που με τη λέξη επανάσταση εννοεί απλά την οδομαχία και την "αταξία", η ερμηνεία που δίνει ο επιστημονικός σοσιαλισμός βλέπει πρώτα απ' όλα στην επανάσταση μια βαθιά εσωτερική ανατροπή των ταξικών συσχετισμών. Απ' αυτήν την άποψη υπάρχει ανάμεσα στην επανάσταση και τη μαζική απεργία μια πολύ διαφορετική σχέση από την χυδαία διαπίστωση που υποστηρίζει ότι η μαζική απεργία καταλήγει γενικά σ' ένα λουτρό αίματος.

Μελετήσαμε τον εσωτερικό μηχανισμό της ρωσικής μαζικής απεργίας που στηρίζεται σε μια αμοιβαία συμπληρωματική σχέση ανάμεσα στους πολιτικούς και τους οικονομικούς αγώνες. Όμως αυτή η αμοιβαία συμπληρωματική σχέση καθορίζεται ακριβώς απ' την επαναστατική περίοδο. Μόνο στην περίοδο της επαναστατικής τρικυμίας κάθε μερικός αγώνας ανάμεσα στο κεφάλαιο και την εργασία παίρνει τις διαστάσεις μιας γενικής έκρηξης. Στη Γερμανία, κάθε χρόνο, κάθε μέρα γινόμαστε μάρτυρες συγκρούσεων από τις πιο βίαιες, από τις πιο σκληρές ανάμεσα στους εργάτες και τ' αφεντικά, χωρίς όμως αυτός ο αγώνας να ξεπερνά τα όρια ενός βιομηχανικού κλάδου ή μιας πόλης ή ακόμα ενός εργοστασίου. Αγώνες σαν κι αυτούς που άρχισαν με αφορμή τις ποινές ενάντια στους συνδικαλισμένους εργάτες όπως στην Πετρούπολη, την ανεργία όπως στο Μπακού, τις μισθολογικές διεκδικήσεις όπως στην Οδησό, αγώνες για το δικαίωμα της οργάνωσης όπως στη Μόσχα, όλ' αυτά συμβαίνουν καθημερινά στη Γερμανία. Όμως κανένα απ' αυτά τα επεισόδια δε δημιουργεί τη βάση για μια κοινή ταξική δράση. Κι όταν ακόμα αυτές οι συγκρούσεις επεκταθούν ως το σημείο που γίνονται μαζική α-

περγία με καθαρά πολιτικό χαρακτήρα, δεν προκαλούν γενική έκρηξη. Χτυπητό σχετικό παράδειγμα μας δίνει η γενική απεργία των Ολλανδών σιδηροδρομικών που, παρά την φλογερή συμπαράσταση που προκάλεσε, έσβησε στα πλαίσια της απόλυτης ακινησίας του συνόλου του προλεταριάτου.

Κι αντίστροφα. Μονάχα σε μια επαναστατική περίοδο, που κατά τη διαδρομή της κλονίζονται τα κοινωνικά στηρίγματα και οι τοίχοι της ταξικής κοινωνίας, είναι δυνατόν η οποιαδήποτε πολιτική δράση του προλεταριάτου μέσα σε μερικές ώρες ν' αποσπάσει από την κατάσταση αδιαφορίας ολόκληρα κομμάτια της εργατικής τάξης που παρέμεναν ως εκείνη τη στιγμή στο περιθώριο. Και αυτό εκφράζεται άμεσα και φυσιολογικά με την θυελλώδη οικονομική πάλη. Οι εργάτες που ηλεκτρίζονται απότομα απ' την πολιτική δράση αντιδρούν άμεσα στον τομέα που τους είναι περισσότερο οικείος: ξεσηκώνονται ενάντια στους όρους της οικονομικής τους υποδούλωσης. Η καταιγίδα που προκαλεί η κίνηση του πολιτικού αγώνα, τούς κάνει να νιώθουν πάνω τους, με μian απρόσμενη ένταση, το βάρος των οικονομικών τους δεσμών. Ενώ στη Γερμανία η βιαιότερη πολιτική πάλη, οι εκλογικές εκστρατείες ή οι κοινοβουλευτικοί αγώνες σχετικά με τους τελωνειακούς δασμούς, ασκούν ελάχιστη επίδραση στους έντονους οικονομικούς διεκδικητικούς αγώνες που διεξάγονται ταυτόχρονα, στη Ρωσία κάθε πολιτική δράση του προλεταριάτου εκδηλώνεται άμεσα με μια εξαπλώση ή κλιμάκωση του οικονομικού αγώνα.

Ετσι, η επανάσταση δημιουργεί πρώτα τις κοινωνικές προϋποθέσεις που επιτρέπουν το άμεσο πέρας της οικονομικής πάλης σε πολιτική και της πολιτικής πάλης σε οικονομική, γεγονός που εκφράζεται με τη μαζική απεργία. Κι αν η χυδαία σχολαστικότητα μπορεί να διακρίνει κάποια σχέση ανάμεσα στη μαζική απεργία και την επανάσταση μονάχα στις αιματηρές αναμετρήσεις στις οποίες καταλήγουν οι μαζικές απεργίες, μια βαθύτερη έρευνα των ρωσικών γεγονότων μας αποκαλύπτει μian αντίστροφη σχέση: στην πραγματικότητα, την επανάσταση δεν τη δημιουργεί η μαζική απεργία, αλλά η επανάσταση είναι εκείνη που δημιουργεί την μαζική απεργία.

4ο. Αρκεί να συνοψίσουμε τα παραπάνω για να δώσουμε μια εξήγηση στο πρόβλημα της σχέσης ανάμεσα στην συνειδητή καθοδήγηση και την πρωτοβουλία της μαζικής απεργίας. Από τη στιγμή που η μαζική απεργία δεν είναι μια απομονωμένη ενέργεια, αλλά μια ολόκληρη περίοδος ταξικών αγώνων κι από τη στιγμή που αυτή η περίοδος συνταυτίζεται με την επαναστατική περίοδο, είναι σαφές ότι κανείς δεν μπορεί να κηρύξει αυθαίρετα τη μαζική απεργία, ακόμα κι αν η απόφαση πηγάζει απ' την ανώτατη ηγεσία του πιο

ισχυρού σοσιαλδημοκρατικού κόμματος. Αφού η σοσιαλδημοκρατία δεν έχει τη δύναμη να ξεκινά ή να ανακαλεί επαναστάσεις σύμφωνα με τις επιθυμίες της, ακόμα κι ο πιο ορμητικός ενθουσιασμός και ανυπομονησία των σοσιαλιστικών στρατιών δεν πρόκειται να κατορθώσουν να προκαλέσουν μια περίοδο μαζικής απεργίας που να αποτελεί ένα ισχυρό και ζωντανό λαϊκό κίνημα. Η τόλμη της κομματικής ηγεσίας και η πειθαρχία των εργατών μπορούν χωρίς άλλο να κατορθώσουν να οργανώσουν μια μεμονωμένη συμβολική εκδήλωση επίδειξης δύναμης με σύντομη διάρκεια, όπως υπήρξε η περίπτωση της μαζικής απεργίας στη Σουηδία ή των πιο πρόσφατων απεργιών στην Αυστραλία ή ακόμα και της απεργίας στο Αμβούργο στις 17 του Γενάρη. Όμως αυτές οι εκδηλώσεις δε μοιάζουν σε μια αληθινή περίοδο επαναστατικής μαζικής απεργίας, περισσότερο απ' όσο μοιάζουν με πόλεμο οι ναυτικοί ελιγμοί που διεξάγονται στα παράλια μιας ξένης χώρας όταν οι διπλωματικές σχέσεις είναι τεταμένες. Μια μαζική απεργία που συγκροτείται απλώς από την πειθαρχία και τον ενθουσιασμό δεν θα παίξει στην καλύτερη απ' τις περιπτώσεις παρά το ρόλο ενός επεισοδίου, ενός συμπτώματος της μαχητικότητας των εργατών κι έπειτα η κατάσταση θα ξαναπέσει στην ειρηνική καθημερινή ρουτίνα. Ασφαλώς ακόμα και κατά την επανάσταση οι απεργίες δεν πέφτουν απ' τον ουρανό. Πρέπει κατά τον ένα ή τον άλλο τρόπο να γίνουν απ' τους εργάτες. Η σταθερότητα και η αποφασιστικότητα της εργατικής τάξης δραματίζουν επίσης ένα ρόλο και πρέπει ν' αναγνωρίσουμε ότι η πρωτοβουλία καθώς και η διεύθυνση ανήκουν πολύ φυσικά στο πιο φωτισμένο και καλύτερα οργανωμένο τμήμα του προλεταριάτου, στη σοσιαλδημοκρατία. Όμως αυτή η πρωτοβουλία και αυτή η διεύθυνση εφαρμόζονται μονάχα στην εκτέλεση της μιας ή της άλλης μεμονωμένης ενέργειας, της μιας ή της άλλης μαζικής απεργίας, όταν ήδη έχουμε μπει σε μian επαναστατική περίοδο κι αυτό τις περισσότερες φορές συμβαίνει στα πλαίσια μιας δοσμένης πόλης. Για παράδειγμα, όπως το έχουμε κιόλας δει, η σοσιαλδημοκρατία είναι εκείνη που πάνω από μια φορά έδωσε συνειδητά και μ' επιτυχία το σύνθημα της απεργίας στο Μπακού, στη Βαρσοβία, στο Λοντζ, στην Πετρούπολη. Μια τέτοια όμως πρωτοβουλία έχει πολύ λιγότερες πιθανότητες επιτυχίας όταν εφαρμόζεται σε γενικευμένα κινήματα που αφορούν το σύνολο του προλεταριάτου.

Αλλωστε η πρωτοβουλία και η διεύθυνση της δράσης έχουν περιορισμένα όρια. Κατά την επαναστατική περίοδο, είναι ιδιαίτερα δύσκολο να προβλέψει κανείς και να υπολογίσει ποιές ευκαιρίες και ποιοί συντελεστές μπορούν

ή όχι να προκαλέσουν εκρήξεις. Κι εδώ επίσης η ανάληψη της πρωτοβουλίας και της διεύθυνσης της δράσης δε συνιστάται στο να δίνεις αυθαίρετα εντολές, αλλά στο να προσαρμόζεσαι κατά τον επιτυχέστερο τρόπο στη δοσμένη κατάσταση και στο να κρατάς την πιο στενή επαφή με τις διαθέσεις των μαζών. Το αυθόρμητο στοιχείο διαδραματίζει, όπως είδαμε, ένα μεγάλο ρόλο σ' όλες τις μαζικές απεργίες στη Ρωσία είτε σαν κινητήρας, είτε σαν φρένο. Όμως αυτό δεν προέρχεται από το γεγονός ότι στη Ρωσία η σοσιαλδημοκρατία είναι νεαρή και αδύναμη, αλλά από το γεγονός ότι κάθε ξεχωριστή δράση είναι το αποτέλεσμα ενός συνδυασμού οικονομικών, πολιτικών, κοινωνικών, γενικών και τοπικών, υλικών και ψυχολογικών παραγόντων που κανένας απ' αυτούς δεν μπορεί να προσδιοριστεί ούτε να υπολογιστεί σαν μαθηματικό πρόβλημα. Ακόμα κι όταν το προλεταριάτο μ' επικεφαλής του τη σοσιαλδημοκρατία, διαδραματίζει καθοδηγητικό ρόλο, η επανάσταση δεν είναι ένας ελιγμός του προλεταριάτου σε κενό γήπεδο αλλά μια μάχη που ξετυλίγεται μέσα σ' έναν περίγυρο όπου όλα τα κοινωνικά βάρη τρίζουν, θρυματίζονται κι ακατάπαυστα μετατοπίζονται. Με λίγα λόγια, αν το αυθόρμητο στοιχείο διαδραματίζει ένα τόσο σημαντικό ρόλο στις μαζικές απεργίες στη Ρωσία αυτό δεν οφείλεται στ' ότι το ρωσικό προλεταριάτο είναι "ανεκπαίδευτο", αλλά στο γεγονός ότι οι επαναστάσεις δεν επιτρέπουν σε κανένα να παίζει το ρόλο του σχολικού διευθυντή.

Απ την άλλη μεριά διαπιστώνουμε στη Ρωσία ότι, ενώ η επανάσταση δυσκολεύει τη σοσιαλδημοκρατία στο ν' αναλάβει τη διεύθυνση της απεργίας και μια της αποσπά και μια της προσφέρει τη μπαγκέτα του διευθυντή της ορχήστρας, η ίδια η επανάσταση λύνει σε ανταπόδοση όλα ακριβώς τα προβλήματα της απεργίας που το θεωρητικό σχήμα, όπως έχει συζητηθεί στη Γερμανία, θεωρεί ότι αποτελούν τα κύρια "καθήκοντα της καθοδήγησης": τα προβλήματα του "επισιτισμού", των "οικονομικών εξόδων", των "υλικών θυσιών". Ασφαλώς δεν τα λύνει κατά τον τρόπο που ρυθμίζονται σε ασκήσεις επί χάρτου με το μολύβι στο χέρι, στη διάρκεια μιας ήρεμης σύσκεψης που οργανώνεται απ' τις ανώτερες ηγεσίες του εργατικού κινήματος. Η "ρύθμιση" όλων αυτών των προβλημάτων εξαρτάται από την κατάσταση που δημιουργείται καθώς η επανάσταση φέρνει στο προσκήνιο τόσο τεράστιες μάζες ανθρώπων που κάθε απόπειρα να κανονιστεί απ' τα πριν ή να εκτιμηθεί το κόστος του κινήματος - όπως γίνεται η εκτίμηση των εξόδων μιας δικαστικής αγωγής - μοιάζει σαν επιχείρηση απελπισίας.

Ασφαλώς και στη Ρωσία, οι ηγετικές οργανώσεις προσπαθούν να υπο-

στηρίξουν όσο μπορούν καλύτερα τα θύματα αυτού του αγώνα. Έτσι π.χ. το κόμμα βοήθησε για βδομάδες τους θαρραλέους εργάτες που έπεσαν θύματα του μεγάλου λοκ-άουτ που κήρυξαν οι εργοδότες στην Πετρούπολη μετά την εκστρατεία για το οκτώωρο. Όμως όλα αυτά τα μετρα είναι, αν εξεταστούν στα πλαίσια του τεράστιου απολογισμού της επανάστασης, μια σταγόνα νερού που πέφτει στη θάλασσα. Τη στιγμή που αρχίζει μια περίοδος μαζικών απεργιών μεγάλης έκτασης, όλες οι προβλέψεις κι όλοι οι λογαριασμοί για το κόστος είναι εξίσου άχρηστοι όπως και η πρόθεση ν' αδειάσεις τον ωκεανό μ' ένα νεροπότηρο. Το τίμημα που καταβάλλει η προλεταριακή μάζα για κάθε επανάσταση είναι πραγματικά ένας ωκεανός τρομερών στερήσεων και πόνων. Η λύση που δίνει μια επαναστατική περίοδος σ' αυτή φαινομενικά άλυτη δυσκολία, είναι με το να απελευθερώνει μια τεράστια ποσότητα μαζικού ιδεαλισμού, ώστε ακόμα και οι πιο επώδυνες καταστάσεις να μην γονατίζουν τις μάζες. Δεν μπορούμε να πραγματοποιήσουμε ούτε την επανάσταση ούτε τη μαζική απεργία με την ψυχολογία ενός συνδικαλιστή που δέχεται να απεργήσει με την προϋπόθεση ότι στην περίπτωση της απόλυσής του θα μπορεί να στηριχθεί σε ένα απ' τα πριν και με ακρίβεια προσδιορισμένο επίδομα. Μέσα όμως στην επαναστατική θύελλα, ο προλετάριος μεταμορφώνεται από έναν πάτερ-φαμίλια που το μόνο που τον ενδιαφέρει είναι το πώς θα εξοφλήσει το δάνειο, σ' έναν "ρομαντικό επαναστάτη" για τον οποίο το ίδιο το υπέρτατο αγαθό - η ζωή του - και φυσικά ακόμα περισσότερο τα υλικά αγαθά, έχουν μικρή αξία σε σχέση με το μεγάλο ιδανικό του αγώνα.

Αν όμως είναι αλήθεια ότι η διεύθυνση της μαζικής απεργίας - με την έννοια του ποιος έχει τον έλεγχο για την κήρυξή της και τον υπολογισμό του κόστους της - είναι ένα θέμα που αφορά την ίδια την επαναστατική περίοδο, δεν είναι λιγότερο αλήθεια ότι, με μια τελείως διαφορετική έννοια, η διεύθυνση των μαζικών απεργιών είναι καθήκον της σοσιαλδημοκρατίας και των καθοδηγητικών οργανώσεών της. Αντί να βασανίζουν τα κεφάλια τους με τα τεχνικά προβλήματα και τον μηχανισμό της μαζικής απεργίας, οι σοσιαλδημοκράτες καλούνται στην επαναστατική περίοδο να πάρουν την πολιτική ηγεσία. Το σπουδαιότερο καθήκον της "διεύθυνσης" στην περίοδο της μαζικής απεργίας, συνίσταται στο να δώσεις το σύνθημα του αγώνα, να τον προσανατολίσεις, να καθορίσεις την τακτική της πολιτικής πάλης κατά τέτοιο τρόπο που σε κάθε φάση και σε κάθε στιγμή του αγώνα, να μπαίνει στη δράση το σύνολο της δύναμης του προλεταριάτου που έχει ήδη εμπλακεί και ριχτεί στη μάχη και αυτή η δύναμη να εκφράζεται απ' την θέση του κόμματος μέσα

στον αγώνα. Επιβάλλεται η τακτική της σοσιαλδημοκρατίας να μη βρίσκεται ποτέ σ' ό,τι σχετίζεται με την ενεργητικότητα και την αιχμηρότητα, κάτω απ' το επίπεδο του συσχετισμού των δυνάμεων που αναμετريούνται, αλλά αντίθετα να ξεπερνά αυτό το επίπεδο - αυτό είναι το πιο σημαντικό καθήκον της ηγεσίας σε περιόδους μαζικής απεργίας. Αυτή η πολιτική διεύθυνση θα μεταμορφώνεται αυτόματα μέχρι ένα ορισμένο σημείο και σε τεχνική διεύθυνση. Μια συνεπής αποφασιστική τακτική που δίνει προοπτική προκαλεί στη μάζα ένα συναίσθημα ασφάλειας, αυτοπεποίθησης, διάθεσης για αγώνα. Κι αντίθετα μια διστακτική, μια αδύνατη ταχτική, που στηρίζεται στην υποτίμηση των δυνάμεων του προλεταριάτου, παραλύει και αποπροσανατολίζει τις μάζες. Στην πρώτη περίπτωση, οι μαζικές απεργίες ξεσπούν "αυθόρμητα" και πάντα "ευκαιριακά". Στη δεύτερη περίπτωση, αγνοούν εντελώς τις εκκλήσεις των ηγετικών οργάνων. Η ρώσικη επανάσταση μάς προσφέρει παραδείγματα που μιλούν τόσο για τη μια, όσο και για την άλλη περίπτωση.

Η εφαρμογή στη Γερμανία των διδαγμάτων του κινήματος της εργατικής τάξης στη Ρωσία

Τίθεται τώρα το ερώτημα: κατά πόσον τα διδάγματα της μαζικής απεργίας στη Ρωσία μπορούν να εφαρμοστούν στη Γερμανία;

Οι πολιτικές και κοινωνικές συνθήκες, η ιστορία και η κατάσταση του εργατικού κινήματος είναι τελείως διαφορετική στη Γερμανία απ' ό,τι στη Ρωσία. Με πρώτη ματιά, οι εσωτερικοί νόμοι της μαζικής απεργίας στη Ρωσία, όπως τους περιγράψαμε προηγουμένως, εμφανίζονται απλά και μόνο σαν προϊόν των ιδιαίτερων ρωσικών συνθηκών που δεν ισχύουν για το γερμανικό προλεταριάτο. Στη ρωσική επανάσταση υπάρχει η πιο στενή εσωτερική σχέση ανάμεσα στον πολιτικό και τον οικονομικό αγώνα. Η ενότητά τους εμφανίζεται σαν ένα πραγματικό γεγονός την περίοδο της μαζικής απεργίας. Μήπως όμως αυτό είναι μια απλή συνέπεια του ρώσικου απολυταρχισμού; Σ' ένα κράτος όπου απαγορεύεται κάθε μορφή και κάθε εκδήλωση του εργατικού κινήματος, όπου και η πιο απλή απεργία είναι έγκλημα, κάθε οικονομικός αγώνας μετατρέπεται λογικά σε πολιτικό.

Πέρα από αυτό, εάν το πρώτο ξέσπασμα της πολιτικής επανάστασης προκάλεσε ένα γενικό ξεκαθάρισμα των λογαριασμών ανάμεσα στην εργατική τάξη και τους εργοδότες, αυτό προέρχεται απλά από το γεγονός ότι ο Ρώσος εργάτης είχε μέχρι τώρα το χαμηλότερο βιοτικό επίπεδο, και γενικά

δεν είχε κάνει κανένα οικονομικό αγώνα για να βελτιώσει τη θέση του. Το ρωσικό προλεταριάτο έπρεπε πρώτα απ' όλα να ανοίξει το δρόμο για να ξεφύγει από τις χειρότερες συνθήκες. Γιατί λοιπόν προκαλεί κατάπληξη το ότι κατέφυγε, με νεανικό ζήλο, στο μέσο πάλης που πίστεψε ότι θα το βοηθούσε να φτάσει σε αυτό τον στόχο, μόλις η επανάσταση έφερε την πρώτη δροσερή πνοή στον αποπνικτικό αέρα του απολυταρχισμού;

Τελικά, η θυελλώδης επαναστατική πορεία της μαζικής απεργίας στη Ρωσία, καθώς και ο στοιχειώδης αυθόρμητος χαρακτήρας της, εξηγούνται αφ' ενός από την καθυστερημένη πολιτική κατάσταση στη Ρωσία, από την ανάγκη ανατροπής του ανατολίτικου δεσποτισμού και αφ' ετέρου από την έλλειψη οργάνωσης και πειθαρχίας του ρώσικου προλεταριάτου. Σε μια χώρα όπως η Γερμανία, όπου η εργατική τάξη έχει πίσω της 30 χρόνια εμπειρίας πολιτικής ζωής, ένα ισχυρό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα με τρία εκατομμύρια ψηφοφόρους και ένα πυρήνα 250 χιλιάδων σοσιαλδημοκρατών εργατών σε ένα εκατομμύριο συνδικαλισμένους εργαζόμενους, δεν μπορεί η πολιτική πάλη, ούτε η μαζική απεργία, να αποκτήσει τον ίδιο θυελλώδη και στοιχειακό χαρακτήρα όπως σε μια μισοβάρβαρη χώρα που μόλις πέρασε από το Μεσαίωνα στη σύγχρονη αστική κοινωνία, χωρίς μεταβατική περίοδο. Αυτή την ιδέα έχουν συνήθως αυτοί που μετρούν το βαθμό ωριμότητας της κοινωνικής κατάστασης μιας χώρας σύμφωνα με τις οδηγίες των γραπτών της νόμων.

Ας εξετάσουμε όλα τα παραπάνω προβλήματα με τη σειρά. Πρώτα απ' όλα δεν είναι ακριβές να θεωρούμε ότι ο οικονομικός αγώνας άρχισε με το ξέσπασμα της επανάστασης. Στην πραγματικότητα, οι απεργίες και οι οικονομικές συγκρούσεις δεν έπαψαν να βρίσκονται όλο και περισσότερο στην ημερήσια διάταξη στην ίδια τη Ρωσία από τις αρχές της δεκαετίας του 1890, στις πολωνικές επαρχίες της αυτοκρατορίας μάλιστα από το τέλος της δεκαετίας του 1880 είχαν πρακτικά κατακτήσει πολιτικά δικαιώματα για τους εργάτες.

Είναι αλήθεια ότι συχνά προκαλούσαν τη βίαια αστυνομική καταστολή, παρόλα αυτά αποτελούσαν κομμάτι της καθημερινής ζωής. Ετσι από το 1891 υπήρχε στη Βαρσοβία και το Λοντζ αξιόλογο απεργιακό ταμείο του συνδικάτου. Μάλιστα ο ενθουσιασμός για τα συνδικάτα προκάλεσε για λίγο καιρό στην Πολωνία, τη γέννηση των "οικονομιστικών" αυταπατών, που μερικά χρόνια αργότερα κυριαρχούσαν στην Πετρούπολη και την υπόλοιπη Ρωσία.

Επί πλέον υπάρχει μεγάλη δόση υπερβολής για την αθλιότητα του προλεταριάτου στην Τσαρική Αυτοκρατορία πριν την επανάσταση. Το πιο ενεργό και το πιο ένθερμο κομμάτι των εργατών σήμερα, τόσο για την οικονομική όσο και για την πολιτική πάλη - οι εργαζόμενοι στη μεγάλη βιομηχανία των

μεγαλουπόλεων - είχε βιοτικό επίπεδο ελάχιστα κατώτερο από τους αντίστοιχους κλάδους του γερμανικού προλεταριάτου. Σ' ένα ορισμένο αριθμό κλάδων βρίσκουμε ίσους μισθούς και μερικές φορές μεγαλύτερους από αυτούς στη Γερμανία. Μάλιστα όσο αφορά τη διάρκεια της εργάσιμης μέρας, η διαφορά ανάμεσα στις μεγάλες βιομηχανικές επιχειρήσεις των δύο χωρών είναι ασήμαντη. Ετσι η ιδέα μιας υποτιθέμενης υλικής και πολιτιστικής σκλαβιάς της ρώσικης εργατικής τάξης δεν βασίζεται πουθενά. Εάν σκεφθούμε μάλιστα λιγάκι, αυτό το επιχείρημα αναιρείται από τον ίδιο τον υπέροχο ρόλο που έπαιξε το προλεταριάτο στην επανάσταση.

Δεν γίνονται επαναστάσεις τέτοιας οξυδέρκειας και τέτοιας πολιτικής ωριμότητας από ένα εξαθλιωμένο υπο-προλεταριάτο. Οι εργάτες των μεγάλων βιομηχανιών της Πετρούπολης, της Βαρσοβίας, της Μόσχας και της Οδησσού που βρίσκονταν στην κορυφή της μάχης, στο πολιτιστικό και διανοητικό πεδίο είναι πολύ πιο κοντά στον δυτικό τύπο από όσο φαντάζονται αυτοί που θεωρούν τον αστικό κοινοβουλευτισμό και την "κανονική" συνδικαλιστική πρακτική σαν το μοναδικό και απαραίτητο σχολείο για το προλεταριάτο. Η σύγχρονη βιομηχανική ανάπτυξη της Ρωσίας και η επίδρασή των ιδεών της σοσιαλδημοκρατίας που επί 15 χρόνια καθοδηγεί και ενθαρρύνει την οικονομική πάλη, πραγματοποίησαν μια σημαντική εκπολιτιστική δουλειά, παρόλη την απουσία εξωτερικών εγγυήσεων μιας νόμιμης αστικής κοινωνικής συγκρότησης.

Αλλά οι διαφορές εξασθενούν ακόμα περισσότερο, αν λάβουμε υπ' όψη μας την άλλη όψη του ζητήματος και εξετάσουμε από πιο κοντά το πραγματικό βιοτικό επίπεδο της γερμανικής εργατικής τάξης. Οι μεγάλες πολιτικές μαζικές απεργίες δόνησαν από την πρώτη στιγμή τα πιο πλατιά στρώματα του ρώσικου προλεταριάτου, που ρίχτηκαν πυρετωδώς στην οικονομική μάχη. Αλλά δεν υπάρχουν στη Γερμανία κατηγορίες μέσα στην εργατική τάξη που ζουν μέσα στο σκοτάδι; Που το φως των συνδικάτων δεν έχει κατορθώσει να διεισδύσει στις τάξεις τους; Κατηγορίες που ακόμα δεν έχουν προσπαθήσει ή προσπάθησαν χωρίς επιτυχία να βγουν από την κοινωνική τους σκλαβιά παλεύοντας καθημερινά για τους μισθούς;

Ας πάρουμε το παράδειγμα των ανθρακωρύχων. Ακόμη και στην ήσυχη καθημερινότητα της δουλειάς, στην κρύα ατμόσφαιρα της κοινοβουλευτικής ρουτίνας, όπως και στις άλλες χώρες, ιδίως στην Αγγλία-στον παράδεισο των συνδικάτων- η πάλη των ανθρακωρύχων εκδηλώνεται από καιρό σε καιρό μόνο με σφοδρές εκρήξεις, που έχουν όλα τα τυπικά χαρακτηριστικά των μαζικών απεργιών.

Αυτό δείχνει ότι η αντίθεση ανάμεσα στο κεφάλαιο και την εργασία βρί-

σκεται σε μεγάλη όξυνση, είναι πολύ βίαιη για να επιμερισθεί σε μεθοδικούς και ήρεμους μερικούς συνδικαλιστικούς αγώνες. Αλλά αυτή η εξαθλίωση των ανθρακωρύχων που αποκτά δυναμικό χαρακτήρα ακόμα και σε κανονικούς καιρούς και αποτελεί εστία για θύελλες και βίαιες δονήσεις, μπορεί να εκραγεί άμεσα κι αναπόφευκτα με κάθε ευκαιρία οικονομικού αγώνα, με κάθε πολιτική μαζική δράση στη Γερμανία, με κάθε βίαιο σοκ που να τραντάζει προς στιγμήν την φυσιολογική κοινωνική ισορροπία να προκαλεί αμέσως και αναπόφευκτα το ξέσπασμα μιας άγριας πολιτικής και οικονομικής σύγκρουσης.

Ας πάρουμε εξ άλλου το παράδειγμα της εξαθλίωσης των υφαντουργών. Εδώ πάλι η οικονομική πάλη εκδηλώνεται με απελπισμένες εκρήξεις, άχρηστες τις πιο πολλές φορές, που τραντάζουν τη χώρα κάθε δυο-τρία χρόνια και δίνουν μόνο μια μικρή ιδέα της εκρηκτικής βίας με την οποία η τεράστια μάζα των σκλάβων της μεγάλης υφαντουργικής βιομηχανίας θα αντιδρούσε κατά τη στιγμή ενός πολιτικού ξεσπάσματος στη διάρκεια μιας ισχυρής μαζικής δράσης του γερμανικού προλεταριάτου. Ας πάρουμε ακόμη την εξαθλίωση αυτών που δουλεύουν σπίτι τους, τους εργάτες στις βιομηχανίες έτοιμων ενδυμάτων, τους εργάτες των επιχειρήσεων ηλεκτρισμού, τόσες εστίες έκρηξης όπου με την πρώτη πολιτική αναταραχή τόσο πιο σίγουρο είναι ότι θα ξεσπάσουν σε βίαιες οικονομικές συγκρούσεις, όσο πιο σπάνια το κάνουν τώρα σε ειρηνική περίοδο. Όσο πιο μάταιη είναι η πάλη τους, όσο αποτυχαίνει, τόσο το κεφάλαιο τους επιβάλλει από την αρχή πιο άγρια το μιστό του ζυγού.

Ας εξετάσουμε τώρα τις μεγάλες κατηγορίες του προλεταριάτου, που γενικά σε περίοδο "φυσιολογικής ροής" των πραγμάτων δεν έχουν κανένα μέσο διεξαγωγής ενός ειρηνικού οικονομικού αγώνα για να βελτιώσουν τη θέση τους και στερούνται κάθε δικαίωμα συνδικαλισμού. Σαν πρώτο παράδειγμα ας αναφέρουμε την κραυγαλέα εξαθλίωση των υπαλλήλων των σιδηροδρόμων και των ταχυδρομείων. Οι κρατικοί εργάτες στη Γερμανία, μέσα σε μια χώρα κοινοβουλευτικής νομιμότητας, βρίσκονται στην ίδια κατάσταση με τους ρώσους υπαλλήλους - όπως οι τελευταίοι ήταν μάλιστα την εποχή πριν την επανάσταση στην περίοδο της ανέφελης απολυταρχίας. Μετά την μεγάλη απεργία τον Οκτώβρη του 1905 η κατάσταση του ρώσου σιδηροδρομικού, σε μια χώρα όπου τυπικά ακόμα βασιλεύει ο απολυταρχισμός, ήταν εκατό φορές καλύτερη από το γερμανό σιδηροδρομικό, σ' ότι αφορά την οικονομική του κατάσταση και την κοινωνική του ελευθερία. Οι ρώσοι σιδηροδρομικοί και ταχυδρομικοί στην πραγματικότητα απέκτησαν το δικαίωμα του συνδικαλισμού σε περίοδο πλήρους επαναστατικής θύελλας και μάλιστα, εάν προς στιγμήν βομβαρδίζονται με τη μια δικαστική δίωξη πάνω στην άλλη, με

τη μια απόλυση πάνω στην άλλη, τίποτα δεν μπορεί να τους αποσπάσει την εσωτερική τους συνοχή.

Βέβαια θα ήταν ένας τελείως λαθεμένος ψυχολογικός υπολογισμός το να υποθέσει κανείς, όπως κάνει ολόκληρη η αντίδραση στη Γερμανία, ότι η τυφλή υπακοή των γερμανών σιδηροδρομικών και ταχυδρομικών θα διαρκέσει αιώνια, ότι είναι ένας ακλόνητος βράχος. Όταν ακόμα και οι συνδικαλιστές ηγέτες έχουν τόσο συνήθειοι στην υπάρχουσα κατάσταση που μπορούν - με μια αδιαφορία που δεν έχει όμοιά της σε ολόκληρη την Ευρώπη - να παρακολουθούν με ικανοποίηση τα αποτελέσματα της συνδικαλιστικής πάλης στη Γερμανία, τότε με ένα γενικό ξεσκήμα του βιομηχανικού προλεταριάτου, το βαθειά κρυμμένο και συσσωρευμένο μίσος των δημόσιων αυτών υπαλλήλων θα εκραγεί αναπόφευκτα. Και όταν η πρωτοπορία του βιομηχανικού προλεταριάτου, με τη μαζική απεργία θα θελήσει να αποκτήσει καινούργια πολιτικά δικαιώματα ή να υπερασπιστεί τα παλιά, η μεγάλη στρατιά των σιδηροδρομικών και των ταχυδρομικών, θα αποκτήσει αναγκαστικά συνείδηση της θέσης της και τελικά θα ξεσηκωθεί για να απελευθερωθεί από αυτό την ειδική μεταχείριση ενός τύπου "ρώσικου απολυταρχισμού", που δημιούργησαν ειδικά γι' αυτήν στη Γερμανία.

Η σχολαστική θεωρία, που υποστηρίζει ότι τα μεγάλα λαϊκά κινήματα ξετυλίγονται σύμφωνα με σχήματα και συνταγές, πιστεύει ότι η απόκτηση του δικαιώματος του συνδικαλισμού από τους σιδηροδρομικούς αποτελεί την απαραίτητη προϋπόθεση, χωρίς την οποία "δεν μπορούμε να σκεφτούμε" για μια μαζική απεργία στη Γερμανία. Η φυσιολογική και αληθινή ροή των γεγονότων δεν μπορεί να' ναι παρά η αντίστροφη: μόνο με μια σθεναρή και αυθόρμητη δράση των μαζών θα αποκτήσουν το δικαίωμα του συνδικαλισμού οι γερμανοί σιδηροδρομικοί και ταχυδρομικοί. Και αυτό το άλυτο - με τις σημαντικές συνθήκες στη Γερμανία - πρόβλημα θα βρει ξαφνικά τη λύση του κάτω από την επιρροή και την πίεση μιας γενικής πολιτικής δράσης του προλεταριάτου.

Και τελικά υπάρχει η πιο μεγάλη και πιο σημαντική εξαθλίωση: η εξαθλίωση των αγρεργατών. Από τον ιδιόμορφο χαρακτήρα της βρετανικής οικονομίας και τον ελάχιστο ρόλο που παίζει η γεωργία στο σύνολο της εθνικής οικονομίας, μπορούμε να καταλάβουμε γιατί τα συνδικάτα αποτελούνται αποκλειστικά από βιομηχανικούς εργάτες. Αντίθετα στη Γερμανία μια συνδικαλιστική οργάνωση οσοδήποτε καλά κι αν ήταν οργανωμένη, αν απευθυνόταν μονάχα στους εργάτες βιομηχανίας, θα ήταν απρόσιτη για τον απέραντο στρατό των αγρεργατών και θα αντανάκλασε μια μονάχα επιμέρους και αδύνατη εικόνα των προλεταριακών συνθηκών στο σύνολό τους. Απ' την άλλη

πάλι, θα ήταν μια εξίσου επικίνδυνη αυταπάτη αν θα πιστεύαμε ότι οι συνθήκες στην ύπαιθρο είναι αμετάβλητες και αιώνιες και αγνοούσαμε ότι η ακαταπόνητη διαπαιδαγωγική δουλειά της σοσιαλδημοκρατίας κι ακόμα ολόκληρη η ταξική πολιτική στη Γερμανία υποσκάπτουν συνεχώς τη φαινομενική παθητικότητα του αγρεργάτη. Θα κάναμε έτσι ένα λάθος αν σκεφτόμαστε πως στην περίπτωση που το γερμανικό βιομηχανικό προλεταριάτο θ' αναλάμβανε μια μεγάλη ταξική δραστηριότητα κι ότι άσχετα απ' την επιδίωξη αυτής της δράσης το αγροτικό προλεταριάτο θα έμενε στο περιθώριο της σύγκρουσης.

Με τον ίδιο τρόπο, η εικόνα της υποτιθέμενης οικονομικής ανωτερότητας του γερμανικού προλεταριάτου σε σχέση με το ρωσικό προλεταριάτο μεταβάλλεται σημαντικά αν αφήσουμε κατά μέρος τον κατάλογο των βιομηχανικών κλάδων που είναι συνδικαλιστικά οργανωμένοι και στραφούμε στις μεγάλες κατηγορίες των εργατών που βρίσκονται στα περιθώρια της συνδικαλιστικής πάλης ή που η ιδιαίτερη οικονομική τους κατάσταση δεν μπορεί να συμπεριληφθεί στο στενό πλαίσιο του κλεφτοπόλεμου της καθημερινής συνδικαλιστικής πάλης.

Βλέπουμε σε κάθε σφαίρα της κοινωνικής ζωής την όξυνση των ταξικών ανταγωνισμών να έχει φτάσει σε ακραίο σημείο, το εύφλεκτο υλικό να έχει συσσωρευθεί σε αφθονία, τον "ρωσικό απολυταρχισμό" να εμφανίζεται στην πιο απροκάλυπτη μορφή του, όπως και οι ανοιχτοί οικονομικοί λογαριασμοί των εργατών απέναντι στο κεφάλαιο.

Σε μια γενική πολιτική μαζική απεργία του προλεταριάτου όλοι αυτοί οι εκκρεμείς λογαριασμοί θα βρεθούν αναπόφευκτα σε ανοιχτή αντιπαράθεση με το κυρίαρχο σύστημα. Επομένως, μια εφάπαξ οργανωμένη τεχνικά συμβολική επίδειξη δύναμης του προλεταριάτου, όπως και μια μαζική απεργία που θα στηρίζεται αποκλειστικά στην πειθαρχία και θα διευθύνεται από τη βέργα της κεντρικής επιτροπής του κόμματος, θα αφήσει παγερά αδιάφορες τις πλατιές μάζες του κόσμου. Αντίθετα, μια γεμάτη δύναμη κι ανυποχώρητη μαχητική δράση του βιομηχανικού προλεταριάτου, γεννημένη μέσα από μια επαναστατική κατάσταση, θα επιδράσει οπωσδήποτε και στα πιο χαμηλά στρώματα και τελικά θα σύρει τους πάντες σε έναν θυελλώδη γενικευμένο οικονομικό αγώνα, έναν αγώνα που στις "κανονικές" συνθήκες εκτοπίζεται από την καθημερινή συνδικαλιστική πάλη.

Αλλά ακόμα κι αν στραφούμε ξανά προς την μεριά της οργανωμένης πρωτοπορίας του γερμανικού βιομηχανικού προλεταριάτου κι αν ταυτόχρονα κρατήσουμε στη σκέψη μας τις επιδιώξεις του οικονομικού αγώνα των ρώσων εργατών, θα διαπιστώσουμε ότι σε καμιά περίπτωση δεν πρόκειται για

αγώνες και διεκδικήσεις που τα γερμανικά συνδικάτα θα είχαν λόγους να τους περιφρονούν σαν αναχρονιστικούς. Ετσι η κύρια γενική διεκδίκηση των ρωσικών απεργιών απ' τις 22 του Γενάρη 1905, το οκτάωρο, σε καμιά περίπτωση δεν είναι μια ξεπερασμένη επιδίωξη για το γερμανικό προλεταριάτο, απεναντίας στις περισσότερες περιπτώσεις εμφανίζεται σαν ένα ωραίο μακρινό ιδανικό. Τα ίδια μπορούν να λεχθούν σχετικά με τον αγώνα που διεξάγεται ενάντια στο καθεστώς "του εργοδότη-αφέντη στην επιχείρησή του", την πάλη για την εισαγωγή του θεσμού των εργατικών επιτροπών σ' όλα τα εργοστάσια, την κατάργηση της δουλειάς με το κομμάτι, της εργασίας στο σπίτι, τον απόλυτο σεβασμό της κυριακάτικης αργίας, την αναγνώριση του δικαιώματος του συνδικαλισμού. Κι ακόμα περισσότερο, αν δούμε από κοντύτερα όλες τις οικονομικές επιδιώξεις που προβάλλει σήμερα το ρωσικό προλεταριάτο στην ημερήσια διάταξη της επανάστασης, θα διαπιστώσουμε ότι έχουν τη μεγαλύτερη επικαιρότητα και για το γερμανικό προλεταριάτο και αγγίζουν επώδυνα σημεία της ύπαρξης των εργατών.

Κι απ' αυτές τις σκέψεις κατά πρώτο λόγο προκύπτει ότι η "καθαρά πολιτική" μαζική απεργία, που αποτελεί το θέμα προτίμησης των συζητήσεων στη Γερμανία, είναι ένα άψυχο απλό θεωρητικό σχήμα. Αν οι μαζικές απεργίες γεννιόνται από μια έντονη επαναστατική αναταραχή και μετατρέπονται ολότελα φυσιολογικά σε αποφασιστικούς πολιτικούς αγώνες του προλεταριάτου, το ίδιο φυσιολογικά ακριβώς όπως έγινε και στη Ρωσία, θα δώσουν έδαφος σε μια ολόκληρη περίοδο στοιχειωδών οικονομικών αγώνων. Οι ανησυχίες των συνδικαλιστών ηγετών που φοβούνται ότι σε μια περίοδο θυελλωδών πολιτικών αγώνων μπορεί να παραμεριστεί ή να καταπνιγεί η μάχη για οικονομικές διεκδικήσεις, στηρίζονται σε μια εντελώς παιδαριώδη και εξωπραγματική αντίληψη για την εξέλιξη των γεγονότων. Μια επαναστατική περίοδος στη Γερμανία θα μεταμόρφωνε το χαρακτήρα της οικονομικής μάχης κι αντίθετα θα την εντατικοποιούσε σε τέτοιο βαθμό που ο σύγχρονος συνδικαλιστικός κλεφτοπόλεμος θα έμοιαζε συγκριτικά σαν παιδικό παιχνίδι. Κι απ' την άλλη, αυτή η στοιχειακή έκρηξη οικονομικών μαζικών απεργιών θα προσέδιδε στην πολιτική πάλη μια νέα έξαρση και φρέσκιες δυνάμεις. Η αλληλοεπίδραση ανάμεσα στην οικονομική πάλη και την πολιτική πάλη που αποτελεί σήμερα τον εσωτερικό κινητήρα των μαζικών απεργιών στη Ρωσία και ταυτόχρονα τον ρυθμιστικό μηχανισμό της επαναστατικής δράσης του προλεταριάτου θα μπορούσε να υπάρξει επίσης στη Γερμανία σαν φυσική συνέπεια των ίδιων καταστάσεων.

Ρόζα Λούξεμπουργκ

Η συνεργασία των οργανωμένων και ανοργάνωτων εργατών είναι αναγκαία για τη νίκη

Μέσα σ' αυτή την προοπτική το ζήτημα της οργάνωσης σε σχέση με το ζήτημα της μαζικής απεργίας, παίρνει τελείως διαφορετική όψη.

Η θέση που υιοθετούν πολυάριθμοι συνδικαλιστές ηγέτες γι' αυτό το ζήτημα τις περισσότερες φορές περιορίζεται στην ακόλουθη διαβεβαίωση: "Δεν είμαστε ακόμη αρκετά ισχυροί για να διακινδυνεύσουμε μια τόσο ριψοκίνδυνη επίδειξη δύναμης όπως η μαζική απεργία". Αλλά μια τέτοια άποψη δεν μπορεί να υποστηριχθεί. Πραγματικά είναι ένα άλυτο πρόβλημα, το να θέλει κανείς να εκτιμήσει εν ψυχρώ, με έναν αριθμητικό υπολογισμό, ποια στιγμή το προλεταριάτο θα είναι "αρκετά ισχυρό" για να ξεκινήσει οποιονδήποτε αγώνα. Πριν από 30 χρόνια τα γερμανικά συνδικάτα αριθμούσαν 50.000 μέλη: αριθμός που ολοφάνερα, σύμφωνα με τα προηγούμενα κριτήρια, δεν επέτρεπε ούτε σκέψη για μαζική απεργία. Δεκαπέντε χρόνια αργότερα τα συνδικάτα ήταν 8 φορές πιο ισχυρά και αριθμούσαν 237.000 μέλη.

Εάν παρ' όλα αυτά την εποχή εκείνη είχε κάποιος ρωτήσει τους σημερινούς ηγέτες εάν η οργάνωση του προλεταριάτου είχε την αναγκαία ωριμότητα για μια μαζική απεργία, θα έπαιρνε την απάντηση ότι η μαζική απεργία απείχε πολύ και ότι η συνδικαλιστική οργάνωση θα έπρεπε πρώτα να συγκε-

ντρώσει εκατομμύρια μέλη. Σήμερα υπάρχουν περισσότερο από ένα εκατομμύριο συνδικαλισμένοι εργάτες, αλλά η γνώμη των ηγετών είναι πάντα η ίδια - αυτό μπορεί να διαρκέσει αιώνια. Η στάση αυτή βασίζεται στο υπονοούμενο αξίωμα ότι ολόκληρη η γερμανική εργατική τάξη μέχρι τον τελευταίο άνδρα, την τελευταία γυναίκα, πρέπει να μπει στην οργάνωση προτού να' ναι "αρκετά ισχυρή" για να διακινδυνεύσει μια μαζική δράση, η οποία όμως τότε, σύμφωνα με την παλιά συνταγή, θα αποδειχθεί "περιττή". Αλλά η θεωρία αυτή είναι τελείως ουτοπική για τον απλό λόγο ότι υποφέρει από μια εσωτερική αντίφαση, αποτελεί ένα φαύλο κύκλο. Καταλήγει να υποστηρίζει ότι οι εργάτες, προτού ξεκινήσουν οποιαδήποτε άμεση μαζική δράση πρέπει να' ναι οργανωμένοι στο σύνολό τους.

Αλλά οι περιστάσεις και οι συνθήκες της καπιταλιστικής εξέλιξης και του αστικού κράτους, είναι τέτοιες που σε μια "φυσιολογική" κατάσταση χωρίς έντονους ταξικούς αγώνες, ορισμένες κατηγορίες, οι πιο εξαθλιωμένες, οι πιο συντριμμένες από το κράτος και το κεφάλαιο, ένα σημαντικό μεγάλο κομμάτι των εργατών, δεν μπορούν καθόλου να' ναι οργανωμένες. Ετσι διαπιστώνουμε ότι ακόμα και στην Αγγλία, ένας ολόκληρος αιώνας σκληρής συνδικαλιστικής δουλειάς χωρίς όλες αυτές τις "ταραχές" - εκτός από τα πρώτα χρόνια του Χαρτισμού - χωρίς όλες τις απόπειρες του "επαναστατικού ρομαντισμού", κατάφερε να οργανώσει μόνο μια μικρή μειοψηφία από τα καλύτερα πληρωμένα κομμάτια του προλεταριάτου.

Εξ άλλου, τα συνδικάτα, όπως και οι άλλες μαχητικές οργανώσεις του προλεταριάτου, δεν μπορούν να διατηρηθούν για πολύ καιρό παρά μόνο με την πάλη και μάλιστα μια πάλη που δε γίνεται μόνο στα λιμνάζοντα νερά του αστικού κοινοβουλευτισμού, αλλά αποτελεί πάλη στην ταραγμένη επαναστατική περίοδο της μαζικής απεργίας. Η άκαμπτη και μηχανιστική αντίληψη της γραφειοκρατίας, δέχεται την πάλη μόνο σαν αποτέλεσμα της οργάνωσης που έχει ήδη φτάσει σε ένα ορισμένο βαθμό της δύναμής της. Η ζωντανή διαλεκτική εξήγηση, αντίθετα, βλέπει την οργάνωση να γεννιέται σαν προϊόν της πάλης. Είδαμε ήδη ένα θαυμάσιο παράδειγμα αυτού του φαινομένου στη Ρωσία, όπου ένα προλεταριάτο σχεδόν ανοργάνωτο άρχισε να δημιουργεί μέσα σε ενάμισυ χρόνο θυελλωδών επαναστατικών αγώνων ένα τεράστιο δίκτυο οργανώσεων. Ένα άλλο παράδειγμα αυτού του είδους μάς το δίνει η ίδια η ιστορία των γερμανικών συνδικάτων. Το 1878 τα συνδικάτα αριθμούσαν 50.000 μέλη. Σύμφωνα με τη θεωρία των σημερινών συνδικαλιστών ηγετών, όπως είδαμε, η οργάνωση αυτή δεν ήταν "αρκετά ισχυρή" και απείχε πο-

λύ από το να αρχίσει μια βίαιη πολιτική πάλη. Αλλά τα γερμανικά συνδικάτα, όσο αδύναμα κι αν ήταν την εποχή εκείνη, ξεκίνησαν την πάλη τους (πρόκειται για την πάλη ενάντια στον έκτακτο νόμο) και αποδείχτηκαν όχι μόνο "αρκετά ισχυρά" για να βγουν νικητές, αλλά πενταπλασίασαν τη δύναμή τους. Μετά την κατάργηση του νόμου του 1891 αριθμούσαν 227.659 μέλη.

Η αλήθεια είναι ότι η μέθοδος με την οποία τα συνδικάτα κέρδισαν τη νίκη στον αγώνα ενάντια στον έκτακτο νόμο, δεν αντιστοιχεί καθόλου στην ιδανική εικόνα μιας ειρηνικής, γραμμικής και υπομονετικής δουλειάς. Ξεκίνησαν τη μάχη σχεδόν διαλυμένα, μπόρεσαν και ανέκαμψαν όταν κλιμακώθηκε το επόμενο κύμα αγώνων και τελικά κατόρθωσαν να ξαναγεννηθούν.

Ομως, αυτός είναι ο τρόπος, αυτή ακριβώς είναι η ειδική μέθοδος με την οποία αναπτύσσονται οι προλεταριακές οργανώσεις: να δοκιμάζονται στην μάχη και να προχωρούν στον αγώνα κερδίζοντας νέες δυνάμεις. Εξετάζοντας προσεκτικά τις γερμανικές συνθήκες και την κατάσταση των διαφόρων κομμάτων των εργατών, φαίνεται καθαρά ότι η επόμενη περίοδος έντονων πολιτικών αγώνων των μαζών συνεπάγεται για τα συνδικάτα όχι την επικείμενη καταστροφή που φοβούνται, αλλά αντίθετα μια καινούργια προοπτική που καθόλου δεν την διαισθάνονται, μια ραγδαία αλματώδη επέκταση της σφαίρας επιρροής τους.

Αλλά το ζήτημα αυτό έχει και μια άλλη όψη. Το σχέδιο σύμφωνα με το οποίο η μαζική απεργία σαν σημαντική πολιτική δράση μπορεί να ξεκινήσει μόνο με τους οργανωμένους εργάτες είναι τελείως απατηλό. Για να στεφθεί με επιτυχία η μαζική απεργία ή καλύτερα οι μαζικές απεργίες και ο μαζικός αγώνας, πρέπει να γίνουν ένα πραγματικό λαϊκό κίνημα, δηλαδή να παρασύρουν στη μάχη τα πιο πλατιά στρώματα του προλεταριάτου. Ακόμα και στο κοινοβουλευτικό πεδίο, η δύναμη της πάλης της προλεταριακής τάξης δεν βασίζεται σε ένα μικρό οργανωμένο πυρήνα, αλλά στη μεγάλη περιφέρεια του προλεταριάτου που σκέφτεται επαναστατικά. Εάν η σοσιαλδημοκρατία θελήσει να διεξάγει την εκλογική μάχη με μόνο στήριγμα μερικές εκατοντάδες χιλιάδες οργανωμένα μέλη θα καταδικαστεί από μόνη της στην ανυπαρξία. Και μολονότι η σοσιαλδημοκρατία έχει την τάση όπου είναι δυνατό να συμπεριλάβει στις κομματικές οργανώσεις της σχεδόν όλη τη στρατιά των ψηφοφόρων της, η πείρα των 30 χρόνων δείχνει ότι η μάζα των ψηφοφόρων της δεν αυξάνεται γραμμικά με την ανάπτυξη των κομματικών οργανώσεων, αλλά αντίστροφα, είναι τα κομμάτια των εργατών που κερδήθηκαν πρόσφατα κατά τη διάρκεια της εκλογικής μάχης, που αποτελούν το εύφορο έδαφος

που πάνω του θα πέσει ο σπόρος της οργάνωσης. Δεν είναι μόνο η οργάνωση που προσφέρει μαχητές για τον αγώνα, αλλά και ο αγώνας που προσφέρει - σε ολο και μεγαλύτερο βαθμό - νέες στρατηγικές για την οργάνωση. Αυτό βέβαια ισχύει πολύ περισσότερο για την άμεση πολιτική δράση παρά για τον κοινοβουλευτικό αγώνα. Παρόλο που η σοσιαλδημοκρατία, σαν οργανωμένος πυρήνας της εργατικής τάξης, είναι η πρωτοπορία ολόκληρης της μάζας των εργαζομένων και παρόλο που το εργατικό κίνημα αντλεί τη δύναμή του, την ενότητά του, την πολιτική του συνείδηση από την ίδια την οργάνωση, εν τούτοις, το ταξικό κίνημα του προλεταριάτου δεν πρέπει ποτέ να θεωρηθεί σαν το κίνημα μιας μειοψηφίας. Κάθε πραγματικός μεγάλος ταξικός αγώνας πρέπει να βασίζεται στη συμπαράσταση και τη συνεργασία των πιο πλατειών μαζών. Μια στρατηγική της ταξικής πάλης που δε θα λάμβανε υπόψη της αυτή τη συνεργασία, αλλά θα περιοριζόταν στις καλοστημένες διαδηλώσεις ενός στρατευμένου μικρού τμήματος του προλεταριάτου, είναι από τα πριν καταδικασμένη σε οικτρή αποτυχία. Επομένως, στη Γερμανία οι απεργίες και οι μαζικοί πολιτικοί αγώνες, δεν μπορούν να διεξαχθούν μόνον από τους οργανωμένους εργάτες, ούτε να διαταχθούν από μια "ηγεσία" προερχόμενη από κάποιο κεντρικό όργανο του κόμματος. Στην περίπτωση μας, όπως και στη Ρωσία, εκείνο που έχει ιδιαίτερη σημασία δεν είναι τόσο η "πειθαρχία", η "εκπαίδευση" και η όσον το δυνατόν πιο λεπτομερής εκτίμηση του πολιτικού και οικονομικού κόστους και της δυνατότητας χρηματικής υποστήριξης, όσο η αποφασιστική και πραγματικά επαναστατική ταξική δράση, ικανή να κερδίσει και να παρασύρει τις πιο πλατειές μάζες των μη οργανωμένων προλετάρων, που είναι όμως επαναστάτες από την ψυχική τους διάθεση και την κοινωνική τους υπόσταση.

Η υπερεκτίμηση αλλά και η εσφαλμένη εκτίμηση του ρόλου της οργάνωσης στην ταξική πάλη του προλεταριάτου συνήθως συμπληρώνεται γενικά από μια υποτίμηση της μάζας των μη οργανωμένων προλετάρων και της πολιτικής τους ωριμότητας. Στη διάρκεια μιας επαναστατικής περιόδου, στον αναβρασμό των θυελλωδών μεγάλων ταξικών αγώνων εκδηλώνεται ο εκπαιδευτικός ρόλος της ραγδαίας ανάπτυξης του καπιταλισμού και της σοσιαλδημοκρατικής επιρροής στα πιο πλατιά λαϊκά στρώματα, ενώ σε ειρηνικούς καιρούς οι κατάλογοι των οργανώσεων ή ακόμα και οι εκλογικές στατιστικές δίνουν μια πολύ αμύδρη εικόνα αυτής της επιρροής.

Είδαμε ότι στη Ρωσία, στα δυο χρόνια που πέρασαν, ακόμα και η παραμικρή περιορισμένη σύγκρουση των εργατών με τα αφεντικά, η παραμικρή βίαι-

ότητα από τοπικά κυβερνητικά όργανα, μπορούν να προκαλέσουν αμέσως μια γενικευμένη δράση του προλεταριάτου. Ο καθένας το βλέπει και το βρίσκει φυσιολογικό, γιατί στη Ρωσία ακριβώς υπάρχει η "επανάσταση". Αλλά τι σημαίνει αυτό; Σημαίνει ότι το ταξικό συναίσθημα, το ταξικό ένστικτο είναι τόσο ζωντανό στο ρώσικο προλεταριάτο, που κάθε μερική υπόθεση που αφορά μια περιορισμένη ομάδα εργατών, αμέσως τη νοιώθει σαν υπόθεση όλων, σαν ταξική υπόθεση και αστραπιαία αντιδρά σε σύνολο. Ενώ στη Γερμανία, στη Γαλλία, στην Ιταλία, στην Ολλανδία, οι πιο σφοδρές συνδικαλιστικές συγκρούσεις δεν επιφέρουν καμιά γενικευμένη δράση της εργατικής τάξης - ούτε και του οργανωμένου τμήματός της, στη Ρωσία ακόμα και η παραμικρή διαμάχη προκαλεί θύελλα.

Αυτό δε σημαίνει τίποτα άλλο, όσο και αν φανεί παράξενο, παρά το ότι το ταξικό ένστικτο στο νεαρό, αδιαμόρφωτο, ελάχιστα εκπαιδευμένο και λιγότερο οργανωμένο ρώσικο προλεταριάτο είναι πολύ πιο ισχυρό, από ότι η οργανωμένη και κατατοπισμένη εργατική τάξη της Γερμανίας ή οποιασδήποτε άλλης χώρας της Δυτικής Ευρώπης. Και αυτό βέβαια δεν είναι κάποια αρετή της "νεαρής και παρθένου Ανατολής" σε αντίθεση με τη "σάπια Δύση", αλλά το απλό αποτέλεσμα της άμεσης επαναστατικής μαζικής δράσης. Στον "φωτισμένο" γερμανό εργάτη η ταξική συνείδηση εμφυτευμένη από τη σοσιαλδημοκρατία είναι θεωρητική, λανθάνουσα στην περίοδο της κυριαρχίας του αστικού κοινοβουλευτισμού, κατά κανόνα δεν εκδηλώνεται με μια μαζική δράση. Είναι το ιδανικό άθροισμα τετρακόσιων παραλλήλων ενεργειών στις τετρακόσιες εκλογικές περιφέρειες κατά την εκλογική μάχη ή των πολυάριθμων επιμέρους οικονομικών αγώνων κλπ. Στην επανάσταση, όταν η ίδια η μάζα εμφανίζεται στην πολιτική σκηνή, η ταξική συνείδηση γίνεται πρακτική και δραστήρια. Έτσι ένας χρόνος επανάστασης έδωσε στο ρώσικο προλεταριάτο τόσο "μόρφωση" όση δεν μπόρεσαν τεχνητά να δώσουν στο γερμανικό προλεταριάτο 30 χρόνια κοινοβουλευτικών και συνδικαλιστικών αγώνων.

Βέβαια αυτό το ζωντανό και δραστήριο ταξικό ένστικτο του προλεταριάτου θα ελαττωθεί αισθητά ακόμη και στη Ρωσία με το τέλος της επαναστατικής περιόδου και την εγκαθίδρυση ενός νόμιμου αστικού κοινοβουλευτικού καθεστώτος ή θα μετατραπεί μάλλον σε μια κρυμμένη λανθάνουσα συνείδηση. Αλλά και αντίστροφα, είναι σίγουρο ότι στη Γερμανία σε περίοδο ισχυρών πολιτικών κλονισμών, το ζωντανό, δραστήριο, επαναστατικό ταξικό ένστικτο θα κυριεύσει τα πιο πλατιά και σε βάθος στρώματα του προλεταριάτου και μάλιστα τόσο πιο γρήγορα και με τόσο μεγαλύτερη δύναμη όσο πιο ι-

σχυρή είναι η μέχρι τώρα διαπαιδαγωγητική δουλειά της σοσιαλδημοκρατίας.

Αυτή η διαπαιδαγωγητική δουλειά, καθώς και η επαναστατικοποίηση που προκαλεί η σύγχρονη γερμανική πολιτική θα εκδηλωθεί ως εξής: σε μία αυθεντική επαναστατική περίοδο όλο αυτό το πλήθος που σήμερα μοιάζει ότι βρίσκεται σε κατάσταση φανεράς πολιτικής ηλιθιότητας και είναι αδιάφορο απέναντι σ' όλες τις προσπάθειες οργάνωσης της σοσιαλδημοκρατίας και των συνδικάτων, θα ακολουθήσει τη σημαία της σοσιαλδημοκρατίας. Εξί μὴνες επανάστασης θα προσφέρουν περισσότερα στην ταξική εκπαίδευση αυτών των μαζών που είναι σήμερα ανοργάνωτες, απ' ό,τι δεν κατάφεραν να προσφέρουν δέκα χρόνια λαϊκών συγκεντρώσεων και μοιράσματος προκυρήξεων.

Και όταν η κατάσταση στη Γερμανία θα 'χει φτάσει τον απαραίτητο βαθμό ωρίμανσης για μια τέτοια περίοδο, τα ανοργάνωτα και πιο καθυστερημένα σήμερα κομμάτια θα αποτελέσουν τελείως φυσιολογικά το πιο ριζοσπαστικό, το πιο ορμητικό και όχι το πιο παθητικό στοιχείο. Εάν ξεσπάσουν μαζικές απεργίες στη Γερμανία, αυτοί που θα αναπτύξουν τη μεγαλύτερη δραστηριότητα, είναι πολύ πιθανό ότι δεν θα είναι οι καλύτερα οργανωμένοι εργαζόμενοι - και οπωσδήποτε όχι οι τυπογράφοι - αλλά οι λιγότερο καλά οργανωμένοι - όπως οι ανθρακωρύχοι, οι υφαντουργοί ή ακόμα κι οι αγρεργάτες, που γρήγορα θ' αναπτύξουν μεγάλη ικανότητα δράσης.

Ετσι καταλήγουμε και για τη Γερμανία στα ίδια συμπεράσματα σε ό,τι σχετίζεται με τον ιδιαίτερο ρόλο της "διεύθυνσης" των μαζικών απεργιών - από την ηγεσία της σοσιαλδημοκρατίας, μ' εκείνα στα οποία είχαμε καταλήξει κατά την ανάλυση των γεγονότων στη Ρωσία. Πραγματικά, αν παραμερίσουμε τη σχολαστική θεωρία της συμβολικής απεργίας διαμαρτυρίας που στήνεται τεχνητά απ' το κόμμα και τα συνδικάτα και αντί γι' αυτήν παρατηρήσουμε τον ζωντανό πίνακα ενός αληθινού λαϊκού κινήματος που αναδύεται γεμάτο ενέργεια απ' την όξυνση των ταξικών συγκρούσεων κι απ' την πολιτική κατάσταση τόσο στις οικονομικές όσο και στις μαζικές απεργίες, τότε θα δούμε ότι το καθήκον της σοσιαλδημοκρατίας πρέπει να είναι, όχι η τεχνική προετοιμασία και διεύθυνση της απεργίας, αλλά πάνω απ' όλα η πολιτική ηγεσία του συνόλου του κινήματος.

Η σοσιαλδημοκρατία είναι η πιο φωτισμένη και ταξικά συνειδητή πρωτοπορία του προλεταριάτου. Δεν μπορεί, ούτε πρέπει να περιμένει κατά τρόπο μοιρολατρικό, με σταυρωμένα τα χέρια μέχρι να δημιουργηθεί μια "επανα-

στατική κατάσταση", ούτε να πέσει απ' τον ουρανό το αυθόρμητο λαϊκό κίνημα. Αντίθετα έχει καθήκον όπως πάντα, να προηγείται σε σχέση με τη ροή των γεγονότων, να επιδιώκει την επιτάχυνσή τους. Όμως, αυτό δεν θα το πετύχει, δίνοντας κάποια στιγμή ξαφνικά το "σωστό σύνθημα" της απεργίας, αλλά αντίθετα με το να ξεκαθαρίζει στα πιο πλατιά στρώματα του προλεταριάτου ότι ερχομός μιας τέτοιας επαναστατικής περιόδου είναι αναπόφευκτος και με το να τους εξηγεί τους εσωτερικούς παράγοντες που οδηγούν σ' αυτήν καθώς και τις πολιτικές της συνέπειες. Για να κερδηθεί η μεγαλύτερη δυνατή μάζα των προλετάρων στη μαζική πολιτική δράση και για να μπορέσει η σοσιαλδημοκρατία να πάρει πάνω της και να διατηρήσει την διεύθυνση ενός αληθινού μαζικού κινήματος, με την πολιτική έννοια του όρου, οφείλει να είναι σε θέση να προσφέρει στο γερμανικό προλεταριάτο, με κάθε σαφήνεια και αποφασιστικότητα την τακτική και τους στόχους για την επερχόμενη περίοδο των αγώνων.

Αντιπροσωπεία του Συμβουλίου Ναυτών του Αμβούργου στο ξεκίνημα της γερμανικής επανάστασης τον Νοέμβριο του 1918

Ο ρόλος της μαζικής απεργίας στην επανάσταση

Είδαμε ότι στη Ρωσία η μαζική απεργία δεν είναι ένα τεχνητό προϊόν μιας προμελετημένης τακτικής της σοσιαλδημοκρατίας, αλλά ένα φυσιολογικό ιστορικό φαινόμενο που γεννήθηκε στο έδαφος της σημερινής επανάστασης. Αλλά, ποιοι είναι οι παράγοντες που στη Ρωσία προκάλεσαν αυτή τη νέα μορφή εμφάνισης της επανάστασης; Ενα από τα επόμενα καθήκοντα της ρώσικης επανάστασης είναι η κατάργηση του απολυταρχισμού και η εγκαθίδρυση ενός σύγχρονου αστικού συνταγματικού κράτους. Στη μορφή, αυτός ο στόχος είναι ο ίδιος με τον στόχο που είχε η Επανάσταση του Μάρτη του 1848 στη Γερμανία και η Μεγάλη Γαλλική Επανάσταση στο τέλος του 18ου αιώνα. Μόνο που οι συνθήκες, δηλαδή το ιστορικό περιβάλλον, στο οποίο έγιναν οι τυπικά ανάλογες αυτές επαναστάσεις, είναι τελείως διαφορετικά από της σημερινής. Η σημαντικότερη διαφορά ανάμεσα στις αστικές επαναστάσεις της Δύσης και τη σημερινή αστική επανάσταση της Ανατολής είναι ότι στο ενδιάμεσο χρονικό διάστημα διαγράφηκε ένας ολόκληρος κύκλος της καπιταλιστικής ανάπτυξης. Και η ανάπτυξη αυτή άγγιξε όχι μόνο τις δυτικοευρωπαϊκές χώρες, αλλά και την απολυταρχική Ρωσία.

Η μεγάλη βιομηχανία - με όλες της τις συνέπειες, όπως τη σύγχρονη διείσδυση σε τάξεις, τις οξυμένες κοινωνικές αντιθέσεις, τη ζωή στις σύγχρονες μεγαλουπόλεις και το σύγχρονο προλεταριάτο - έγινε και στη Ρωσία η

κυρίαρχη αποφασιστική μορφή παραγωγής για την κοινωνική εξέλιξη. Ετσι, προέκυψε μια περίεργη ιστορική κατάσταση γεμάτη αντιφάσεις: η αστική επανάσταση στη Ρωσία γίνεται, ως προς τους τυπικούς της στόχους κατά κύριο λόγο από ένα σύγχρονο και με ταξική συνείδηση προλεταριάτο, την ίδια στιγμή που σε παγκόσμια κλίμακα το περιβάλλον κυριαρχείται από τα σημάδια της παρακμής της αστικής δημοκρατίας. Σήμερα, δεν είναι η αστική τάξη το ηγετικό επαναστατικό στοιχείο όπως στις προηγούμενες επαναστάσεις της Δύσης, όπου το προλεταριάτο διασκορπισμένο μέσα στους μικροαστούς χρησίμευε σαν στρατός της αστικής τάξης. Αντίστροφα, είναι το συνειδητό προλεταριάτο που είναι το ηγετικό και δραστήριο στοιχείο, ενώ τα μεγαλοαστικά στρώματα, άλλοτε εμφανίζονται ανοικτά αντεπαναστατικά, άλλοτε ελαφρώς φιλελεύθερα και μόνο η αγροτική μικροαστική τάξη καθώς και η μικροαστική διάνοηση των πόλεων έχει μια φανερά αντιπολιτευτική στάση, καμιά φορά και επαναστατική.

Αλλά το ρωσικό προλεταριάτο, προορισμένο να παίξει ηγετικό ρόλο στην αστική επανάσταση, μπήκε στον αγώνα απελευθερωμένο από τις αυταπάτες της αστικής δημοκρατίας και με μια πολύ ανεπτυγμένη συνείδηση των ιδιαίτερων ταξικών του συμφερόντων, σε μια στιγμή που η αντίθεση ανάμεσα στο κεφάλαιο και την εργασία είναι φανερά οξυμένη. Αυτή η αντιφατική κατάσταση εκφράζεται στο γεγονός ότι σ' αυτήν την τυπικά αστική επανάσταση, η αντίθεση ανάμεσα στην αστική κοινωνία και τον απολυταρχισμό κυριαρχείται από την αντίθεση ανάμεσα στο προλεταριάτο και την αστική κοινωνία, ότι το προλεταριάτο παλεύει συγχρόνως ενάντια στον απολυταρχισμό και την καπιταλιστική εκμετάλλευση και ότι το πρόγραμμα της επαναστατικής του πάλης έχει σαν κύριο στόχο τόσο την πολιτική ελευθερία και το οκτώωρο, όσο και το πιο ανθρώπινο βιοτικό επίπεδο της υλικής του ύπαρξης. Ο διπλός αυτός χαρακτήρας της ρωσικής επανάστασης εκδηλώνεται στην στενή σύνδεση και αλληλεπίδραση του οικονομικού με τον πολιτικό αγώνα, όπως μας έδειξαν τα γεγονότα στη Ρωσία και βρίσκει την εκφρασή του στη μαζική απεργία.

Στις προηγούμενες αστικές επαναστάσεις, όπου από την μια μεριά τα αστικά κόμματα είχαν αναλάβει την πολιτική εκπαίδευση και την ηγεσία των επαναστατικών μαζών και όπου, από την άλλη, επρόκειτο για απλή ανατροπή της παλιάς κυβέρνησης, τα οδοφράγματα ήταν η καταλληλότερη μορφή της επαναστατικής πάλης.

Σήμερα, που η εργατική τάξη πρέπει μόνη της να εκπαιδευτεί, να συσπει-

ρωθεί και να βρει τη στρατηγική της μέσα στην πορεία της επανάστασης και όπου η επανάσταση έχει σαν στόχο της τόσο την ανατροπή του παλιού τσαρικού κρατικού μηχανισμού, όσο και της καπιταλιστικής εκμετάλλευσης, η μαζική απεργία εμφανίζεται σαν το πιο φυσιολογικό μέσο για την στράτευση, την οργάνωση και την επαναστατικοποίηση των πιο πλατειών προλεταριακών στρωμάτων ενώ ταυτόχρονα είναι και ένα μέσο για την υπονόμηση και το γκρέμισμα του παλαιού κράτους καθώς και την κατάργηση της καπιταλιστικής εκμετάλλευσης.

Το βιομηχανικό προλεταριάτο των πόλεων είναι τώρα η ψυχή της ρωσικής επανάστασης. Αλλά για να ολοκληρώσει οποιαδήποτε μαζική πολιτική δράση, πρέπει πρώτα απ' όλα να συσπειρωθεί μαζικά. Για το σκοπό αυτό πρέπει να βγει από τα εργοστάσια και τα εργαστήρια, τα ορυχεία και τα μηχανουργεία και να υπερνικήσει την διασπορά και τον κατακερματισμό στα οποία το καταδικάζει ο ζυγός του κεφαλαίου.

Ετσι η μαζική απεργία είναι η πρώτη φυσιολογική και αυθόρμητη μορφή κάθε μεγάλης επαναστατικής δράσης του προλεταριάτου και όσο αναπτύσσεται η βιομηχανία σαν κυρίαρχη μορφή της οικονομίας σε μια κοινωνία, όσο πιο σημαντικό ρόλο παίζει το προλεταριάτο στην επανάσταση, όσο περισσότερο αναπτύσσεται η αντίθεση ανάμεσα στην εργασία και το κεφάλαιο, τόσο πιο ισχυρές και αποφασιστικές πρέπει να γίνουν οι μαζικές απεργίες. Αυτό που άλλοτε ήταν η κυριότερη μορφή της αστικής επανάστασης, η μάχη στα οδοφράγματα, η ανοικτή σύγκρουση με τις ένοπλες δυνάμεις του κράτους, στη σημερινή επανάσταση αποτελεί μόνο την κορύφωση, μόνο μια φάση στο σύνολο της διαδικασίας της προλεταριακής μαζικής πάλης.

Ετσι με την νέα μορφή της επανάστασης προσεγγίστηκε αυτό το "πολιτισμένο" και "ήπιο" στάδιο της ταξικής πάλης που προφήτευσαν οι ομορτιστές της γερμανικής σοσιαλδημοκρατίας όπως ο Μπέρνστάιν, ο Νταβίντ κλπ. Είναι αλήθεια ότι φαντάζονταν αυτή την "πολιτισμένη" και "ήπια" ταξική πάλη μέσα από τις μικροαστικές δημοκρατικές τους αυταπάτες. Πίστευαν ότι η ταξική πάλη περιοριζόταν αποκλειστικά στην κοινοβουλευτική μάχη και ότι η επανάσταση στους δρόμους θα έπαυε να υπάρχει.

Η ιστορία έλυσε το πρόβλημα με το δικό της πιο βαθύ και πιο ευαίσθητο τρόπο: με το ξεπήδημα της επαναστατικής μαζικής απεργίας, που δεν αντικαθιστά βέβαια ούτε κάνει περιττές τις άμεσες και βίαιες συγκρούσεις στο δρόμο, αλλά τις ανάγει απλά σε μια μόνο στιγμή της μακράς περιόδου των πολιτικών αγώνων και συγχρόνως συνδέει με την επανάσταση την τεράστια

πολιτιστική παρέμβαση, με την ουσιαστική έννοια του όρου, την υλική και διανοητική ανύψωση του συνόλου της εργατικής τάξης, "με τον εκπολιτισμό" των άγριων μορφών της καπιταλιστικής εκμετάλλευσης.

Ετσι η μαζική απεργία εμφανίζεται όχι σαν ιδιόμορφο ρωσικό προϊόν του απολυταρχισμού, αλλά σα γενική μορφή της προλεταριακής ταξικής πάλης που ορίζεται από το σημερινό στάδιο καπιταλιστικής ανάπτυξης και ταξικών σχέσεων. Οι τρεις αστικές επαναστάσεις από την άποψη αυτή - η Μεγάλη Γαλλική Επανάσταση του 1789, η γερμανική επανάσταση του Μάρτη του 1848 και η σύγχρονη ρώσικη επανάσταση - αποτελούν μια αλυσίδα συνεχούς εξέλιξης, αντανakλούν τη χρυσή εποχή και την παρακμή του καπιταλιστικού αιώνα. Στη Μεγάλη Γαλλική Επανάσταση οι ακόμα λανθάνουσες εσωτερικές αντιθέσεις της αστικής τάξης έγιναν αιτία για μια μακρά περίοδο άγριων αγώνων, όπου όλες οι αντιθέσεις που γρήγορα ωρίμασαν στη θέρμη της επανάστασης ξέσπασαν με εξαιρετική βία και ριζοσπαστισμό. Μισό αιώνα αργότερα η γερμανική αστική επανάσταση, ξεσπώντας στα μέσα του δρόμου της καπιταλιστικής ανάπτυξης, στριμώχτηκε και από τις δυο πλευρές - από τον ανταγωνισμό των συμφερόντων και την ισορροπία δυνάμεων ανάμεσα στο κεφάλαιο και την εργασία - και κατέληξε σε ένα συμβιβασμό ανάμεσα στη φεουδαρχία και την αστική τάξη, σε ένα σύντομο και αξιοθρήνητο επεισόδιο.

Μετά από μισό αιώνα, ξεσπά η σύγχρονη ρωσική επανάσταση σ' ένα σημείο της ιστορικής εξέλιξης που έχει περάσει ήδη από την άλλη πλευρά του λόφου, που έχει αφήσει πίσω του το απόγειο της καπιταλιστικής κοινωνίας και η αστική επανάσταση δεν μπορεί πια να πνίξει την αντίθεση ανάμεσα στην αστική τάξη και το προλεταριάτο. Αντίθετα εκτείνεται σε μια μακρά περίοδο βίαιων κοινωνικών συγκρούσεων όπου το ξεκαθάρισμα των παλιών λογαριασμών με τον απολυταρχισμό φαίνεται γελοίο μπροστά στους νέους λογαριασμούς που ανοίγει η επανάσταση. Η σημερινή επανάσταση, στην ιδιαίτερη περίπτωση της απολυταρχικής Ρωσίας, πραγματοποιείται ενώ έχουν ήδη φανεί τα αποτελέσματα της διεθνούς καπιταλιστικής ανάπτυξης και εμφανίζεται λιγότερο σαν κληρονόμος των παλιών αστικών επαναστάσεων στη Δύση και περισσότερο σαν πρόδρομος μιας νέας σειράς προλεταριακών επαναστάσεων. Η πιο καθυστερημένη χώρα, ακριβώς γιατί καθυστέρησε ασυγχώρητα την αστική της επανάσταση, δείχνει στο προλεταριάτο της Γερμανίας και των ανεπτυγμένων καπιταλιστικών χωρών τους δρόμους και τις μεθόδους της επερχόμενης ταξικής πάλης.

Ετσι, απ' αυτή την άποψη, θα ήταν απόλυτα λαθεμένο να βλέπουμε από

μακριά τη ρωσική επανάσταση σαν ένα μεγαλειώδες θέαμα, σαν κάτι το ιδιαίτερα ρωσικό και να περιοριζόμαστε να θαυμάζουμε τον ηρωισμό των μαχητών, μ' άλλα λόγια τη λιγότερο ουσιώδη πλευρά της μάχης. Αντίθετα έχει σημασία οι γερμανοί εργάτες να μάθουν να βλέπουν τη ρωσική επανάσταση σαν την δική τους υπόθεση. Δεν αρκεί να νοιώθουν μια διεθνή ταξική αλληλεγγύη απέναντι στο ρωσικό προλεταριάτο, πρέπει να θεωρούν αυτή την επανάσταση σαν ένα κεφάλαιο της δικιάς τους κοινωνικής και πολιτικής ιστορίας. Οι ηγέτες των συνδικάτων και οι κοινοβουλευτικοί που θεωρούν ότι το γερμανικό προλεταριάτο είναι "πολύ αδύνατο" και η κατάσταση στην Γερμανία "όχι αρκετά ώριμη" για μαζικούς επαναστατικούς αγώνες, δεν υποπεύονται ότι εκείνο που αντανakλά το βαθμό ωριμότητας των ταξικών συσχετισμών και της δύναμης του προλεταριάτου στη Γερμανία, δεν είναι ούτε οι στατιστικές των συνδικάτων, ούτε οι εκλογικές στατιστικές, αλλά τα γεγονότα της ρωσικής επανάστασης. Ο βαθμός ωριμότητας των ταξικών ανταγωνισμών στη Γαλλία κάτω από το καθεστώς της μοναρχίας του Ιούλη και οι μάχες του Ιούνη στο Παρίσι είχαν την αντανakλάσή τους στην επανάσταση του Μάρτη του 1848 στη Γερμανία, στην πορεία της και στην αποτυχία της. Και κατά τον ίδιο τρόπο σήμερα η ωριμότητα των ταξικών αντιθέσεων στη Γερμανία αντανakλάται στα γεγονότα και τη δύναμη της ρωσικής επανάστασης. Οι γραφειοκράτες ερευνούν τα συρτάρια των γραφείων τους για να βρουν την απόδειξη της δύναμης και της ωριμότητας του γερμανικού εργατικού κινήματος χωρίς ν' αντιλαμβάνονται ότι αυτό που αναζητούν βρίσκεται μπροστά στα μάτια τους, σε μια μεγάλη ιστορική αποκάλυψη. Γιατί ιστορικά, η ρωσική επανάσταση είναι μια αντανakλαση της δύναμης και της ωριμότητας του διεθνούς εργατικού κινήματος και κατά πρώτο λόγο του κινήματος στη Γερμανία.

Θα περιορίζαμε τη ρωσική επανάσταση σ' ένα πολύ ισχνό, χονδροειδές κι ασήμαντο γεγονός, αν θα εξάγαμε για το γερμανικό προλεταριάτο το απλοϊκό μάθημα που βγάζουν οι σύντροφοι Φρόμε, Ελμ και άλλοι: να δανειστούμε από τη ρωσική επανάσταση την εξωτερική της μορφή πάλης - τη μαζική απεργία - και να τη διαφυλάξουμε στο εφεδρικό οπλοστάσιο για την περίπτωση που θα καταργούσαν το δικαίωμα της καθολικής ψηφοφορίας, μ' άλλα λόγια να την περιορίσουμε στον παθητικό ρόλο ενός αμυντικού όπλου για την υπεράσπιση της κοινοβουλευτικής πάλης. Αν μας αφαιρέσουν το δικαίωμα ψήφου στο Ράιχσταγκ θα αντισταθούμε. Πρόκειται για μια αυταπόδεικτη απόφαση. Για να διατηρήσουμε, όμως, σε ισχύ αυτή την απόφαση, είναι περι-

τό να παίρνουμε την ηρωική στάση ενός Νταντόν, όπως το έκανε ο σύντροφος Ελμ στο συνέδριο της Ιένας. Η υπεράσπιση των περιορισμένων κοινοβουλευτικών δικαιωμάτων που διαθέτουμε ήδη δεν αποτελεί μια αποκάλυψη εξ ουρανού που απαιτεί τις τρομερές εκατόμβες της ρωσικής επανάστασης, είναι έτσι κι αλλιώς στοιχειώδεις καθήκον κάθε κόμματος που αντιπολιτεύεται. Αλλά η πολιτική του προλεταριάτου σε μια επαναστατική περίοδο σε καμία περίπτωση δεν επιτρέπεται να περιορίζεται σε απλή αμυντική στάση. Αν όμως είναι δύσκολο να προβλέψουμε με βεβαιότητα το αν η κατάργηση της καθολικής ψηφοφορίας στη Γερμανία θα προκαλούσε αμέσως μια μαζική απεργία, απ' την άλλη, είναι απόλυτα βέβαιο ότι αν κάποτε η Γερμανία εισέλθει σε μια περίοδο μαζικής απεργίας, θα είναι αδύνατο στη σοσιαλδημοκρατία να στηρίζει την τακτική της σε μια απλή υπεράσπιση των κοινοβουλευτικών δικαιωμάτων.

Είναι έξω από τις δυνατότητες της σοσιαλδημοκρατίας να καθορίσει από τα πριν την κατάσταση και την στιγμή που θα εκραγούν μαζικές απεργίες στη Γερμανία, γιατί είναι έξω από τις δυνατότητές της να δημιουργήσει ιστορικές καταστάσεις με απλές αποφάσεις των συνεδρίων της. Εκείνο όμως που είναι στις δυνατότητές της και που ταυτόχρονα αποτελεί καθήκον της είναι να προσδιορίσει τον πολιτικό προσανατολισμό αυτών των αγώνων όταν εμφανιστούν και να τον συγκεκριμενοποιήσει με μια αποφασιστική και συνεπή τακτική. Δεν κατευθύνουμε τα ιστορικά γεγονότα σύμφωνα με τις επιθυμίες μας με το να τους επιβάλλουμε κανονισμούς, μπορούμε όμως από πριν να υπολογίσουμε τις πιθανές τους συνέπειες και να κανονίσουμε κατά συνέπεια την ίδια μας τη συμπεριφορά.

Ο σημαντικότερος πολιτικός κίνδυνος που απειλεί το γερμανικό εργατικό κίνημα εδώ και χρόνια είναι ο κίνδυνος ενός πραξικοπήματος της αντίδρασης, που θ' απέβλεπε στο να στερήσει τις πιο πλατιές λαϊκές μάζες απ' το σημαντικότερο πολιτικό τους δικαίωμα, δηλαδή το δικαίωμα της καθολικής ψηφοφορίας για τις εκλογές στο Ράιχσταγκ. Παρά την τεράστια σπουδαιότητα που θα είχε ένα τέτοιο συμβάν, επαναλαμβάνουμε ότι είναι αδύνατο να προειπούμε με βεβαιότητα αν θα υπάρξει άμεση λαϊκή απάντηση σ' αυτό το πραξικόπημα, με την μορφή μιας μαζικής απεργίας. Πραγματικά σήμερα αγνοούμε την απεραντοσύνη των περιπτώσεων και συνεπειών που θα καθορίσουν την κατάσταση. Αν ωστόσο δώσουμε σημασία στο πόσο μεγάλη είναι η όξυνση των ταξικών ανταγωνισμών στην Γερμανία και στις πολλαπλές διεθνείς συνέπειες της ρωσικής επανάστασης - σήμερα και στη μελλο-

ντική εξέλιξη της αναγεννημένης Ρωσίας - είναι πιθανό ότι η πολιτική αναστάτωση που θα προκαλούσε στη Γερμανία η κατάργηση της καθολικής ψηφοφορίας δεν θα περιοριζόταν στην υπεράσπιση μονάχα αυτού του δικαιώματος.

Ενα τέτοιο πραξικόπημα αργά ή γρήγορα θα είχε αποτέλεσμα, χωρίς άλλο, μια στοιχειακή έκρηξη αγανάκτησης. Οι λαϊκές μάζες που θα αφυπνίζονταν θα ζητούσαν να ξεκαθαρίσουν όλους τους πολιτικούς τους λογαριασμούς με την αντίδραση, θα ξεσηκώνονταν ενάντια στην τοκογλυφική τιμή του ψωμιού, ενάντια στην κερδοσκοπική ακρίβεια του κρέατος, ενάντια στα βάρη που επιβάλλονται απ' τις απεριόριστες στρατιωτικές και ναυτικές δαπάνες, τη διαφθορά της αποικιακής πολιτικής, την εθνική καταίσχυνη της δίκης της Κένιξμπουργκ*, το σταμάτημα των κοινωνικών μεταρρυθμίσεων, ενάντια στα μέτρα που αποβλέπουν να στερήσουν απ' τα δικαιώματά τους τους σιδηροδρομικούς, τους ταχυδρομικούς υπαλλήλους και τους αγρεργάτες, ενάντια στα καταπιεστικά μέτρα που πάρθηκαν απέναντι στους ανθρακωρύχους, ενάντια στη δικαστική δίωξη του Λέμπτρου κι όλη την ταξική δικαιοσύνη, ενάντια στο βάρβαρο σύστημα του λοκ-άουτ, με δυο λόγια ενάντια σ' όλη την καταπίεση που ασκείται εδώ και είκοσι χρόνια απ' τη συνασπισμένη δύναμη της αριστοκρατίας της ανατολικής Πρωσίας και του μεγάλου κεφαλαίου των καρτέλ.

Όμως, όταν αρχίσει η μυλόπετρα να κυλάει, δεν μπορεί να την σταματήσει, είτε το θέλει είτε όχι η σοσιαλδημοκρατία. Οι αντίπαλοι της μαζικής απεργίας αρνούνται ότι το παράδειγμα και το μάθημα της ρωσικής επανάστασης μπορεί να εφαρμοστεί στη Γερμανία, με το πρόσχημα ότι στη Ρωσία έπρεπε να γίνει πρώτα ένα μεγάλο άλμα από τον ανατολίτικο δεσποτισμό σ' ένα σύγχρονο αστικό καθεστώς. Η τυπική απόσταση ανάμεσα στην παλιά και στην νέα τάξη πραγμάτων υποτίθεται ότι αρκεί για να εξηγήσει τη βιαιότητα της επανάστασης στη Ρωσία. Στη Γερμανία από καιρό διαθέτουμε τις μορφές και τις εγγυήσεις ενός συνταγματικού κράτους και γι' αυτό συμπεραίνουν ότι μια παρόμοια έκρηξη κοινωνικών συγκρούσεων είναι αδύνατη.

Όσοι σκέφτονται μ' αυτό τον τρόπο ξεχνούν ότι στη Γερμανία, όταν κάποτε ξεκινήσουν οι πολιτικοί αγώνες, η ιστορική επιδίωξη θα είναι ολότελα διαφορετική από αυτή της Ρωσίας. Ακριβώς γιατί στη Γερμανία υφίσταται από καιρό το συνταγματικό καθεστώς, ακριβώς γιατί είχε τον χρόνο ν' ανα-

* Το 1904 στη δίκη του Κένιξμπουργκ, εννέα γερμανοί σοσιαλδημοκράτες καταδικάστηκαν σε φυλάκιση το 1904 επειδή προπαγάνδизαν ενάντια στον τσάρο

πτυχθεί και να φτάσει στην παρακμή του, ακριβώς γιατί η αστική δημοκρατία και ο φιλελευθερισμός έφτασαν στο τέρμα τους, ακριβώς γι αυτό δεν μπορεί να μιλάει κανείς για αστική επανάσταση στη Γερμανία. Για τον ίδιο λόγο μια περίοδος ανοιχτών πολιτικών αγώνων θα είχε αναγκαστικά στη Γερμανία σαν μοναδική ιστορική επιδίωξη τη δικτατορία του προλεταριάτου. Η απόσταση όμως που χωρίζει τη σύγχρονη κατάσταση στη Γερμανία απ' αυτό το στόχο είναι ακόμα τεράστια, πιο μεγάλη από εκείνη που χωρίζει το αστικό καθεστώς από το καθεστώς του ανατολικού δεσποτισμού. Για τον ίδιο λόγο η επιδίωξη αυτή δεν μπορεί να επιτευχθεί με μιας. Μπορεί να πραγματοποιηθεί ύστερα από μια μακρόχρονη περίοδο γιγαντιαίων κοινωνικών συγκρούσεων.

Μήπως όμως υπάρχουν προφανείς αντιφάσεις στην εικόνα που εμφανίζουμε; Απ' τη μια μεριά βεβαιώνουμε ότι σε μια ενδεχόμενη μελλοντική περίοδο μαζικών αγώνων εκείνοι που θ' αρχίσουν να καταχτούν το δικαίωμα του συνδικαλισμού θα είναι τα πιο καθυστερημένα κοινωνικά στρώματα του προλεταριάτου -οι αγρεργάτες, οι υπάλληλοι των σιδηροδρόμων και των ταχυδρομείων- κι ότι θα χρειαστεί αρχικά να καταργηθούν οι πιο κραυγαλέες υπερβολές της καπιταλιστικής εκμετάλλευσης. Κι απ' την άλλη, λέμε ότι πολιτική επιδίωξη αυτής της περιόδου θα έπρεπε να είναι η κατάκτηση της πολιτικής εξουσίας απ' το προλεταριάτο. Απ' τη μια, οικονομικές και συνδικαλιστικές διεκδικήσεις για την ικανοποίηση των άμεσων αιτημάτων κι απ' την άλλη η τελική επιδίωξη της σοσιαλδημοκρατίας! Ασφαλώς αυτές οι αντιφάσεις υπάρχουν, αλλά είναι αντιφάσεις που πηγάζουν όχι απ' τη δική μας λογική, αλλά από τον τρόπο της ανάπτυξης του καπιταλισμού. Ο καπιταλισμός δεν αναπτύσσεται ακολουθώντας μια ωραία ίσια γραμμή, αλλά ακολουθεί μια τεθλασμένη διαδρομή γεμάτη απότομα ζικ-ζακ. Με τον ίδιο τρόπο που οι διάφορες καπιταλιστικές χώρες εκφράζουν τα πιο διαφορετικά στάδια της ανάπτυξης, κατά τον ίδιο τρόπο βρίσκουμε στο εσωτερικό κάθε χώρας διαφορετικά στρώματα της ίδιας της εργατικής τάξης. Όμως η ιστορία δεν αναμένει υπομονετικά μέχρι οι πιο καθυστερημένες χώρες και στρώματα να φτάσουν τα πιο προχωρημένα, έτσι που να μπορούν όλοι να κινηθούν μαζί σε συμμετρικούς σχηματισμούς και σφιχτοδεμένες φάλαγγες. Έχουμε εκρήξεις στα σημεία που η κατάσταση έχει ωριμάσει και μέσα στον επαναστατικό στρόβιλο αρκούν μερικές μέρες ή μερικοί μήνες για να καλυφθούν οι καθυστερήσεις, να εξισορροπηθούν οι ανισότητες, για να επιταχυνθεί με μιας ο βηματισμός της κοινωνικής προόδου.

Όπως στη ρωσική επανάσταση, όλοι οι βαθμοί ανάπτυξης και όλα τα συμφέροντα που αντιστοιχούσαν σε διαφορετικές κατηγορίες εργατών βρήκαν την ενιαία έκφρασή τους στο σοσιαλδημοκρατικό πρόγραμμα της επανάστασης και όπως οι αναρίθμητοι οικονομικοί αγώνες ενώθηκαν στα πλαίσια της κοινής δράσης, το ίδιο θα συμβεί και στη Γερμανία όταν θα ωριμάσει η κατάσταση. Και το καθήκον της σοσιαλδημοκρατίας θα είναι τότε να προσαρμόσει την ταχτική της, όχι πάνω στη βάση των πιο καθυστερημένων, αλλά των πιο προχωρημένων σταδίων της εξέλιξης.

Μαζική πανηγυρική συγκέντρωση
των εργατών και των στρατιωτών
της πρώτης βδομάδας της επανάστασης
στη Γερμανία το 1918

Η ανάγκη για ενωμένη δράση ανάμεσα στα συνδικάτα και τη σοσιαλδημοκρατία

Στην περίοδο των μεγάλων αγώνων που αργά ή γρήγορα περιμένουν το γερμανικό προλεταριάτο, εκτός από την αποφασιστική και συνεπή τακτική, η πιο σημαντική προϋπόθεση για την επιτυχία θα είναι η όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματική δράση και επομένως η όσο πιο σφιχτή ενότητα του ηγετικού τμήματος του προλεταριάτου, της σοσιαλδημοκρατίας.

Παρόλα αυτά, από τις πρώτες δειλές απόπειρες για μια πιο ουσιαστική μαζική δράση, είδαμε να εμφανίζεται μια απόκλιση από την ζητούμενη ενότητα: μια διχοτόμηση και μια πλήρης αυτονομία των δυο οργανώσεων του εργατικού κινήματος, του σοσιαλδημοκρατικού κόμματος από τη μία και των συνδικάτων από την άλλη. Κοιτάζοντας προσεκτικά τις μαζικές απεργίες στη Ρωσία και την κατάσταση στη Γερμανία, βλέπουμε ξεκάθαρα ότι κάθε μεγάλης κλίμακας δράση που δεν περιορίζεται σε μια 24ωρη συμβολική εκδήλωση αλλά στοχεύει να γίνει μια πραγματικά μαχητική δράση, δεν θεωρείται ότι είναι πολιτική μαζική απεργία.

Μια τέτοια μαζική δράση θα απαιτούσε τη συμμετοχή τόσο των συνδικάτων όσο και του σοσιαλδημοκρατικού κόμματος. Οχι μόνο επειδή, όπως νομίζουν οι συνδικαλιστές ηγέτες, το κόμμα διαθέτει αριθμητικά μικρότερη οργά-

νωση και θα ήταν υποχρεωμένο να προστρέξει στη συνεργασία των 1.250.000 συνδικαλισμένων εργατών που χωρίς αυτούς δεν μπορούσε να κάνει τίποτα, αλλά για ένα πολύ πιο βαθύ λόγο: γιατί κάθε μαζική δράση και κάθε περίοδος άμεσων ταξικών αγώνων θα είχε διπλό ταξικό χαρακτήρα, πολιτικό και οικονομικό. Αν στη Γερμανία ξεκινήσουν με τη μια ή την άλλη ευκαιρία ή σ' οποιαδήποτε στιγμή, μεγάλοι πολιτικοί αγώνες, μαζικές απεργίες, τότε θα εγκαινιαστεί μια εποχή ισχυρών συνδικαλιστικών αγώνων και τα γεγονότα θα ακολουθήσουν την πορεία τους, χωρίς να νοιάζονται αν οι συνδικαλιστές ηγέτες δώσουν ή όχι την ευλογία τους στο κίνημα.

Εάν οι ηγέτες των συνδικάτων παραμείνουν στο περιθώριο ή προσπαθήσουν να αντιταχθούν στο κίνημα, η μοναδική συνέπεια θα είναι ότι θα μείνουν έξω απ' το κύμα των γεγονότων - όπως θα συνέβαινε και με τους κομματικούς ηγέτες σε μια ανάλογη περίπτωση - και οι οικονομικοί και πολιτικοί αγώνες των μαζών θα εξακολουθήσουν χωρίς αυτούς.

Στην πραγματικότητα, ο διαχωρισμός ανάμεσα σε πολιτικό και οικονομικό αγώνα καθώς και η αυτονομία αυτών των δυο δεν είναι παρά ένα τεχνητό προϊόν της κοινοβουλευτικής περιόδου - έστω και ιστορικά καθορισμένο. Από τη μια μεριά, μέσα στην ήσυχη και "φυσιολογική" πορεία της αστικής κοινωνίας, ο οικονομικός αγώνας είναι διασπασμένος, διασκορπισμένος σε χιλιάδες μεμονωμένους αγώνες σε κάθε επιχείρηση, σε κάθε παραγωγικό κλάδο. Από την άλλη μεριά, ο πολιτικός αγώνας δεν διεξάγεται από τις μάζες με άμεση δράση, αλλά αντιστοιχεί στη μορφή του αστικού κράτους, μέσα από αντιπροσωπευτικούς δρόμους, γίνεται μέσα από την συμμετοχή στο νομοθετικό σώμα.

Μόλις αρχίζει μια περίοδος επαναστατικών αγώνων, μόλις δηλαδή οι μάζες εμφανίζονται στο πεδίο του αγώνα, εξαφανίζονται αμέσως και η διάσπαση του οικονομικού αγώνα και η έμμεση κοινοβουλευτική μορφή του πολιτικού αγώνα. Σε μια επαναστατική μαζική δράση, ο πολιτικός και ο οικονομικός αγώνας γίνονται ένα και ο τεχνητός φραγμός ανάμεσα σε συνδικάτα και σοσιαλδημοκρατία, σαν δυο τελείως αυτόνομες μορφές του εργατικού κινήματος, καταρρέει.

Αλλά όλα αυτά που βρίσκουν έκφραση στα επαναστατικά μαζικά κινήματα, επαληθεύονται σαν πραγματικότητα ακόμα και στην κοινοβουλευτική περίοδο. Δεν υπάρχουν δυο διαφορετικοί ταξικοί αγώνες της εργατικής τάξης, ένας οικονομικός και ένας πολιτικός, αλλά μόνο ένας ταξικός αγώνας που 'χει σαν στόχο και τον περιορισμό της καπιταλιστικής εκμετάλλευσης μέσα

στην αστική κοινωνία και την κατάργηση της εκμετάλλευσης μαζί με την αστική κοινωνία.

Εάν οι δυο αυτές πλευρές της ταξικής πάλης είναι ξεχωριστές για τεχνικούς λόγους κατά την κοινοβουλευτική περίοδο, δεν αντιπροσωπεύουν δυο παράλληλες δράσεις, αλλά απλώς δυο στάδια του αγώνα για τη χειραφέτηση της εργατικής τάξης. Ο συνδικαλιστικός αγώνας περιλαμβάνει τα τωρινά συμφέροντα, ο σοσιαλδημοκρατικός αγώνας τα μελλοντικά συμφέροντα του εργατικού κινήματος. Οι κομμουνιστές, λέει το "Κομμουνιστικό Μανιφέστο" εκπροσωπούν απέναντι απέναντι στα διάφορα μερικά συμφέροντα (εθνικά, τοπικά) του προλεταριάτου, τα κοινά συμφέροντα ολόκληρου του προλεταριάτου και στα διάφορα στάδια ανάπτυξης της ταξικής πάλης αντιπροσωπεύουν, το συμφέρον ολόκληρου του κινήματος, δηλαδή τον τελικό στόχο: την απελευθέρωση του προλεταριάτου. Τα συνδικάτα εκπροσωπούν μόνο τα συμφέροντα ομάδων και μόνο ένα στάδιο ανάπτυξης του εργατικού κινήματος. Η σοσιαλδημοκρατία εκπροσωπεί την εργατική τάξη και τα συμφέροντά της για απελευθέρωση σαν σύνολο. Η σχέση των συνδικάτων με τη σοσιαλδημοκρατία είναι η ίδια με τη σχέση του μέρους προς το σύνολο. Αν η θεωρία των "ίσων αρμοδιοτήτων" ανάμεσα στα συνδικάτα και τη σοσιαλδημοκρατία, βρίσκει τόσο πολλή απήχηση στους ηγέτες των συνδικάτων, αυτό στηρίζεται σε μια βαθειά παραγνώριση της ίδιας της ουσίας των συνδικάτων και του ρόλου τους στο γενικό αγώνα για την απελευθέρωση της εργατικής τάξης.

Η θεωρία αυτή για την παράλληλη δράση της σοσιαλδημοκρατίας και των συνδικάτων και για την "ισότητα των αρμοδιοτήτων" τους, δεν έπεσε βέβαια από τα σύννεφα, αλλά έχει τις ιστορικές της ρίζες. Στηρίζεται δηλαδή στην αυταπάτη της ήσυχης "κανονικής" περιόδου της αστικής κοινωνίας, όπου ο πολιτικός αγώνας της σοσιαλδημοκρατίας φαίνεται να συνοψίζεται στον κοινοβουλευτικό αγώνα. Ο κοινοβουλευτικός όμως αγώνας, είναι συμπλήρωμα του συνδικαλιστικού αγώνα, αποτελεί ακριβώς όπως και αυτός έναν αγώνα αποκλειστικά μέσα στα πλαίσια της αστικής κοινωνικής τάξης πραγμάτων. Από τη φύση του είναι μια παρέμβαση πολιτικής μεταρρύθμισης, όπως ο συνδικαλιστικός αγώνας είναι μια παρέμβαση οικονομικής μεταρρύθμισης. Εκφράζει την πολιτική παρέμβαση για τις σημερινές ανάγκες, όπως τα συνδικάτα παρέχουν την οικονομική παρέμβαση για τις ίδιες ανάγκες. Είναι όπως και αυτά, απλά μια φάση, ένα στάδιο ανάπτυξης στο σύνολο του προλεταριακού ταξικού αγώνα που ο τελικός στόχος του ξεπερνά στο ίδιο μέτρο,

τόσο τον κοινοβουλευτικό αγώνα, όσο και τον συνδικαλιστικό. Η σχέση του κοινοβουλευτικού αγώνα με τη σοσιαλδημοκρατική πάλη είναι σαν τη σχέση του μέρους προς το σύνολο, όπως ακριβώς και η συνδικαλιστική παρέμβαση. Η σοσιαλδημοκρατία συνδυάζει σήμερα την κοινοβουλευτική και την συνδικαλιστική πάλη σ' ένα ταξικό αγώνα με στόχο την κατάργηση της αστικής κοινωνικής τάξης πραγμάτων.

Η θεωρία για την "εξίσωση των αρμοδιοτήτων" των συνδικάτων με τη σοσιαλδημοκρατία δεν είναι μια απλή θεωρητική παρανόηση ή απλή σύγχυση, αλλά είναι μια έκφραση της γνωστής τάσης κάθε οπορτουνιστικής πτέρυγας της σοσιαλδημοκρατίας που επιδιώκει να ανάγει τον πολιτικό αγώνα της εργατικής τάξης σε κοινοβουλευτικό αγώνα και να μετατρέψει τη σοσιαλδημοκρατία από ένα επαναστατικό προλεταριακό κόμμα σ' ένα μικροαστικό ρεφορμιστικό κόμμα.

Αν δεχόταν η σοσιαλδημοκρατία τη θεωρία για την "εξίσωση των αρμοδιοτήτων" των συνδικάτων, τότε μαζί μ' αυτή θα δεχόταν έμμεσα και σιωπηρά αυτή τη μετατροπή την οποία επιδιώκουν από καιρό οι αντιπρόσωποι της οπορτουνιστικής γραμμής. Στη Γερμανία, η σύνδεση ανάμεσα στα συνδικάτα και τη σοσιαλδημοκρατία υπάρχει μέσα στο εργατικό κίνημα, όσο σε καμιά άλλη χώρα στον κόσμο. Η θεωρητική αντίληψη σύμφωνα με την οποία τα συνδικάτα είναι απλά ένα κομμάτι της σοσιαλδημοκρατίας, βρίσκει στη Γερμανία την κλασσική της απεικόνιση και μάλιστα στην πράξη εκφράζεται με τρεις κατευθύνσεις:

Πρώτον, τα γερμανικά συνδικάτα είναι άμεσο προϊόν της σοσιαλδημοκρατίας, είναι αυτή που δημιούργησε το σημερινό συνδικαλιστικό κίνημα στη Γερμανία, είναι αυτή που το βοήθησε να συνταχθεί και να αποκτήσει αυτές τις διαστάσεις, είναι αυτή που του παρέχει μέχρι σήμερα τους ηγέτες του και τα πιο δραστήρια μέλη του.

Δεύτερον τα γερμανικά συνδικάτα είναι προϊόν της σοσιαλδημοκρατίας με την έννοια, ότι η σοσιαλδημοκρατική θεωρία αποτελεί την καρδιά της συνδικαλιστικής πρακτικής. Τα συνδικάτα χρωστάνε την ανωτερότητά τους σε σχέση με όλα τα αστικά και κατ' όνομα συνδικάτα, στην ιδέα της πάλης των τάξεων: οι πρακτικές τους επιτυχίες, η δύναμή τους, είναι αποτέλεσμα του γεγονότος ότι η πρακτική τους φωτίστηκε από τη θεωρία του επιστημονικού σοσιαλισμού και ανυψώθηκε πάνω από το επίπεδο ενός κοντόθωρου παρακμασμένου εμπειρισμού. Η δύναμη της "πρακτικής πολιτικής" των γερμανικών συνδικάτων βρίσκεται στην κατανόησή τους για τις βαθιές κοινωνι-

κές και οικονομικές σχέσεις που κυριαρχούν στον καπιταλιστικό σύστημα. Την κατανόηση βέβαια αυτή δεν τη χρωστάνε σε κανένα κανένα άλλο παρά στη θεωρία του επιστημονικού σοσιαλισμού, στην οποία στηρίζονται για την πρακτική τους δουλειά. Μ' αυτήν την έννοια κάθε προσπάθεια για τη χειραφέτηση των συνδικάτων από τη σοσιαλδημοκρατική θεωρία, για μια άλλη "συνδικαλιστική θεωρία" σ' αντίθεση με τη σοσιαλδημοκρατία, από τη σκοπιά των ιδιών των συνδικάτων και του μέλλοντός τους δεν είναι τίποτε άλλο από αυτοκτονία. Ο διαχωρισμός της συνδικαλιστικής πρακτικής απ' τη θεωρία του επιστημονικού σοσιαλισμού θα ισοδυναμούσε για τα γερμανικά συνδικάτα με το να χάσουν αμέσως όλη τους την υπεροχή απέναντι σ' όλα τ' αστικά συνδικάτα και να υποβιβαστούν στο επίπεδο ενός πλαδαρού εμπειρισμού και που προχωρά ψηλαφώντας.

Τρίτο και τελευταίο. Αν και οι ηγέτες των συνδικάτων έχουν σιγά-σιγά χάσει τη συνείδηση αυτού του πράγματος ακόμα και σε ότι αφορά την αριθμητική τους δύναμη, αποτελούν ένα άμεσο προϊόν του κινήματος και της σοσιαλδημοκρατικής προπαγάνδας. Χωρίς άλλο η συνδικαλιστική προπαγάνδα προηγείται σε πολλές περιπτώσεις της προπαγάνδας του κόμματος και παντού η συνδικαλιστική δουλειά προετοιμάζει το δρόμο για την κομματική δουλειά. Απ' την πλευρά της δράσης μέσα στις μάζες, το κόμμα και τα συνδικάτα εργάζονται συνδιασμένα. Αν όμως θεωρήσουμε την πάλη των τάξεων στο σύνολό της στη Γερμανία και στις βαθύτερες διασυνδέσεις της, τότε τα πράγματα αλλάζουν. Αρκετοί από τους συνδικαλιστές ηγέτες, απ' το ύψος του ενός εκατομμυρίου μελών τους, θεωρούν από θέση υπεροχής τα περίπου πεντακόσιες μονάχα χιλιάδες μέλη του κόμματος και αρέσκονται να θυμίζουν την εποχή - εδώ και δέκα ή δώδεκα χρόνια - όταν στις γραμμές του κόμματος υπήρχε απαισιοδοξία για το μέλλον των συνδικάτων.

Όμως δε βλέπουν ότι ανάμεσα σ' αυτά τα δυο γεγονότα, τον υψηλό αριθμό των συνδικαλισμένων και τον μικρότερο αριθμό των εργατών που γράφονται στο σοσιαλδημοκρατικό κόμμα υπάρχει μια άμεση σχέση αιτίας και αποτελέσματος. Ο λόγος που χιλιάδες και χιλιάδες εργάτες δεν προσχωρούν στις οργανώσεις του κόμματος είναι ακριβώς γιατί εγγράφονται στα συνδικάτα. Στη θεωρία όλοι οι εργάτες θα πρεπε να' ναι διπλά οργανωμένοι: να συμμετέχουν στις συνεδριάσεις των δυο οργανώσεων, να πληρώνουν διπλές συνδρομές, να διαβάζουν δυο εργατικές εφημερίδες κλπ. Μια τέτοια όμως δραστηριότητα επιβάλλει ένα τόσο ψηλό βαθμό αντίληψης και μια συνείδηση των καθηκόντων τους απέναντι στο εργατικό κίνημα, που δεν θα δίσταζαν να

κάνουν οποιαδήποτε καθημερινή θυσία σε χρόνο ή χρήμα. Απαιτεί ακόμα ένα παθιασμένο ενδιαφέρον γι' αυτή καθαυτή τη ζωή του κόμματος που ωστόσο δεν μπορεί να ικανοποιηθεί παρά μονάχα με την προσχώρηση στην οργάνωσή του. Όλα αυτά τα συναντάμε στην πιο φωτισμένη και οξυδερκή μειοψηφία των σοσιαλδημοκρατών εργατών στις μεγάλες πόλεις όπου η κομματική ζωή είναι πλούσια σε ενδιαφέροντα και ελκυστική και το επίπεδο ζωής των εργατών αρκετά ψηλό. Όμως στα πιο πλατιά στρώματα του εργατικού πληθυσμού των μεγάλων πόλεων, όπως και στην επαρχία, όπου η τοπική πολιτική αντανακλά μονάχα τα γεγονότα της πρωτεύουσας, όπου η κομματική ζωή είναι μονότονη και φτωχή, όπου το επίπεδο ζωής των εργατών είναι γενικά άθλιο, πολύ δύσκολα συναντάμε αυτή τη διπλή σύνδεση με τη συνδικαλιστική οργάνωση και την οργάνωση του κόμματος.

Για τη μάζα των εργατών που έχουν σοσιαλδημοκρατικές πεποιθήσεις το πρόβλημα λύνεται με το να προσχωρούν στο συνδικάτο τους. Για να ικανοποιηθούν τα άμεσα αιτήματα της διεκδικητικής πάλης - που εξαρτάται από την ίδια τη φύση των αγώνων - δεν υπάρχει πραγματικά άλλη λύση από την προσχώρηση σε μια συνδικαλιστική οργάνωση. Η συνδρομή που πληρώνει ο εργάτης, συχνά με βαριές θυσίες, έχει άμεσα ορατά αποτελέσματα. Για ό,τι πάλι αφορά τις σοσιαλδημοκρατικές του πεποιθήσεις μπορεί να τις εκφράζει κι όταν ακόμα δεν ανήκει ειδικά σε μια οργάνωση του κόμματος: τις εκφράζει με το εκλογικό του ψηφοδέλτιο, συμμετέχοντας στις δημόσιες συγκεντρώσεις της σοσιαλδημοκρατίας, παρακολουθώντας τα ρεπορτάζ από τις σοσιαλδημοκρατικές ομιλίες στο κοινοβούλιο, διαβάζοντας τον τύπο του κόμματος. Αρκεί να συγκρίνουμε τον αριθμό των ψηφοφόρων της σοσιαλδημοκρατίας ή των συνδρομητών του "Φόρμπερτς"* με των αριθμό των μελών που είναι γραμμένα στο κόμμα στο Βερολίνο.

Και κάτι άλλο σημαντικό: ο μέσος εργάτης που συμπαθεί την σοσιαλδημοκρατία αλλά που σαν απλός άνθρωπος δεν καταλαβαίνει το παραμικρό από τις περιπεπλεγμένες και λεπτοφυείς θεωρίες των "δύο ψυχών"** έχει την αίσθηση ότι με το να είναι γραμμένος στο συνδικάτο ανήκει ταυτόχρονα σε μια σοσιαλδημοκρατική οργάνωση. Ακόμα κι όταν οι ηγεσίες των Ομοσπονδιών δεν κρεμούν στα γραφεία τους το επίσημο έμβλημα του κόμματος, ο μέσος εργάτης κάθε πόλης, μεγάλης ή μικρής, βλέπει επικεφαλής του συνδι-

* Το "Φόρμπερτς" ήταν η καθημερινή εφημερίδα του σοσιαλδημοκρατικού κόμματος και της τοπικής του οργάνωσης στο Βερολίνο.

** Από ένα διάσημο στίχο του "Φάουστ": "Αλοίμονο, δυο ψυχές κατοικούν στο στήθος μου"

κάτου σαν δραστήριους ηγέτες ακριβώς τους ίδιους συναδέλφους που ξέρει απ' τη δημόσια ζωή τους ότι είναι μέλη του σοσιαλδημοκρατικού κόμματος: είτε είναι βουλευτές στο κοινοβούλιο ή μέλη δημοτικών συμβουλίων ή ακόμα ότι είναι άνθρωποι της εμπιστοσύνης του κόμματος, πρόεδροι εκλογικών επιτροπών, συντάκτες εφημερίδων, γραμματείς οργανώσεων του κόμματος ή απλά ομιλητές και προπαγανδιστές. Στη συζήτηση και στην ζύμωση στο συνδικάτο, ξαναβρίσκει τις ίδιες οικείες ιδέες που του είναι αγαπητές σχετικά με την καπιταλιστική εκμετάλλευση και τις ταξικές σχέσεις. Και κάτι ακόμα: η πλειοψηφία των ομιλητών, κι απ' τους πιο δημοφιλείς στις συνδικαλιστικές συγκεντρώσεις είναι οι γνωστοί σοσιαλδημοκράτες.

Ετσι όλα συντρέχουν για να καλλιεργηθεί στον μέσο ταξικά συνειδητό εργάτη το συναίσθημα ότι προσχωρεί επίσης στο εργατικό του κόμμα, στη σοσιαλδημοκρατική οργάνωση. Κι ακριβώς αυτό το γεγονός συνιστά την ελκτική δύναμη που φέρνει στρατολογίες στα γερμανικά συνδικάτα. Δεν είναι το πρόσωπο της "ουδετερότητας", αλλά απεναντίας ο αληθινά σοσιαλδημοκρατικός τους χαρακτήρας που επέτρεψε στις συνδικαλιστικές ομοσπονδίες να φτάσουν τη σημερινή τους δύναμη. Κι αυτό το γεγονός επιβεβαιώνεται απλώς κι απ' ίδια την ύπαρξη των διαφόρων αστικών συνδικάτων: καθολικά συνδικάτα, φιλελεύθερα συνδικάτα του Χίρς-Ντούνκερ* κλπ με τα οποία οι συνδικαλιστές μας θέλουν να αποδείξουν την αναγκαιότητα αυτής της δήθεν πολιτικής "ουδετερότητας". Όταν ο γερμανός εργάτης που είναι ελεύθερος να προσχωρήσει σ' ένα χριστιανικό, καθολικό ή ευαγγελικό συνδικάτο ή ακόμα σ' ένα φιλελεύθερο, δεν επιλέγει καμιά απ' αυτές τις οργανώσεις, αλλά κηρύσσεται υπέρ του "ελεύθερου συνδικάτου" ή εγκαταλείπει μια απ' τις πρώτες οργανώσεις για να προσχωρήσει σ' αυτό το τελευταίο, είναι γιατί βλέπει στις συνδικαλιστικές ομοσπονδίες τις οργανώσεις της σύγχρονης ταξικής πάλης ή - πράγμα που είναι το ίδιο - τα σοσιαλδημοκρατικά συνδικάτα.

Η φαινομενική "ουδετερότητα", που τη χρησιμοποιούν πολλοί συνδικαλιστικοί ηγέτες δεν υφίσταται για τη μάζα των οπαδών του συνδικάτου. Εδώ βρίσκεται η μεγάλη τύχη του συνδικαλιστικού κινήματος. Αν αυτή η φαινομενική "ουδετερότητα", αν αυτή η απόσταση που θέλουν να κρατήσουν από τη σοσιαλδημοκρατία αποκτούσε πραγματικές διαστάσεις στα μάτια της μάζας των προλετάρων, τα συνδικάτα θα έχαναν αμέσως όλο τους το πλεονέκτημα σε σχέση με τις ανταγωνιστικές οργανώσεις της αστικής τάξης και εξαι-

* Συνδικάτα που οργανώθηκαν από τον Μαξ Χίρς και τον Φραντς Ντούνκερ σε αντιπαλότητα με τα σοσιαλδημοκρατικά συνδικάτα

τίας αυτού του γεγονότος θα έχαναν επίσης κάθε ελκτική τους δύναμη, τη φλόγα που τα εμπνέει. Αυτό που υποστηρίζουμε αποδειχνεται από γεγονότα που είναι γενικά γνωστά. Η φαινομενική πολιτική "ουδετερότητα" των συνδικάτων θα μπορούσε ν' ασκήσει πραγματικά κάποια ελκτική δύναμη σε μια χώρα όπου η σοσιαλδημοκρατία δε θ' ασκούσε την παραμικρή επιρροή στις μάζες, όπου η σύνδεση με τη σοσιαλδημοκρατία περισσότερο θα ζημίωνε παρά θα υπηρετούσε μια εργατική οργάνωση ν' αποκτήσει κύρος στα μάτια της μάζας, όπου με μια λέξη τα συνδικάτα θα στρατολογούσαν το στρατό τους από μια μάζα εντελώς ανεκπαίδευτη και που οι συμπάθειές της θα έτειναν προς την κατεύθυνση της αστικής τάξης.

Τον περασμένο αιώνα και σε κάποιο μέτρο και σήμερα ακόμα, το υπόδειγμα μιας τέτοιας χώρας είναι η Βρετανία. Στη Γερμανία όμως, είναι εντελώς διαφορετική η κατάσταση του κόμματος. Σε μια χώρα όπου το σοσιαλδημοκρατικό κόμμα είναι το ισχυρότερο και η ελκτική του δύναμη πιστοποιείται από μια στρατιά τριών εκατομμυρίων προλετάρων, είναι γελοίο να μιλάμε για τις αρνητικές συνέπειες που θ' απομάκρυναν τις μάζες από τα συνδικάτα και για την ανάγκη να διατηρεί ένα χαρακτήρα "ουδετερότητας" μια μαχητική οργάνωση της εργατικής τάξης. Αρκεί να συγκρίνουμε τον αριθμό των σοσιαλδημοκρατών ψηφοφόρων με τον αριθμό των μελών των συνδικαλιστικών οργανώσεων στη Γερμανία για να πείσουμε ακόμα κι ένα παιδί ότι τα γερμανικά συνδικάτα δε στρατολογούν το στράτευμά τους, όπως στην Αγγλία, από τις ανεκπαίδευτες κι επηρεασμένες από την αστική ιδεολογία μάζες, αλλά ανάμεσα σ' ένα προλεταριάτο που έχει ήδη φωτιστεί από τη σοσιαλδημοκρατία και που έχει κατακτηθεί απ' την ιδέα της πάλης των τάξεων. Πολλοί συνδικαλιστές ηγέτες αποκρούουν με αγανάκτηση - που πηγάζει από τη θεωρία της "ουδετερότητας" - την ιδέα των συνδικάτων που θα ήταν σχολεία στρατολογίων για το σοσιαλισμό. Στην πραγματικότητα αυτή η υπόθεση που τους φαίνεται τόσο υβριστική - και που στην πραγματικότητα θα έπρεπε ήταν ξεχωριστά κολακευτική - ανήκει στο χώρο της φαντασίας γιατί η κατάσταση είναι γενικά αντίστροφη: στη Γερμανία, η σοσιαλδημοκρατία είναι εκείνη που αποτελεί ένα σχολείο στρατολογίας για τα συνδικάτα. Ασφαλώς η συνδικαλιστική οργανωτική δουλειά είναι δύσκολη και κοπιαστική. Όμως, για να είναι άφθονη η συγκομιδή χρειάζεται, μ' εξαίρεση ορισμένες περιπτώσεις κι ορισμένες περιοχές, όχι μονάχα να έχει οργωθεί το έδαφος προκαταβολικά απ' τη σοσιαλδημοκρατία, αλλά ακόμα χρειάζεται κι ο σπόρος του συνδικαλισμού όπως και οι ίδιοι οι σπορείς να είναι σοσιαλδημοκράτες, να είναι

"κόκκινοι". Αν λοιπόν συγκρίνουμε τον αριθμό των συνδικαλισμένων εργατών, όχι με τον αριθμό των μελών του κόμματος, αλλά μ' εκείνο των σοσιαλδημοκρατών ψηφοφόρων - που ναι η μοναδική σωστή σύγκριση - φτάνουμε σε ένα συμπέρασμα που απέχει πολύ απ' τη γενικά διαδεδομένη ιδέα πάνω στο θέμα. Εμφανίζεται μια κατάσταση όπου τα "ελεύθερα συνδικάτα" αντιπροσωπεύουν σήμερα στη Γερμανία μονάχα μια μειοψηφία της συνειδητής εργατικής τάξης, αφού με τα 1.250.000 μέλη τους δε φτάνουν ούτε το μισό της μάζας που επηρεάζεται από τη σοσιαλδημοκρατία.

Το σημαντικότερο λοιπόν συμπέρασμα που μπορούμε να συνάγουμε από το γεγονός που εκθέσαμε εδώ είναι το ακόλουθο: η πλήρης ενότητα του εργατικού κινήματος, συνδικαλιστική και πολιτική, που είναι απαραίτητη για τους μελλοντικούς μαζικούς αγώνες στη Γερμανία, υφίσταται ήδη. Ενσάρκωνεται απ' την τεράστια μάζα που αποτελεί ταυτόχρονα τη βάση του σοσιαλδημοκρατικού κόμματος και εκείνη των συνδικάτων. Οι δυο όψεις του εργατικού κινήματος συγχωνεύονται στην διανοητική ενότητα που συνιστά τη συνειδηση αυτής της πλατιάς μάζας. Η δήθεν αντιπαράθεση ανάμεσα στα συνδικάτα και στο κόμμα περιορίζεται σε μιαν αντιπαράθεση ανάμεσα στο κόμμα και μιαν ορισμένη ομάδα συνδικαλιστών ηγετών. Αυτή όμως η ίδια αντιπαράθεση υπάρχει στο εσωτερικό των συνδικάτων, ανάμεσα στην ομάδα των ηγετικών στελεχών και τη μάζα των συνδικαλισμένων εργατών.

Η τεράστια ανάπτυξη του συνδικαλιστικού κινήματος στη Γερμανία κατά το διάστημα των τελευταίων δεκαπέντε ετών και ιδιαίτερα κατά την περίοδο της οικονομικής άνθησης που κράτησε από το 1895 ως το 1900, είχε σα συνέπεια εντελώς φυσική μια εξειδίκευση των μεθόδων πάλης και διεύθυνσης δημιουργώντας έτσι ένα στρώμα μόνιμων επαγγελματιών συνδικαλιστών. Όλα αυτά τα φαινόμενα είναι απολύτως κατανοητά και αποτελούν ιστορικά προϊόντα της ανάπτυξης των συνδικάτων τα τελευταία δέκα πέντε χρόνια, της οικονομικής ευμάρειας και της πολιτικής νηνεμίας στη Γερμανία. Αν και έχουν συνδυαστεί με συγκεκριμένες οπισθοχωρήσεις, αποτελούν αναμφίβολα ένα ιστορικά αναγκαίο κακό. Ωστόσο η διαλεκτική της ανάπτυξης οδηγεί αυτά τα καταρχήν αναγκαία όπλα για το δυνάμωμα του εργατικού κινήματος, στο να μετατραπούν όταν η ιστορική κατάσταση φτάσει σ' ένα ορισμένο βαθμό ωριμότητας, σε εμπόδια για αυτή την ίδια την ανάπτυξη.

Η εξειδίκευση των συνδικαλιστών ηγετών στην επαγγελματική δράση σαν συνδικαλιστές, καθώς και ο φυσιολογικά περιορισμένος ορίζοντάς τους, που πηγάζει από τους αποσπασματικούς οικονομικούς αγώνες σε περιόδους

ηρεμίας, οδηγεί πολύ εύκολα στη γραφειοκρατικοποίηση και στην κοντόθωρη αντιμετώπιση των επαγγελματιών συνδικαλιστών. Αυτά τα χαρακτηριστικά εκδηλώνονται με διαφορετικούς τρόπους που μπορούν να καταστούν ολοκληρωτικά μοιραίοι για το μέλλον του συνδικαλιστικού κινήματος. Καταρχήν, μπορούν να οδηγήσουν στην υπερεκτίμηση της σημασίας της οργάνωσης, που από ένα μέσο σιγά σιγά μετατρέπεται σε αυτοσκοπό και σε υπέρτατο αγαθό στο οποίο θα πρέπει να υποτάσσονται τα συμφέροντα της πάλης. Από εδώ προέρχεται αυτή η συνεχής επίκληση των ηγετών για ηρεμία, αυτός ο φόβος όταν πρόκειται να πάρουν κάποια απόφαση που έχει ρίσκο και μπροστά σε δήθεν κινδύνους που μονίμως εμφανίζονται ότι απειλούν την ύπαρξη των συνδικάτων, αυτός ο δισταγμός μπροστά στην αβέβαιη κατάληξη των μαζικών αγώνων. Από την άλλη, οδηγούν στην υπερεκτίμηση της ίδιας της συνδικαλιστικής πάλης, των προοπτικών της και των επιτυχιών της. Οι συνδικαλιστές ηγέτες, που συνεχώς είναι απορροφημένοι απ' την καθημερινή οικονομική πάλη και που μονίμως αναλαμβάνουν το καθήκον να εξηγούν στις μάζες την ανεκτίμητη αξία και της ελάχιστης αύξησης του μεροκάματου ή της ελάχιστης μείωσης του εργάσιμου χρόνου, καταλήγουν σιγά-σιγά να χάνουν την έννοια των μεγάλων συνολικών συσχετισμών και της γενικής κατάστασης. Ετσι εξηγείται λόγου χάρη ότι πολλοί συνδικαλιστές ηγέτες υπογραμμίζουν με τόση αυταρέσκεια τις επιτυχίες τους στα τελευταία δεκαπέντε χρόνια, αντί αντίθετα να δίνουν έμφαση στην άλλη όψη του νομίσματος: την ταυτόχρονη και τεράστια πτώση του επιπέδου ζωής των εργατών που οφείλεται στην αύξηση της τιμής του ψωμιού, σ' όλη την φορολογική και δασμολογική πολιτική, στην κερδοσκοπία στη γη που προκαλεί την υπέρμετρη αύξηση των ενοικίων, μ' ένα λόγο σ' όλες τις αντικειμενικές τάσεις της αστικής πολιτικής που εν μέρει εξουδετέρωσαν τις κατακτήσεις δεκαπέντε χρόνων συνδικαλιστικών αγώνων. Αντί να μείνουν σταθεροί στην καθολική σοσιαλδημοκρατική αλήθεια που, αν και υπογραμμίζει το ρόλο και την απόλυτη ανάγκη της καθημερινής συνδικαλιστικής δουλειάς τονίζει κυρίως τα όριά της, υπερασπίζονται μόνο τη μισή αλήθεια με το να προβάλλουν μονάχα τη θετική όψη της καθημερινής πάλης. Και, στο τέλος, η συνήθεια να σωπαίνουν σχετικά με τ' αντικειμενικά όρια που χαράζονται απ' το αστικό κοινωνικό καθεστώς στη συνδικαλιστική πάλη, μετατρέπεται σε μια ανοιχτή εχθρότητα ενάντια σε κάθε θεωρητική κριτική που θα υπογράμμιζε αυτά τα όρια και θα υπενθύμιζε τον τελικό στόχο του εργατικού κινήματος. Θεωρούν καθήκον κάθε "φίλου του συνδικαλιστικού κινήματος" να τους αφιερώνει διθύ-

ραμβους και να επιδείχνει έναν απεριόριστο ενθουσιασμό απέναντί τους. Καθώς όμως η σοσιαλδημοκρατική άποψη συνίσταται ακριβώς στην καταπολέμηση αυτής της απεριόριστης συνδικαλιστικής αισιοδοξίας, όπως πολεμά και την απεριόριστη κοινοβουλευτική αισιοδοξία, οι συνδικαλιστές ηγέτες καταλήγουν να επιτίθενται τελικά στην ίδια τη σοσιαλδημοκρατική θεωρία, αναζητούν ψηλαφιστά μια νέα θεωρία που σ' αντίθεση με τη σοσιαλδημοκρατική θ' άνοιγε στους συνδικαλιστικούς αγώνες απεριόριστες προοπτικές οικονομικής προόδου μέσα στα πλαίσια του ίδιου του καπιταλιστικού συστήματος.

Για να πούμε την αλήθεια μια παρόμοια θεωρία υπάρχει εδώ και πολύ καιρό. Είναι η θεωρία του καθηγητή Σόμπαρτ.* Εφευρέθηκε με τον αποκλειστικό στόχο να σπείρει τη διχόνοια ανάμεσα στα συνδικάτα και το γερμανικό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα και να προσελκύσει τα συνδικάτα στο στρατόπεδο του αστικού καθεστώτος.

Οι θεωρητικές αυτές τάσεις συνοδεύονται με μια αλλαγή στις σχέσεις ανάμεσα στους ηγέτες και τη βάση. Στη θέση την συλλογικής ηγεσίας των τοπικών επιτροπών - που ασφαλώς παρουσιάζουν αδιαμφισβήτητες ανεπάρκειες - τοποθετείται μια επαγγελματική ηγεσία που την αποτελούν συνδικαλιστές γραφειοκράτες. Οι πρωτοβουλίες και οι αποφάσεις γίνονται εξειδικευμένες τεχνικές αρμοδιότητες των συνδικαλιστών ηγετών, ενώ η βάση δεν έχει πια άλλο καθήκον παρά ν' ασκεί την παθητική πειθαρχία της υπακοής. Κι αυτά τα ατοπήματα της γραφειοκρατίας επεχτείνονται ακόμα και στο κόμμα. Ετσι, η τελευταία αυτή καινοτομία, να τοποθετούνται τοπικοί γραμματείς του κόμματος μπορεί να έχει επικίνδυνες συνέπειες, αν η βάση της σοσιαλδημοκρατίας δεν προσέξει ώστε αυτοί οι γραμματείς να παραμείνουν εκτελεστικοί φορείς των αποφάσεων που αντανakλούν την πρωτοβουλία και τις εμπειρίες της τοπικής ζωής του κόμματος. Ομως, στη σοσιαλδημοκρατία, απ' την ίδια τη φύση των πραγμάτων κι απ' τον ίδιο τον χαρακτήρα της πολιτικής πάλης, ο γραφειοκρατισμός αναγκαστικά περιορίζεται σε στενότερα όρια απ' ό,τι στη συνδικαλιστική ζωή. Σ' αυτή την τελευταία, η τεχνική εξειδίκευση των μισθολογικών διεκδικήσεων, όπως η επεξεργασία πολύπλοκων συμφωνιών σχετικά με τις συμβάσεις, έχει σα συνέπεια οι ηγέτες ν' αρνούνται στη βάση των συνδικαλισμένων εργατών τη δυνατότητα να έχουν μια "συνολική όψη της συνδικαλιστικής ζωής" και μετά στηρίζονται πάνω σε αυτό για να διαπιστώνουν την ανικανότητα αυτής της βάσης να κρίνει την κατάσταση - έτσι

* Βέρνερ Σόμπαρτ, οικονομολόγος και κοινωνιολόγος επηρεασμένος αρχικά από το Μαρξισμό, μετατράπηκε αργότερα σε λυσσώδη αντίπαλό του

θεσμοθετούν την απομάκρυνση της βάσης από τα κέντρα των αποφάσεων. Η λογική αυτής της αντίληψης καταλήγει στο να θεωρεί καταδικαστέα κάθε θεωρητική κριτική σχετική με τις προοπτικές και τις δυνατότητες της συνδικαλιστικής πρακτικής γιατί θα συνιστούσε κίνδυνο υπονόμησης της τυφλής αφοσίωσης των μαζών στα συνδικάτα. Θεμελιώνεται έτσι πάνω σ' αυτό το επιχείρημα που το χαρακτηρίζει μια τυφλή και παιδαριώδης πίστη στο συνδικαλιστικό αγώνα, μια άποψη που λέει ότι αυτός είναι το μοναδικό μέσο σωτηρίας που μπορεί να κερδίσει και να διατηρήσει στην οργάνωση τις εργατικές μάζες. Αυτό, αποτελεί μια πλήρη αντιστροφή της σοσιαλδημοκρατικής αντίληψης, που θεμελιώνει την επιρροή της στην-ενότητα και την κριτική σκέψη των μαζών (όπως αυτές διαμορφώνονται μέσα στις αντιθέσεις του κοινωνικού συστήματος που υπάρχει) και στην πολυσύνθετη φύση της ανάπτυξης τους και απ' τις οποίες απαιτεί μια κριτική στάση σ' όλες τις στιγμές και σ' όλα τα στάδια της ταξικής τους πάλης. Αντίθετα, σύμφωνα με την ψευδή συνδικαλιστική θεωρία τα συνδικάτα θεμελιώνουν την επιρροή τους και τη δύναμή τους πάνω στην έλλειψη κρίσης και δυνατότητας λήψης αποφάσεων απ' την πλευρά των μαζών: πρέπει να διατηρούμε ακέραια την "πίστη του κόσμου", απ' αυτή την αρχή ξεκινά ένας αριθμός συνδικαλιστών γραφειοκρατών για να χαρακτηρίσουν σαν επίθεση κατά του συνδικαλιστικού κινήματος κάθε κριτική ανάλυση σχετική με τις ανεπάρκειες αυτού του κινήματος. Τέλος, σαν έσχατη συνέπεια αυτής της εξειδίκευσης κι αυτού του γραφειοκρατισμού, ας αναφέρουμε την ισχυρή τάση για την αυτονομία και την "ουδετερότητα" των συνδικάτων σε σχέση με το σοσιαλδημοκρατικό κόμμα. Η αυτονομία των συνδικαλιστικών οργανώσεων είναι το φυσιολογικό προϊόν της ανάπτυξης τους κι έχει γεννηθεί από τον τεχνικό καταμερισμό εργασίας ανάμεσα στις μορφές της πολιτικής και της συνδικαλιστικής πάλης. Η "ουδετερότητα" των γερμανικών συνδικάτων είναι, απ' την πλευρά της, προϊόν της αντιδραστικής νομοθεσίας της σχετικής με τις συνδικαλιστικές οργανώσεις και του αστυνομικού χαρακτήρα του πρωσικού κράτους. Με τον καιρό αυτά τα δυο στοιχεία άλλαξαν θέση. Απ' την πολιτική ουδετερότητα των συνδικάτων, καθεστώς που επιβλήθηκε απ' την αστυνομική καταπίεση, γέννησαν μιαν άλλη θεωρία ηθελημένης "ουδετερότητας", που τη μετέτρεψαν σε ανάγκη βασισμένη δήθεν στην ίδια τη φύση της συνδικαλιστικής πάλης. Και η τεχνική αυτονομία των συνδικάτων που βασίζεται σ' έναν πρακτικό καταμερισμό της εργασίας στο εσωτερικό μιας ενιαίας ταξικής πάλης σοσιαλδημοκρατικού χαρακτήρα, οδήγησε στο σχίσμα των συνδικάτων που αποσπάρτη-

καν απ' το σοσιαλδημοκρατικό κόμμα, απ' τις ιδέες του και από την καθοδήγησή του, επικαλούμενα μια δήθεν "ισότητα αρμοδιοτήτων" με το κόμμα.

Αυτή λοιπόν η αυτονομία κι αυτή η φαινομενική ισότητα ανάμεσα στα συνδικάτα και το κόμμα ενσαρκώνεται ιδιαίτερα στους συνδικαλιστές γραφειοκράτες και δυναμώνει απ' τον διοικητικό μηχανισμό των συνδικάτων. Εξωτερικά η ύπαρξη ενός ολόκληρου σώματος γραφειοκρατών, απόλυτα ανεξάρτητων διοικητικών συμβούλιων, πολυάριθμων σωματειακών εφημερίδων και εργατικών συνεδρίων δίνει την τέλεια αυταπάτη ενός παραλληλισμού με τον διοικητικό μηχανισμό του σοσιαλδημοκρατικού κόμματος, του καθοδηγητικού γραφείου, του τύπου του και των συνεδρίων του. Αυτή η ψευδαίσθηση ισότητας ανάμεσα στο κόμμα και στα συνδικάτα είχε την ακόλουθη τερατώδη συνέπεια: τα συνέδρια του κόμματος και τα συνέδρια των συνδικάτων ενώ συζητούν ανάλογες ημερήσιες διατάξεις, καταλήγουν σε διαφορετικές αποφάσεις για το ίδιο ζήτημα, ακόμα και σε αντιτιθέμενες κατά απόλυτο τρόπο. Τ' αντίστοιχα καθήκοντα του Συνεδρίου του κόμματος - που είναι να υπερασπίζεται τα γενικά συμφέροντα του συνόλου του εργατικού κινήματος - και της Συνδιάσκεψης των συνδικάτων που το πολύ πιο στενό πεδίο της είναι εκείνο των ιδιαίτερων συμφερόντων και προβλημάτων της καθημερινής συνδικαλιστικής πάλης - έπαψαν να είναι αρμοδιότητα ενός φυσιολογικού καταμερισμού της δουλειάς. Σκάφτηκε μια τεχνητή τάφρος ανάμεσα σε μια δήθεν συνδικαλιστική αντίληψη των πραγμάτων και μια σοσιαλδημοκρατική αντίληψη σχετικά με τα ίδια προβλήματα και τα γενικά συμφέροντα του εργατικού κινήματος. Ετσι δημιουργήθηκε αυτή η περίεργη κατάσταση πραγμάτων: το ίδιο το συνδικαλιστικό κίνημα που στη βάση, στα πλαίσια της πλατιάς προλεταριακής μάζας αποτελεί μιαν ενότητα με τη σοσιαλδημοκρατία, να χωρίζεται σαφώς στην κορυφή στο διοικητικό εποικοδόμημα: να ανυψώνεται απέναντι στο σοσιαλδημοκρατικό κόμμα σαν μια δεύτερη αυτόνομη μεγάλη δύναμη. Το γερμανικό εργατικό κίνημα αποκτά έτσι περίεργη μορφή μιας διπλής πυραμίδας που η βάση της και το σώμα της συγκροτούνται από την ίδια μάζα, μα που οι δυο κορυφές της προχωρούν κατά τρόπο που ν' απομακρύνονται η μια από την άλλη.

Από όσα εκτέθηκαν παραπάνω ξεκαθαρίζεται κατά τρόπο αυταπόδειχτο ότι υπάρχει ένας μόνο τρόπος που μπορεί φυσιολογικά και αποτελεσματικά να δημιουργήσει την συμπαγή ενότητα του γερμανικού εργατικού κινήματος που είναι απόλυτα αναγκαία προκειμένου ν' αντιμετωπιστούν οι μελλοντικοί πολιτικοί αγώνες, ενότητα που σύγχρονα προωθεί και το ίδιο το συμφέρον

της μελλοντικής ανάπτυξης των συνδικάτων. Τίποτα δε θα είναι περισσότερο ψεύτικο και απατηλό από το να θελήσουμε να αποκαταστήσουμε αυτήν την ενότητα μέσα από σποραδικές ή περιοδικές διαπραγματεύσεις ανάμεσα στην ηγεσία του κόμματος και την κεντρική επιτροπή των συνδικάτων πάνω σε ιδιαίτερα προβλήματα του εργατικού κινήματος, όταν αυτές οι ηγεσίες των οργανώσεων των δυο μορφών του εργατικού κινήματος έχουν καταντήσει να είναι ακριβώς εκείνες που ενσαρκώνουν, όπως είδαμε, την αυτάρκεια και τον διαχωρισμό τους. Αυτές οι ηγεσίες είναι εκείνες που δημιουργούν την αυταπάτη της "ισότητας των αρμοδιοτήτων" και της παράλληλης συνύπαρξης του σοσιαλδημοκρατικού κόμματος και των συνδικάτων. Το να θελήσουμε να πραγματοποιήσουμε την ενότητα των δυο οργανώσεων με το να προσεγγίσουμε ανάμεσά τους το Γραφείο του Κόμματος με τη Γενική Επιτροπή των Συνδικάτων θα ήταν σα να θέλαμε να χτίσουμε μια γέφυρα στο σημείο που οι όχθες του ποταμού απέχουν πιο πολύ η μια από την άλλη και η πρόσβαση είναι δυσκολότερη. Η εγγύηση για μια αληθινή ενότητα του εργατικού κινήματος δε βρίσκεται ψηλά στην κορύφή των οργανώσεων, σ' ένα είδος ομόσπονδης συμμαχίας, μα στη βάση, στη μάζα των οργανωμένων προλετάρων. Στη συνείδηση εκατομμυρίων συνδικαλισμένων ότι το κόμμα και τα συνδικάτα αποτελούν μια ενότητα, προσωποποιούν την πάλη για τη σοσιαλιστική απελευθέρωση του προλεταριάτου κάτω από διαφορετικές μορφές. Από εδώ πηγάζει και η αναγκαιότητα για να απαλείψουμε τις προστριβές που δημιουργήθηκαν ανάμεσα στο σοσιαλδημοκρατικό κόμμα κι ένα μέρος των συνδικάτων, να συνταυτίσουμε τις αμοιβαίες σχέσεις τους με τη συνείδηση που έχουν διαμορφώσει οι προλεταριακές μάζες: μ' άλλα λόγια να επανασυνδέσουμε τα συνδικάτα στο κόμμα. Ενεργώντας μ' αυτόν τον τρόπο θα εκφράσουμε τη σύνθεση της πορείας ανάπτυξης των συνδικάτων, που ενώ στην αρχή είχαν συνδεθεί με το σοσιαλδημοκρατικό κόμμα, μετά αποσπάστηκαν. Έτσι θα προετοιμαστούμε μέσα από μια περίοδο ισχυρής ανάπτυξης τόσο των συνδικάτων όσο και του κόμματος για τη μέλλουσα περίοδο των μεγάλων μαζικών αγώνων. Και αυτό το γεγονός εμπεριέχει την αναγκαιότητα να ξανασυνδέσουμε κόμμα και συνδικάτα προς το συμφέρον και των δυο οργανώσεων. Είναι αυτονόητο ότι εδώ δεν πρόκειται για την αφομοίωση της συνδικαλιστικής οργάνωσης μέσα στο κόμμα, αλλά για την αποκατάσταση της ενότητας ανάμεσα στην ηγεσία του σοσιαλδημοκρατικού κόμματος και εκείνη των συνδικάτων, ανάμεσα στα συνέδρια του κόμματος και εκείνα των συνδικάτων, μια φυσιολογική σχέση που ν' ανταποκρίνεται στην πραγματική σχέ-

ση ανάμεσα στο εργατικό κίνημα στο σύνολό του και αυτό το μερικό και ειδικό φαινόμενο που αποκαλούμε συνδικάτο. Μια τέτοια ωστόσο ανατροπή δε θα πραγματοποιηθεί χωρίς να προκαλέσει τη βίαιη αντίδραση ενός μέρους των συνδικαλιστών ηγετών. Είναι όμως καιρός η εργατική σοσιαλδημοκρατική μάζα να δείξει αν είναι ικανή να κρίνει και να δράσει, είναι καιρός να εκδηλώσει την ωριμότητά της για τις επερχόμενες περιόδους των μεγάλων καθηκόντων και των μεγάλων αγώνων. Σ' αυτές τις περιόδους, οι μάζες είναι ο χορός που δίνει το ρυθμό στη δράση, ενώ ο ρόλος που παίζουν τα καθοδηγητικά όργανα θα είναι αυτός των απλών ερμηνευτών της θέλησης των μαζών.

Το συνδικαλιστικό κίνημα δεν αποτελεί αντανάκλαση των εξηγήσιμων αλλά λαθεμένων αυταπατών μιας μειοψηφίας συνδικαλιστών ηγετών. Εκφράζει τη ζωντανή πραγματικότητα που υπάρχει στη συνείδηση των προλετάρων που τους έχει κατακτήσει η ιδέα της πάλης των τάξεων. Σ' αυτή την αντίληψη το συνδικαλιστικό κίνημα είναι κομμάτι της σοσιαλδημοκρατίας. "Ας τολμήσει λοιπόν να εμφανιστεί σαν αυτό που είναι".*

Κουοκάλα, Φινλανδία, Φθινόπωρο 1906

* Παράφραση ενός στίχου από το έργο του Σίλερ "Μαρία Στιούαρτ"

Μαζική Απεργία, Κόμμα, Συνδικάτα

Πώς ξεσπούν οι απεργίες και ποιος είναι ο δρόμος που ακολουθούν; Γιατί οι κορυφαίες συνδικαλιστικές ηγεσίες κινδυνολογούν, διστάζουν να ξεκινήσουν τους αγώνες και τρέχουν γρήγορα να τους κλείσουν όταν αυτοί κλιμακώνονται; Είναι πιο αποτελεσματικές οι “συμβολικές διαμαρτυρίες” από τις μαζικές απεργίες διάρκειας; Ποια είναι η εσωτερική δυναμική τους και ποιος ο ρόλος των επαναστατών στους αγώνες που ξεσπούν;

Κανένα άλλο βιβλίο δεν δίνει με τόσο ζωντανό και ταυτόχρονα αιχμηρό τρόπο τις απαντήσεις σε αυτά τα ερωτήματα όσο η “Μαζική Απεργία” της Ρόζας Λούξεμπουργκ. Στηριγμένη στην εμπειρία της πρώτης ρώσικης επανάστασης του 1905, η μεγάλη επαναστάτρια έγραψε αυτό το βιβλίο με στόχο να χτυπήσει τον συντηρητισμό της συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας στη Γερμανία.

Σχεδόν έναν αιώνα αργότερα τα επιχειρήματα της Ρόζας, της “ζωντανής φλόγας και του κοφτερού σπαθιού της επανάστασης”, όπως την αποκάλεσε η συντρόφισά της Κλάρα Τσέτκιν, είναι το ίδιο, αν όχι περισσότερο, επίκαιρα. Ένα όπλο αναντικατάστατο στις μάχες για τη νίκη των απεργιών, αλλά και στον αγώνα για το σοσιαλισμό.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ